INSTITUTI I TRASHËGIMISË SHPIRTËRORE E KULTURORE TË SHQIPTARËVE – SHKUP

70–VJETORI I BOTIMIT TË GAZETËS "FLAKA E VËLLAZËRIMIT"

(Tribunë shkencore, 4 prill 2015)

- 10 -

Shkup, 2015

Boton:
INSTITUTI I TRASHËGIMISË SHPIRTËRORE E KULTURORE TË SHQIPTARËVE –
SHKUP

Vëllimi 10 – 2015

Biblioteka: **SCUPI**

Kryeredaktor:
Dr. Zeqirija Ibrahimi

Këshilli redaktues:
Dr. Sevdail Demiri
Dr. Skender Asani
Dr. Sefer Tahiri
Dr. Mixhait Pollozhani
Mr. Ardian Limani

Sekretar i redaksisë:
Mr. Agron Salihi

Redaktor teknik:
Naser Fera

Copyright© ITSHKSH, 2015
Të gjitha të drejtat janë të rezervuara për botuesin.

ISBN 978 –608–4653–26–4

Botohet me vendimin e Këshillit të ITSHKSH–së nr. 0201–236/8
të datës 23.6.2015.

www.itsh.edu.mk

INSTITUTI I TRASHËGIMISË SHPIRTËRORE
E KULTURORE TË SHQIPTARËVE – SHKUP

70−VJETORI I BOTIMIT TË GAZETËS “FLAKA E VËLLAZËRIMIT”

(Tribunë shkencore, 4 prill 2015)

70 ГОДИНИ ОД ИЗДАВАЊЕТО НА ВЕСНИКОТ „ФЛАКА Е ВЕЛАЗЕРИМИТ“

(Научна трибина, 4.4.2015, Скопје)

THE 70TH ANNIVERSARY OF PUBLISHING THE NEWSPAPER "FLAKA E VELLAZERIMIT"

(A scientific tribune, 4.4.2015, Skopje)

- 10 -

SCUPI

Shkup, 2015

TRYEZA E LËNDËS:

NË VEND TË HYRJES 7

SKENDER ASANI: FJALË PËRSHËNDETËSE... 11

NASER SELMANI: FJALË PËRSHËNDETËSE... 13

SEVDAIL DEMIRI: 70–VJETORI I BOTIMIT TË NUMRIT TË PARË TË GAZETËS "FLAKA..." 16

ISMET OSMANI: PUBLICISTI, PEDAGOGU DHE STUDIUESI PETRO JANURA (1911–1983) 24

FEJZI BOJKU: FLETË NGA DITARI... 29

TAHIR ZAJAZI: "FLAKA..." E VËSHTRUAR NGA KËNDI PEDAGOGJIK DHE KULTUROLOGJIK 64

XHELADIN MURATI: KONTRIBUTI I "FLAKËS" NË AFIRMIMIN E MENDIMIT PEDAGOGJIK 83

BERTON SULEJMANI: KUJDESI NDAJ NORMËS GJUHËSORE PARA DHE PAS 1972–SHËS NË GAZETËN "FLAKA E VËLLAZËRIMIT" 94

ZEQIRJA REXHEPI: GAZETA "FLAKA", MEDIUM NË TË CILIN BESOJA 109

DAUT DAUTI: NJË BETEJË MADHORE E FITUAR NË MONIZËM DHE DËSHTIMI NË PLURALIZËM 117

MIXHAIT POLLOZHANI: – *NGA NOTESI I NJË KORRESPONDENTI* – KRONIKË STRUGANE DHE GJURMË KOHËSH 137

PAMJE NGA TRIBUNA DHE EKSPOZITA 147

NË VEND TË HYRJES

Më 4 prill të vitit 2015, Instituti i Trashëgimisë Shpirtërore e Kulturore të Shqiptarëve (ITSHKSH) në Shkup, në bashkë–punim me Shoqatën e Gazetarëve të Maqedonisë (SHGM) dhe Shoqatën e Historianëve Shqiptarë të Maqedonisë (SHHSHM), shënoi 70 vjetorin e botimit të numrit të parë të gazetës shqipe "Flaka e vëllazërimit".

Me këtë rast, në ambientin e Institutit, u hap ekspozita me disa fotografi – imazhe të gazetës "Flaka..." ndër vite, ku edhe u zhvillua një debat i ngjeshur lidhur me kontributin e kësaj gazete ndër vite.

Sefer Tahiri nga Këshilli organizativ, tha se një muaj më parë ishte bërë ftesë publike për të gjithë të interesuarit për të marrë pjesë aktive në këto aktivitete, dhe se një pjesë e protagonistëve kryesorë të gazetës "Flaka", iu kishin përgjigjur thirrjes.

Ndërsa, Skender Asani, drejtor i ITSHKSH, duke folur për rëndësinë e gazetës në fjalë, tha se "Flaka" paraqet një konti–nuitet të zhvillimit të shtypit shqiptar në këto troje, që nga ga–zeta "Bashkimi i Kombit" në Manastir e "Shkupi" në Shkup, dhe si e tillë ka zënë një vend të merituar në historinë e shtypit shqiptar. Sipas tij, gazeta "Flaka" është një trashëgimi e pasur kulturore e historike e shqiptarëve të këtyre trojeve, dhe si e tillë meriton vëmendje dhe kujdes të veçantë institucional.

Naser Selmani, kryetar i SHGM–së, tha se pushteti komunist gazetën e themeloi për qëllime ideologjike, por megjithatë

nuk duhet të mohohet roli pozitiv që ka luajtur kjo gazetë në informimin në gjuhën shqipe. "Ndër vite, qindra gazetarë, në mesin e tyre edhe emra të shquar të letrave shqipe, me shumë guxim dhe përkushtim profesional, kanë trajtuar çështje jetike për lexuesin shqiptar", tha Selmani.
Në vazhdim, një referat historik për 70 vjetorin e botimit të numrit të parë të gazetës "Flaka...", në emër të Këshillit organizativ e paraqiti koordinatori Sevdail Demiri, i cili tha se në vend se ky përvjetor i 70–të të shënohej me akademi solemne dhe me një format më festiv nga vetë udhëheqja e gazetës, sot po shënohet në mënyrë modeste – përkujtimore nga Instituti dhe dy shoqata respektive. "Derisa simotrat e saj, sot vazhdojnë të jenë ndër gazetat më të lexuara dhe të respektuara në vend, 'Flaka...' po bën gati se një dekadë që ka kaluar në histori", u shpreh Demiri.
Ndërsa, Naser Selmani, në emër të Shoqatës së Gazetarëve të Maqedonisë, i dorëzoi Mirënjohje post mortum Petro Janurës – kryeredaktorit të parë të gazetës "Flaka e vllaznimit", të cilën mirënjohje e pranoi i nipi i tij, avokati Petro Janura.
Më pas, në debat aktivisht morën pjesë ish–kryeredaktorët e gazetës: Fejzi Bojku, Abdylhadi Zylfiqari, Faik Mustafa, Zeqirja Rexhepi, Daut Dauti, ish–redaktorët e gazetarët Halil Zendeli, Shkëlzen Halimi, Nazif Zejnullahu, Mixhait Pollozhani, Tahir Zajazi, Xheladin Murati, Mustafa Peza, Enver Shala, Abdurrahman Kurtishi, studiuesi Blerton Sulejmani, etj[1]. Të gjithë këta

[1] Në këtë botim janë përfshirë vetëm se ato kontribute të pjesëmarrësve cilët janë sjellë në formë të shkruar deri te Këshilli organizativ. Ndërsa, në pjesën e fundit të këtij botimi, në formë të fotografive paraqesim disa pamje të tribunës dhe një pjesë të ekspozitës.

folën për aspekte të ndryshme të kësaj gazete ndër vite, dhe sidomos duke vënë theksin në humbjen e këtij brendi të rën–dësishëm, me të cilin u rritën gjenerata të tëra.

Gazeta "Flaka..." dhe revistat e saj "Fatosi" dhe "Gëzimi", u vlerësuan si trashëgimi kulturore e historike të shqiptarëve të Maqedonisë. Një nga konkluzat e debatit ishte, që të shqyrtohet seriozisht mundësia e ruajtjes së asaj që ka mbetur pa u zhdukur deri tani. Një punë shumë e rëndësishme dhe e mundur të realizohet, është digjitalizimi i plotë i gazetës, për ta parandaluar shkatërrimin e plotë të arkivit të saj që në gjendje jo shumë të mirë, gjendet në Bibliotekën Kombëtare dhe Universitare të Shkupit, ndërsa parcialisht në disa biblio–teka tjera. Ky projekt kërkon mbështetje serioze nga institu–cionet shtetërore.

Çështja e mundësisë së rikthimit në jetë të emrit të "Flakës", gjithashtu ishte një nga impenjimet serioze të të gjithë pjesë–marrësve, të cilët theksuan nevojën urgjente për një hap të tillë sa më shpejtë që të jetë e mundur.

SKENDER ASANI
Drejtor i Institutit të Trashëgimisë Shpirtërore e Kulturore të Shqiptarëve – Shkup

FJALË PËRSHËNDETËSE...

Të nderuar të pranishëm.

Fillimisht më lejoni që të shprehë mirënjohjen time dhe të institucionit që drejtoj, për interesimin dhe prezencën tuaj në këtë shënim të rëndësishëm për historinë e gazetarisë shqiptare në Maqedoni – 70 vjetorin e botimit të numrit të parë të gazetës "Flaka e vëllazërimit".

Ç'është e vërteta, historia e gazetarisë shqiptare në Maqedoni, rrënjët i ka më të thella se sa 70 vjet më parë. Pas Revolucionit Xhonturk të vitit 1908, intelektualë të shquar nga të gjitha trevat shqiptare, në Manastir dhe Shkup zhvilluan një veprimtari të ngjeshur kulturore e arsimore, mes tjerash, duke vënë edhe bazat e publicistikës shqiptare të këtyre trojeve.

Kështu pra, gazeta "Flaka e vëllazërimit" paraqet një kontinuitet të zhvillimit të shtypit shqiptar në këto anë, që nga gazetat "Bashkimi i Kombit" në Manastir e "Shkupi" në Shkup, dhe si e tillë ka zënë një vend të merituar në historinë e shtypit. Në gazetën "Flaka..." defiluan pena të njohura të gazetarisë shqiptare, duke ndikuar fuqishëm në arsimimin dhe kulturimin e masës shqiptare në Maqedoni, në kushtet e vështira pas përfundimit të Luftës së Dytë Botërore.

Edhe pse kjo gazetë doli nga një sistem politik i cili më vonë u bë i njohur për shtypjen dhe nëpërkëmbjen e interesave kombëtare të shqiptarëve, megjithatë, ky institucion e luajti rolin e tij më së miri që ishte e mundur, në korniza të mun–dësive të veprimit që i lejoheshin.

Sëkëndejmi, gazeta "Flaka" paraqet një trashëgimi kulturore e historike të shqiptarëve të këtyre trojeve, dhe si e tillë meriton vëmendje dhe kujdes më të madh institucional dhe shoqëror. Prandaj, është një obligim i jonë si shoqëri në përgjithësi, që të merremi më seriozisht me kultivimin dhe valorizimin e asaj tradite të gjatë të shtypit tonë, e cila fatkeqësisht u ndërpre atëherë kur ishin të gjitha mundësitë që ajo të vazhdojë të zhvillohet edhe më fuqishëm në tregun pluralist të mediave.

Ju faleminderit për kujdesin, dhe uroj të zhvillojmë debat të frytshëm...

NASER SELMANI
Kryetar i Shoqatës së Gazetarëve të Maqedonisë – Shkup

FJALË PËRSHËNDETËSE...

Të nderuar kolegë,
Zonja dhe zotërinjë,
E nderuara familje Janura.

Sot mbushen 70 vjet, nga botimi i numrit të parë të gazetës "Flaka e vëllazërimit". Ky jubile i rëndësishëm është ditë e shënuar për shqiptarët e Maqedonisë. Të pakta janë institucionet shqiptare që kanë frymuar gati një shekull në gjirin e shqiptarëve të këtushëm.

"Flaka e vëllazërimit" ka luajtur një rol shumë të rëndësishëm në emancipimin kulturor dhe politik të shqiptarëve. Kuptohet, për mua si gazetar dhe kryetar i Shoqatës së Gazetarëve të Maqedonisë, roli më i spikatur është ai i informimit në gjuhën shqipe, nga themelimi i gazetës në vitin 1945, e deri në mbylljen e saj.

Pushteti komunist gazetën e themeloi për qëllime ideologjike, megjithatë nuk duhet të mohohet roli pozitiv që ka luajtur gazeta në informimin në gjuhën shqipe. Ndër vite, qindra gazetarë, në mesin e tyre edhe emra të shquar të letrave shqipe, me shumë përkushtim dhe guxim profesional, kanë trajtuar çështje jetike për lexuesin shqiptarë. Duke përdorur atë pak liri dhe hapësirë veprimi, ata shpeshhere kishin bërë të pamundurën, që me shkrimet e tyre të faktojnë gjendjen e

vërtete të shqiptarëve gjatë periudhës komuniste. Prandaj, shfrytëzojë rastin, në emër të Shoqatës, t'iu shpreh mirënjohje të thellë për kontributin e tyre të çmuar për informimin e drejtë në gjuhën shqipe.

Gjatë tranzicionit demokratik, "Flaka e vëllazërimit" ishte media më me ndikim ndër shqiptarët e Maqedonisë. Ajo u bë gazetë e përditshme dhe ishte shndërruar në zë të fuqishëm të opinionit demokratik shqiptar në Maqedoni.

Unë jam shumë me fat që karrierën time si gazetar e fillova pikërisht në "Flakën e vëllazërimit". Ajo për gazetarët shqiptar ishte shkollë gazetarie. Me githë respektin për mediat tjera në gjuhën shqipe, megjithatë, "Flaka" do të mbetet brend në gazetarinë shqiptare në Maqedoni, sepse ka luajtur rol qëndror në zhvillimin e gazetarisë në gjuhën shqipe.

Me këtë rast dua të theksoj edhe kontributin e gazetës për kultivimin e gjuhës, arsimit dhe kulturës shiptare. Flaka ishte institucioni i vetëm shqiptar që u bëri ballë të gjitha presioneve të pushtetit komunist për shpërfytyrimin e toponimeve shqiptare. Për "Flakën", çdoherë Shkupi mbeti Shkup, e Manastiri – Manastir.

Sot, kur shënojmë 70 vjetorin e themelimit të gazetës "Flaka e Vëllazërimit", si gazetar, nuk mund të mos e shpreh indinjatën time, sepse gazeta nuk është më mes nesh. "Flaka" u shua në mënyrën më të keqe të mundshme. U shua nga neglizhenca, injoranca, primitivizmi i njërëzve të papërgjegjshëm të politikës. Kaq pushtet kanë partitë shqiptare, një ga–

zetë, që dëshmon për memorien kolektive të shqiptarëve ndër vite, s'qenë të zotët ta mbajnë gjallë.
Një thesar të çmuar si "Flaka", që me shumë saktifica e kishin themeluar, ndërtuar dhe ruajtur ndër vite gazetarë dhe intele–ktualë shqiptarë në kohën e komunizmit, e mbyllën batakçijtë e demokracisë.
Me këtë, nuk dua të shfajsojë veten. Secili prej nesh mbanë një pjesë të përgjegjësisë për shuarjen e "Flakës". Të gjithë e morëm si fakt të kryer duke treguar mungesë vetëbesimi.
Një popull që nuk di të respektojë vlerat e veta, nuk mund të pres të respketohet nga të tjerët.
Faleminderit!

Sevdail Demiri
Instituti i Trashëgimisë Shpirtërore e Kulturore të Shqiptarëve – Shkup

70–VJETORI I BOTIMIT TË NUMRIT TË PARË TË GAZETËS "FLAKA..."

Të nderuar të pranishëm...

Në vend se ky përvjetor i 70–të i gazetës "Flaka e vëllazërimit" të shënohej me akademi solemne dhe me një format më festiv nga vetë udhëheqja e gazetës, sot po shënohet në mënyrë modeste – përkujtimore nga Instituti jonë dhe shoqatat respektive.

Derisa simotrat e saj, sot vazhdojnë të jenë ndër gazetat më të lexuara dhe të respektuara në vend, "Flaka" po bën gati se një dekadë që ka kaluar në histori.

Por, pavarësisht nga kjo, dhe pavarësisht nga zërat që edhe sot e kësaj dite vazhdojnë të hedhin gurë e dru për "Flakën" dhe të kaluarën e saj, ne megjithatë kemi vendosur që sot ta shënojmë 70 vjetorin e botimit të numrit të parë të kësaj gazete. E bëmë këtë duke u nisur nga arsye thellësisht parimore dhe profesionale, duke mos i parë gjërat bardh e zi, por me gjithë larminë dhe mozaikun e tyre në kontekstin e caktuar kohor. Pra, e bëmë këtë për të vlerësuar punën e një institucioni mediatik, i cili edhe pse në kohë dhe rrethana të caktuara politike, shumë të rënda për shqiptarët, luajti rol të madh në

procesin e arsimimit dhe kulturimit të shqiptarëve të Maqedonisë dhe më gjerë.

Të nderuar të pranishëm.

Tani më lejoni të themi disa fjalë për historikun e botimit të gazetës "Flaka e vëllazërimit" [2].

Gazeta në fjalë, me një ekip të vogël redaktues, e përbërë nga 4–5 njerëz, më tepër amatorë në këtë profesion, filloi të botohet në pranverën e vitit 1945 në Shkup. Me kalimin e viteve, ajo u zhvillua në një magnat mediatik, në të cilin u pasqyruan nevojat, problemet, mundësitë dhe aspiratat e shqiptarëve të Maqedonisë, në sferën e politikës, ekonomisë, sociales, kulturës, artit, arsimit, argëtimit, sportit, etj.

Domethënë, kur flasim për shtypin informativ shqip në Maqedoni pas Luftës së Dytë Botërore (LDB) e deri në kohën e pluralizmit politik, asociacion të parë e kemi gazetën e vetme në gjuhën shqipe të asaj kohe "Flaka e vllaznimit".

Numri i parë i gazetës "Flaka e vllaznimit" doli nga shtypi më 4 prill të vitit 1945 në Shkup, si "organ i Frontit Nacionalçlirimtar për Shqiptarët e Maqedhonisë". Ajo, që nga viti 1945 së pari filloi të botohet një herë në dy javë, pastaj që nga viti 1958 një herë në javë, nga viti 1971 tri herë në javë, që të bëhet gazetë e përditshme informative që nga viti 1994, dhe për fat të keq, dhjetë vjet më vonë të shuhet përgjithmonë, në

[2] Pjesa më e madhe e këtij punimi mbështetet në disertacionin e doktoraturës së autorit, mbrojtur në Institutin e Historisë Nacionale në Shkup, më 10.10.2013: "Shtypi shqiptar në Maqedoni 1945–1991 (aspekti kulturor–arsimor)";

kohën e pluralizmit dhe demokracisë, kur u privatizua dhe për pak kohë shkoi në histori.
Nga gjiri i redaksisë së gazetës "Flaka...", në vitet e pesëdhjeta dolën edhe revistat për fëmijë "Gëzimi" (1950), dhe më vonë "Fatosi" (1955), të cilat në fillim formalisht botoheshin në kuadër të "Detska radost". Në vitin 1962 fillon botimin revista prestigjioze për shkencë, art, letërsi dhe kulturë "Jehona", e cila edhe pse formalisht ishte e ndarë nga gazeta "Flaka...", në të punonin një pjesë e madhe e gazetarëve të saj me përvojë. Revista "Jehona", në fillim të viteve të 70–ta bëhet pjesë e veprimtarisë gazetare–botuese të redaksisë së gazetës "Flaka...".
Poashtu, me siglën e "Flakës..." u botuan edhe qindra tituj të librave të ndryshëm me mijëra ekzemplarë, më tepër nga sfera e letërsisë shqipe (për fëmijë dhe të rritur), si dhe përkthime nga gjuhët tjera.
Gazeta "Flaka...", sikurse edhe pararendëset e saj "Nova Makedonija" në gjuhën maqedonishte dhe "Birlik" në gjuhën turke, kishin shumë ngjashmëri njëra me tjetrën. Ato ishin organe të Frontit Popullor të Maqedonisë, dhe e reflektonin strukturën nacionale të vendit. Këto organe shtypi u udhëhoqën në mënyrë të drejtpërdrejtë nga ana e Komitetit Qendror të Partisë Komuniste të Maqedonisë dhe Komisionit të saj për Agjitacion dhe Propagandë.
Redaksitë e këtyre gazetave u formuan në Shkup, dhe u shtypën në shtypshkronjën "Goce Dellçev" në fshatin Vranovc i Epërm i Velesit. Përgatitjet rreth hapjes së këtyre gaze–

tave, i kishte bërë Shtabi kryesor i Frontit Popullor të Maqe–donisë, me një grup të aktivistëve shqiptarë dhe turq. Ashtu si "Nova Makedonija", edhe "Birlik" dhe "Flaka e Vllaznimit", objektivat e tyre themelore i përputhën me kushtet specifike në të cilat Maqedonia u gjet menjëherë pas luftës, por ato duhej të ishin në përputhje edhe me kushtet specifike me të cilat jetonte popullsia shqiptare dhe turke.

Meqë gazeta filloi me punë në fund të Luftës së Dytë Botëro–re, edhe tematika e përshirë në përmbajtjen e saj, ishte e li–dhur kryesisht me luftimet e fundit që në atë kohë zhvillohe–shin në frontin e Sremit, ku në kuadër të korpusit të XV–të të ushtrisë jugosllave, merrnin pjesë edhe shumë luftëtarë shqiptarë. Brigada e VII–të Shqiptare nga ajo përbërje, kishte luftëtarë të cilat nga fronti dërgonin lajme për "Flakën...".

Njëri nga iniciatorët kryesor për themelimin e gazetës "Flaka e Vllaznimit", ishte ministri i parë shqiptar në qeverinë e parë të Maqedonisë, Dr. Nexhat Agolli.

Nga ana e Frontit Popullor të Maqedonisë, kryeredaktor i parë i gazetës "Flaka e vllaznimit" ishte emëruar Dr.Petro Janura, i cili shërbeu edhe si drejtor i saj deri në vitin 1946. Petro Janura, i cili konsiderohet se ishte me origjinë vllehe (arumune)[3], i lindur në Fier të Shqipërisë më 1911, ishte in–telektual i shquar, shkencëtar dhe profesor universitar. U shkollua në Shqipëri, Rumani e Itali, dhe gjatë LDB–së mbeti në Maqedoni, ku la gjurmë në arsimin dhe kulturën shqiptare.

[3] Gazeta "*Frația/Vëllazëria*", nr.11–12, v.2014, Shoqata "Arumunët e Shqipërisë", Tiranë, fq.6.

Përpos kontributit në themelimin e gazetës "Flaka e vllaznimit", ai është edhe një nga themeluesit e Katedrës së Gjuhës dhe Letërsisë Shqipe në Universitetin e Shkupit, delegat në Kongresin e Drejtshkrimit të Gjuhës Shqipe më 1972 në Tiranë, etj. Ndërroi jetë në vitin 1983.

Në fillim, përpos Janurës, si gazetarë–redaktorë në gazetën "Flaka...", u angazhuan edhe Kamber Xherija dhe Ali Mullai.

Në ekipin e vogël të gazetës "Flaka..." në fillim si përkthyes punonin Xheladin Palloshi dhe Hashim Toplica, të cilët pas 3–4 muajve u zëvendësuan nga dy përkthyes tjerë, konkretisht Skender Pustina dhe Mustafa Hatibi.

Me punën e gazetës, në kuptim të materialeve të cilat duhej të botoheshin, drejtpërdrejtë udhëhiqte Petro Janura, pastaj Kamber Xherrija dhe Ali Mullai, derisa Xheladin Palloshi dhe Hashim Toplica (e pas tyre Skender Pustina dhe Mustafa Hatibi), më tepër punonin rreth përkthimit të teksteve të ndryshme nga maqedonishtja dhe gjuhët tjera në gjuhën shqipe. Në fillim, pjesa më e madhe e teksteve të botuara në "Flakë..." ishin materiale të përkthyera nga gazeta në gjuhën maqedonishte "Nova Makedonija". Personi i fundit i angazhuar që në fillet e gazetës "Flaka e vllaznimit", Ahmet Shabani, punonte si punëtor teknik.

Pas Petro Janurës, kryeredaktorë të gazetës Flaka ishin: Myrteza Peza, Resul Shaqiri, Lutfi Rusi, Sejfedin Sulejmani, Xhevat Gega, Rexhep Zllatku, Fejzi Bojku, Abdylhadi Zylfiqari, Faik Mustafa, Zeqirja Rexhepi, Daut Dauti.

Nga viti në vit gazeta "Flaka..." shënonte përparime të dukshme në cilësi, dhe sidomos kur filloi të kultivohet një plejadë e madhe e gazetarëve dhe shkrimtarëve shqiptarë të shkolluar, të cilët do të lënë gjurmë të pashlyeshme në historinë e shtypit shqiptar në Maqedoni dhe më gjerë. Në këtë mes, përpos të lartpërmendurve, bënin pjesë edhe Ali Aliu, Luan Starova, Ramiz Kelmendi, Naxhi Ndoci, Halit Basha, Masar Kodra, e më vonë Teki Dervishi, Jusuf Gërvalla, Resul Shabani, Halil Zendeli, Xhabir Ahmeti, Shkëlzen Halimi, e deri te shumë emra të gazetarëve e redaktorëve tjerë të brezit të ri.

Gazeta "Flaka..." në gjithë vitet e funksionimit të saj të gjatë, u përball me probleme nga më të ndryshme, dhe në këto parametra të mundësive që i krijonte koha, fitoi edhe shumë beteja. Disa vjet para pluralizmit politik, në kohën e egër të nacionalizmit milloshevigian në Jugosllavi, njëra nga eksperimentet qëllimkëqia që u synua të bëhet në këtë gazetë, është çështja e ndryshimit të toponimeve shqipe. Ky synim i politikës komuniste të kohës, i vitit 1987, nuk mundi të zbatohej falë këmbëngulësisë së udhëheqësisë së atëhershme të gazetës "Flaka...", me kryeredaktor Rexhep Zllatkun, i cili me argumente të arsyeshme shkencore, kishte arritur të mbrohet nga ky sulm i drejtpërdrejtë ndaj identitetit shqiptar në Maqedoni. Kështu, edhe në atë kohë, "Flaka..." vazhdoi ta quajë Shkupin – Shkup e jo Skopje, Dibrën – Dibër e jo Debar, Manastirin – Manastir e jo Bitolla, etj., derisa një gjë e tillë ishte krejt

ndryshe në redaksitë shqipe të radios dhe televizionit të Maqedonisë.

Të nderuar të pranishëm.

Të rralla pra, janë institucionet e një shteti, që për nga rëndësia, e tejkalojnë qëllimin për të cilin janë formuar. Të rralla janë përpjekjet sistematike të njerëzve që të krijojnë diçka që do të mbetet me vite, dekada dhe shekuj, e pashlyer në memorien kolektive të një populli.

Duke parë parasysh spektrin e gjerë të impakteve pozitive në shoqëri, lirisht mund të themi se, në kohën kur është botuar, kjo gazetë ka shërbyer më shumë se shkollë, universitet apo akademi. "Flaka e vllaznimit" ishte vatra ku u farkëtuan intelektualët dhe kuadrot më të mirë arsimor dhe kulturor të popullit shqiptar në Maqedoni dhe më gjerë, pavarësisht faktit që fryma e egër ideologjike komuniste, shumë shpesh e shuante zjarrin e saj përparimtar.

Jorastësisht, në një rast tjetër, gazetën "Flaka e vëllazërimit" dhe revistat e saj "Gëzimi", "Fatosi" e "Jehona", i kemi vlerësuar si pjesë e trashëgimisë kulturore e historike të shqiptarëve të Maqedonisë. Derisa po shënojmë 70 vjetorin e saj, është e udhës që të mendojmë më seriozisht për mundësinë e ruajtjes së asaj që ka mbetur pa u zhdukur deri tani.

Konsiderojmë se një punë shumë e rëndësishme dhe e mundur të realizohet, është digjitalizimi i plotë i gazetës, për ta parandaluar shkatërrimin e plotë të arkivit të saj që në gjendje jo shumë të mirë, gjendet në Bibliotekën Kombëtare dhe

Universitare “Shën Klimenti i Ohrit” në Shkup. Ky projekt kërkon mbështetje serioze nga institucionet shtetërore, e në radhë të parë nga Ministria e Kulturës.

Çështja e rikthimit në jetë të emrit të “Flakës”, gjithashtu është një impenjim serioz, që kërkon njerëz të fortë dhe të vendosur për të ruajtur vlerat tona.

Ju faleminderit...

ISMET OSMANI
Katedra e Gjuhës dhe e Letërsisë Shqiptare, Shkup

PUBLICISTI, PEDAGOGU DHE STUDIUESI PETRO JANURA (1911–1983)

Petro Janura (1911), pedagog i njohur shumëvjeçar i cili dha kontribut të denjë për afirmimin e arsimit shqip dhe kulturës kombëtare shqiptare në Maqedoni. Veprimtaria pedagogjike dhe akademike e Petro Janurës në shërbim të arsimit shqiptar dëshmon për një intelektual që, falë punës së tij plotë pasion, profilizon portretin e tij shkencor në fushën e gjuhës dhe të letërsisë shqiptare të viteve '50 – '80 të shekullit të 20 – të.

Petro Janura, u lind në Fier, ku kreu dhe shkollën fillore. Shkollën e mesme e kreu në Rumani, ku shkonin shumë shqiptarë për t'u shkolluar. Në këtë kohë, Bukureshti jep një ndihmesë shumë të madhe për arsimimin e shqiptarëve, duke e shndërruar në qendër të kulturës shqiptare, të rilindësve kombëtar shqiptar, prej nga doli himni kombëtar, abetarja e parë, gazetat e para shqipe, është vatër e Lëvizjes Kombëtare Shqiptare, veprat e të cilëve frymëzuan gjenerata të tëra. Në vitin 1940, diplomohet jurist në Universitetin e Pizes në Itali dhe një vit më vonë (1841) u caktua gjykatës në Gostivar, ku punoi për tre vjet rresht.

Pas Luftës së Dytë Botërore mbetet në Maqedoni dhe, gjithë jetën u angazhua për emancipimin e shqiptarëve të kësaj pjese të trungut shqiptar, duke zhvilluar dhe afirmuar veprimtarinë

publicistike, pedagogjike arsimore dhe intelektuale shkencore 35 vjet me radhë si i pari mësues e profesor i gjuhës dhe le–tërsisë shqiptare. Veprimtaria e tij e gjithanshme dhe e pasur do të jetë një nxitje e emancipimit njerëzor, e edukimit dhe përparimit njerëzor.

Prof. Janura shquhet për kontributin e tij në ruajtjen dhe kul–tivimin e kulturës, gjuhës së traditës kombëtare të shqiptarëve në Maqedoni. Petro Janura shquhet edhe për zhvillimin e gazetarisë dhe të publicistikës në gjuhën shqipe dhe është njëri ndër themeluesit e gazetës "Flaka e vëllazërimit", të cilën e drejtoi dhe e redaktoi që nga numri i saj i parë i cili doli më 4 prill të vitit 1945, e deri kah fundi i vitit 1946. Përveç kësaj, ai shquhet edhe për kontributin e tij të madh në konsolidimin e revistës për letërsi, art, shkencë e kulturë "Jehona", e cila filloi të botohej në vitin 1962. Përveçse si menaxhues, nëpër këto organe të shtypit shqip, Janura botoi me emrin e tij një numër të konsiderueshëm të artikujve publicistik, pedagogjik, letrar e shkencor.

Emrin e Petro Janurës si pedagog e studiues të gjuhës dhe letërsisë shqiptare e gjejmë qysh në fillimin e viteve '50. Për–veç mësimdhënies, ku ka mbuluar disa lëndë të gjuhës dhe letërsisë shqiptare, Petro Janura është ndër profesorët e parë në paralelet e Shkollës Normale "Nikolla Karev", mandej "Liria" dhe QSHMO "Zef Lush Marku" të Shkupit. Kontri–buti i tij i madh për arsimin shqip në këto pjesë të trungut shqiptar shquhet edhe në hapjen e Katedrës së Gjuhës dhe Letërsisë Shqipe në Fakultetin e Filologjisë në Shkup, e cila në

fillim punoi si lektorat (1952 – 1966), e seminar (1966 – 1971), mandej katedër (1971); më vonë do të angazhohet edhe si pedagog në Grupin e Gjuhës dhe të Letërsisë Shqip–tare në Akademinë e Lartë Pedagogjike të Shkupit.

Fryt i punës së tij të palodhshme janë një varg botimesh, mo–nografi e tekste mësimore universitare, për shkollën fillore dhe të mesme, *Libër leximi për klasën e V dhe të VI të shkollave tetëvjeçare* dhe *për klasën e I dhe të II të gjimnazeve*, *Leximi letrar për klasën e II–të të shkollave të mesme*, si dhe artikuj gjuhësorë e letrar në shtypin shkencor dhe në shtypin e për–ditshëm. Në artikujt që i botonte në shtypin e asaj kohe, por jo në Shqipëri e Maqedoni, por në Konstanca me pseudonimin "Mefistofeles", trajtonte fusha të ndryshme të jetës se përdi–tshme. Dashurinë e tij për atdheun, ai e shpreh në botimet e tij për: Dora d'Distria, Zef Seremben, Nolin, Ali Asllanin, Migje–nin, Mark Gurakuqin, Naim Frasherin, Mjedën, Asdrenin (me të cilin kishte pasur miqësi që në Bukuresht). Në artikul–lin *"Mbi frymën mediterane në Ballkan" (Shqipëria e Re*, 1937), bën fjalë mbi autonominë e popujve të siujdhesës.

Synimet shkencore të prof. Petro Janurës kanë rrokur me kompetencë shkencore shumë çështje të ndryshme në gjuhën shqipe, në kohën kur shumë pak njerëz shkruanin për gjuhen shqipe, që rrihnin problemet e gjuhës sonë. Ndër artikujt shkencërisht të qëndrueshëm mbesin studimet për doku–mentet e para të shkrimit të shqipes, veçmas për "*Perikopenë ungjillore*", të cilën e nxjerr në kontekst të jehonës së Princi–patës së Arbëri (fundi i shekullit XII) dhe fillimeve të Huma–

nizmit Evropian (fillimshekulli XIII), si vazhdimësi e veprimtarisë iluministe të shqiptarëve të Dubrovnikut, ku më 1284, për herë të parë përmendet gjuha shqipe, si lingua albanesca.

Fusha e hulumtimeve dhe e studimeve të Petro Janurës është e gjerë, sepse interesimi i tij është i shumanshëm. Nga problemet e trajtuara shkencore, shihet qartë se Janura mbetet iniciator i fushës së gjuhësisë dhe është ndër pjesëmarrësit e drejtpërdrejtë në Kongresin e Drejtshkrimit (1972) me temë *"Disa mendime margjinale rreth ortografisë së shqipes"*, me ç'rast do të theksojë se gjuhës shqipe i nevojitet një ortografi sa më e përcaktuar dhe e ngulitur, sepse me stabilitetin e ortografisë ruhet edhe stabiliteti i gjuhës letrare të njësuar; pastaj fushës së letërsisë, po ashtu edhe i atyre me karakter historiko–letrar krahasimtar dhe sociologjik.

Si kurorëzim i veprimtarisë kërkimore shkencore të Petro Janurës mbesin dy studimet e gjata monografike: *"Për historinë e alfabetit shqip"* (1969) dhe *"Migjeni"* (1982), të dyja këto të botuara në Shkup. Historia e alfabetit përgjithësisht është ndër të parat studime monografike për diakroninë e alfabetit të shqipes.

Petro Janura është një personalitet poliedrik shkencor dhe arsimor, i cili tërë jetën e vet ia kushtoi emancipimit arsimor e kulturor dhe avancimit shkencor të shqiptarëve të Maqedonisë. Figura e tij pedagogjike dhe shkencore ndrit në krye të figurave markante të kulturës shqiptare në Maqedoni dhe me gjerë.

Literatura e shfrytëzuar:

1. Asllan Hamiti, Ismet Osmani, Ajten Qamili, *Delegatët e Kongresit të Drejtshkrimit nga Maqedonia*, kumtesë e le–xuar në Korçë, 2012;
2. Baki Ymeri, *Shqiptarët e Maqedonisë në veri të Danubit dhe atdhetarizmi i tyre (Pjesa I),* Bukuresht, 2007;
3. Sevdail Demiri, *Nga historiku i filleve të gazetës 'Flaka…',* "Studime albanologjike" – 8, ITSHKSH, 2013, Shkup;
4. Thoma Binjaku, *Fra ia/Vëllazëria*, Nr. 11–12 (nëntor–dhjetor), 2014;
5. Zeqirja Neziri, *Gjithnjë në shërbim të njeriut*, "Flaka e vëllazërimit", 3 shtator 1993.

FEJZI BOJKU
Ish–kryeredaktor i gazetës "Flaka e Vëllazërimit"

FLETË NGA DITARI...

Deri në fillim të dekadës së nëntë të shekullit të kaluar, përpos të gjitha aksioneve dhe fushatave kundër shqiptarëve dhe çdo gjëje shqipe, përpos asaj se gjithmonë gazeta ka qenë e diri–gjuar, e kontrolluar nga persona "të besueshëm", Flaka e vlla–znimit ka dalë rregullisht, por më shumë si një informator, si një tellall i Pushtetit dhe Partisë, si një mashë e nevojave të ditës për veprim politik dhe propagandistik. Kjo mund të thuhet, deri diku, jo vetëm për gazetat dhe mjetet tjera të informimit në gjuhën shqipe.

Gazeta "Flaka e vllaznimit" më pas "Flaka e vëllazërimit" – vazhdonte të dalë sa për të treguar se ne shqiptarët kishim shtypin tonë në gjuhën amtare… Edhe pse mbi 13 vjet dy herë në muaj; mbi 12 vjet një herë në javë, kurse mbi 23 vjet 3 herë në javë – një dalje kjo e habitshme dhe fazë e stërzgja–tur përgatitore për të dalë si e përditshme… gazeta dilte rre–gullisht, në 12–16 faqe kurse numrat festivë dhe jubilarë me numër të trefishuar e katërfishuar faqesh, me kolor, përplot shifra e shembuj zhvillimi e përparimi, përplot kumtesa ko–mitetesh, personalitetesh politike e shoqërore…

Një gazetë e tillë shpeshherë ishte e zbetë, bajate dhe jo tër–heqëse për lexuesin, për mësuesin dhe intelektualin i cili mund të lexonte gazetat në gjuhën tjetër. Numri i lexuesve

ishte në rënie të vazhdueshme, sillej nga 300 deri në 1500 lexues, si bilten i ndonjë fabrike apo kooperative bujqësore.

Nga ditari për vitet 1981/82

TË LODHUR DHE ME PSIKOZË TË RËNDUAR

4 mars 1981, e mërkurë
U nisëm në ora 9h me R. për Strugë, me autobus. Thotë se ndihet i lodhur, pak i sëmurë dhe me psikozë të rënduar. Ka marrë pushim nja 4 ditë, që të pushoj në Hotel Drim.
E nevrikos pritja e autobusit, vonesa e madhe.
Në Strugë karshi hotelit Drini ndërtohet një ndërtesë e në katin e pestë e nën kulm të saj ai ka paguar një banesë afro 50 m. katrorë për të cilën është shumë i interesuar ta shohë si bëhet. Mbase me këtë i ndërlidh ardhjet e tij të shpeshta në Strugë.
Qëllimisht i largohem bisedës për problemet e punës, të Fla–kës, stilit të udhëheqjes së tij. Mos i prishim edhe këto 4 ditë pushim, për të cilin kemi nevojë të dy. Mjaft që edhe koha na ka qëlluar me shi dhe erë të ftohtë.
U vendosëm në hotel Drin dhe morëm nga 3 pansione. …

5 mars 1981, e enjte
Paradite shkova te baba, në spitalin e eshtrave, në Ohër. Bi–sedova me Dr. Geren, shefin apo drejtorin e këtij Institucioni të njohur në Jugosllavi. Gere më tha se kishin dashur ta ope–ronin të shtunën e kaluar, porse kishte ngritur temperaturë. Kishte edhe aritmi të zemrës. Është bashkuar pleqëria me së–mundjen…

6 mars 1981, e premte

Në mbrëmje në hotel erdhën shokët arsimtarë Nexhat Mustafa dhe Remzi Qoku. Erdhi edhe Zejnel Lufi, bashkëpunëtor i Flakës, nga Struga… Vijnë se jemi me drejtorin e Flakës... Me R. bisedojmë për çështje ekonomike dhe gjëra pa lidhje me punën… Më tha se nuk e do gazetarinë… Kur ai thotë diç të tillë dihet se nuk e ka lehtë, siç mendojmë ndonjëherë.

Në "Rilindje" akademik Ali Hadri në dy faqe shkruan për vazhdimet e Nijazi Limanovskit për origjinën e myslimanëve maqedonas… Kryeredaktori thotë se Vanço Apostollski, drejtori i "Nova Makedonisë", nuk ka ditur gjë për shkrimet e Limanovskit! Vallë është e mundur. Unë kam bindje se bashkëpunojnë.

Duke shëtitur buzë liqenit i ngatërruam fjalët për Maqedonasit e Egjeut, për fatin dhe rrugën e tyre jetësore. R. me fanatizëm dhe këmbëngulje do të më bindë se ata janë maqedonasit më të munduar dhe më të mirë dhe se Maqedonija bashkë me ne atyre duhet t'u sigurojë truall e kulm ku të dëshirojnë në Maqedoni. Derisa unë shpreh habinë time për privilegjet që u bëhen, për atë se të atillëve u ndërtojnë shtëpia e banesa, komplekse banesash edhe në Dibër e Tetovë. Më kritikoi ashpër për bindjet e mia duke parë këtu diç jo parimore, të dyshimtë.

Shkova edhe njëherë te baba.

U kthyem në Shkup me autobusin e orës 16. Pas kafevizitës te Nexhati dhe Zejneli.

Nuk di se pse nuk më hiqej nga koka një fjali e ditës: Bota sillen rreth parave dhe…grave.

10 mars 1981, e martë

Ditët e fundit kam dhembje në lukth – punon gastriti apo ndonjë thartirë. Problemet dhe lodhja bëjnë të vetën. Do të jetë kjo ndonjë dhembje lukthi në baza nervore. Kjo më shqe–tëson dhe më prish rendin e punës këto dy muajt e fundit.

16 mars 1981, e hënë

Po përgatis materialet e Gëzimit të majit. Na kanë sugjeruar që numrat të jenë në frymën e njëvjetorit të vdekjes së shokut Tito.

Këtë thuaj e kuptojmë se shpesh na kërkojnë raporte si e keni shënuar këtë ose atë përvjetor, luftën NÇL, këtë apo atë be–tejë, festë etj, Ose kërkojnë program vjetor apo për 6 muaj si do ta shënojmë rolin e Partisë dhe të Titos gjatë dhe para Revolucionit e të ngjashme .

Kur kjo kërkohet nga ne të revistave për fëmijë, mund të merret me mend se çfarë kërkohet nga "Flaka e vëllazëri–mit"…

NË VAZHDËN E DIFERENCIMEVE, DËNIMEVE...

12 janar 1982, e martë

Ishte në redaksinë tonë Agim Pollozhani, mjeku i ri nga Struga..

Punoi dy vjet në Strugë, ku u dallua për sjellje dhe qëndrim shembullor. Tani është pa punë: nuk paska pasur qëndrim

aktiv në dënimin e ngjarjeve të mars – majit 1981 në Koso–vë... Njërit i paska dhënë pushim mjekësor e ai paska shkuar në vizitë në RPSh, e të ngjashme...
I kanë përjashtuar nga puna edhe Simin (Mersim Pollozhanin) dhe të vëllanë Shpëtimin, me të shoqen, motrën, dhëndrin Arif Vincën, i cili u dënua me 3 vjet burg.

13 janar 1982, e mërkurë
Nga Shoqata e Shkrimtarëve të Maqedonisë kërkuan që unë e Resuli të propozojmë për anëtar Asllan Selmanin, gazetar dhe profesor prej Kumanove.
Kështu, çdo dy vjet zgjerojnë Shoqatën edhe me një ose dy shqiptarë.
Kanë konkurruar më parë e s'janë pranuar ende: Nexhat Pu–stina, Nexhat Mustafa, Alush Kamberi, Ibrahim Veliu, Nijazi Saliu, Ramadan Zejneli, Mustafa Laçi, Mustafa Spahiu etj. Nuk është paraqitur me lutje, Xhabirr Ahmeti!
Anëtarë të SHSHM–së jemi: Adem Gajtani, Murat Isaku, Abdylazis Islami, Luan Starova, Resul Shabani... Mehmedali Hoxha (kuptohet – ishte para burgosjes), Myrteza Peza (vdiq më 30 dhjetor 1980), Lutfi Rusi (vdiq 1981), Ali Aliu (u transferua në Prishtinë), Muharrem Shahiqi (u pranua në të njëjtën kohë me mua, është transferuar në Gjilan ku është drejtor i Teatrit amator).
Në fakt, nga gjithsejtë nja 200 anëtarë të SHSHM–së, shqip–tarë jemi vetëm 6 (gjashtë)!

17 janar 1982, e diel

Në "Spektrin" TV kënduan disa shpresa, do këngë lajlelule buzëkuqe, që shqirren e vajtojnë, klithin për dashurinë… Folklori ynë me buzë të kuqe dhe faqe… të zezë. Sukses i punës së shokëve tanë në TV. Ose pasojë e presionit politik.

19 janar 1982, e martë

"Rilindja" shkruan për vrasjen e vëllezërve Jusuf e Bardhosh Gërvalla dhe një shoku të tyre, Kadri Zeka, në Shtudgard të Gjermanisë.

Hej, çfarë ironie, pështjellimi… Agjencitë botërore këtë e vlerësojnë si vepër e policisë sekrete jugosllave, ndërsa Sigurimi jugosllav do ta tregojë si grindje midis bandave shqiptare për hesape të tjera. Dihet, ndërkaq, vepra e kulluar atdhetare e Jusufit…

Jusufi punoi dhe u dallua si njeri dhe redaktor gjuhësor dhe përkthyes te ne, në "Flakën e vëllazërimit".

⋆ ⋆ ⋆

Në Tiranë vazhdojnë ngjarjet misterioze tragjike: "vetëvrasja" e Mehmet Shehut, përjashtimi i nipit të tij nga motra, Fekorit dhe Kadri Hazbiut, emrimi i Adil Çarçanit… janë temë e shpeshtë e TV, gazetave e revistave tona. Në mënyrë historike e me hollësi shkruhet për pastrimet e Enver Hoxhës.

VALIXHET E RËNDA SI PLUMBI

18 mars 1982, e enjte, ora 5,50h

Mbrëmë rashë të flejë me merak – nesër në ora 5,20 duhet ta përcjell vëllanë për Amerikë.
Rashë më ora 23, por mendimet në temën – jeta dhe kurbeti nuk më largoheshin kurrsesi…
E mora orën me zile dhe e bëra për 4,20h. Mendimet – zin–xhir i gjatë i pakëputur. Si ka ardhur koha, jeta! Më doli gju–mi më 3,50. Të gjithë flenë. Edhe Luli fle… Ai së paku mos jetë i shqetësuar nga udhët e kurbeteve.
…E mori Hilmiu valixhen në dorë dhe… rrugën e largët.
Bisedojmë në veturë: fati i njeriut tanë – as në shtëpi, as larg. Shumica pa shkollë e pa zanat. Pa punë ose me punë të vogël, rrogëz… Plot njerëz vite me radhë rropaten larg fëmijëve, gruas, nënës e babës, larg vendlindjes, në vrap për nevojat e jetës.
Më dalin para syve shkuarjet e ardhjet, pritje përcjelljet e pa–numërta të Axhës. Plot 30 vjet kurbetçi në kënde të ndryshme të Jugosllavisë…Lotët e bijave të tij: Teres, Ditës…
Valixhja e rëndë si plumbi helm e hidhur, shok i pandarë në shpresë, dëshirë e brengë, në rrugë të mallkuar.
Dhe përsëri më kujtohen: Rami Lufi, Fejzi Vinca, Teki Der–vishi, Mensur Nura… Qindra të tjerë që i njoh. Nga 10 – 15 – 25 vjet larg familjes, shtëpisë, më të dashurve… Çfarë për–jetojnë këta njerëz? Çfarë zemre kanë!
Dhe përpiqem të ngushëllohem: kështu ka ardhur koha. Sot udhëtojnë të gjithë: tregtarë, diplomatë, politikanë, profesorë, dijetarë…për detyra e qëllime të ndryshme. Por, jo si tanët, në kurbet dhe si shërbëtorë të zotërinjve…Dhe vjen edhe

pyetja tjetër: ç'do të kishim bërë sikur mos ishte kurbeti: A–merika, Gjermania, Zvicra, Austria, Suedia, Australia…

⋆ ⋆ ⋆

…Mbrëmë me koment plot shifra dhe argumente lajmëruan se rryma së shpejti do të shtrenjtohet mbi 25%…
Shkupi po bëhet qytet i shtrenjtë. Edhe tani nuk gjendet lehtë mielli, vaji, mishi, kafeja, detergjentet.
Nuk ka as portokaj, limona e banane, por pa to bëhet. Radioja, televizioni dhe gazetat çdo ditë përsëritin fjalët: stabilizim, sta–bilizim ekonomik, kursim, stabilizim politik, produktivitet. Vetëm fjalët, se rrallëkush mendon të punojë si duhet.

SA MBAN VELESHTARI

I çuditshëm dhe tepër i fortë është njeriu ynë, veleshtari.
Mban veten dhe familjen me fëmijët dhe pleqtë; mban mbi kurriz llojlloj taksash e tatimesh për tokën, kalin, qerren, lo–pën, qenin, shtëpinë, bagëtinë;
i duron tëra shtrenjtimet dhe u qëndron përballë kërkesave të çoroditura të grave, femrave, adeteve dhe peshqesheve të rënda për të mirë e për të keq si: synet, fejesa, martesa, tretënata e tretëdita, shkuarje dhe ardhje ushtarë, blerje e shitje, spitale, kryeshëndosha e kryesëmura dhe çfarë nuk tjetër.
Dhe i përballojnë veleshtarët të gjitha dhe kanë ndërtuar shtëpi të reja, kanë blerë tokë nga Vevçani, Vranishti, Belica, Llozhani… gjithandej.

Veleshta, e cila pas çlirimit kishte nja 1900 banorë e nja 250 – 300 shtëpi me plita e dhoma me dhe, të shtruara me hasra, tani ka mbi 6.500 banorë dhe mbi 600 shtëpi. Disa nga ata që punojnë në Gjermani, Austri, Zvicër e Suedi…kanë ngritur nga 2–3 shtëpi, pra edhe për pasardhësit sot ende foshnjë dhe mbase fëmijët e fëmijëve.

⋆ ⋆ ⋆

Të dielën (24 korrik) me Lulin e Fitin shkuam në Llabunisht e Vevçan për të ftuar dasmorë.

Nuk kisha qenë atje me vite dhe kisha dëgjuar se këto dy fshatra kishin përparuar shumë: ishin zgjeruar dhe ishin mbu–shur me shtëpi të bukura, si në shtetet e Perëndimit.

Llabunishtin, më thanë, nuk do ta njohësh, s'është ajo që di ti. Ata janë mjeshtër, muratorë të njohur në vend dhe jashtë, njerëz që punojnë e fitojnë shumë. Janë fqinj të mirë me Ve–leshtën, kanë edhe dhënemarrje, miqësi. Janë myslimanë, të fesë sonë. Disa flasin tjetër gjuhë, por emrat i kanë si ne, ma–dje ka plot Besima, Agrona, Flamura, Ilira, Lirie, Dashurie… Në dasma këndojnë dhe vallëzojnë shqip…

Një Nijazi Limanovski (ndonjëherë Liman, dikur Limani, Limanov…), i cili ka ndërruar mbiemrin e vet disa herë, sipas nevojës, interesit, frikës së ditës, për ne shumë i njohur si al–banofob, çka nuk bën që të tregojë se ata janë maqedonas, se duhet të rrinë larg nesh… Por kjo është një histori, një mesele tjetër. Llabunishti vërtetë ishte zgjeruar dhe rregulluar shumë.

Për Vevçanin e dija edhe më parë, sepse ky fshat është i njo–hur për njerëz të dalluar të LNÇ–s dhe pas çlirimit i ke në postet më të larta të Partisë dhe pushtetit në Shkup dhe Beo–grad. Ata janë maqedonas kryesisht me anim nga bullgarët, të dëshmuar dhe këtë nuk e fshehin…

Nuk kisha qenë në këto dy fshatra afër 20 vjet dhe kudo shi–heshin shtëpi të reja, moderne, rrugë të asfaltuara… Vevçani ka edhe gjimnaz, edhe spital që konkurron atë të Strugës, fir–ma të njohura ndërtimore si Ilindeni, Drimkolli etj. Kurse Llabunishti kishte edhe xhami të re të bukur, por ende nuk kishte shkollë të qenë.

Besimi dhe qirallarët, dajallarët e fëmijëve të mi, ja, kanë ndonjë të njohur apo mik edhe në Vevçan e Llabunisht, ndonjë tjetër mbase në Llozhan e kund tjetër, sepse po s'pate ndonjë të njohur apo mik, herë do kurdo do ta paguash shtrenjtë.

Pa ryshfet apo mit, si i thonë këta, ose pa të njohur, askund nuk ta çelin derën. Mbetesh jashtë për sehir të dynjasë, nuk sos asnjë punë… Kjo është jeta e shqiptarit dhe veleshtarit; ndoshta Zoti na e ka shkruar të jemi... ngushëllohen ndonjë–herë disa nga soji jonë.

⋆ ⋆ ⋆

Kuptohet lehtë: nuk më pëlqejnë dasmat e këtilla… Atë mish e kishim ngrënë 3 vjet. Pastaj kush e duron atë hordhi fëmi–jësh, grash nga të cilat disa janë mjaft noprane… Sidomos kur

dasmat te ne bëhen në vjeshtë ose në dimër. Harxhime të panevojshme – një kazan mish ngeli, ndoshta për qentë…

Ja se çfarë kam shënuar në ditarin e atyre 20 muajve (14 prill 1991 – 30 dhjetor 1992), derisa isha në postin e kryeredakto–rit të "Flakës…", lidhur me rolin e ri të gazetarisë:

KOHË KTHESASH E TRANSFORMIMESH

Ishte fillim i tranzicionit dhe pluralizmit, i formimit të partive të reja politike me prefikse e sufikse demokratike e prosperitet dhe tani më njeriu, deri dje shurdhmemec, e çeli gojën dhe nisi të flasë mbarë e prapë, çfarë t'i kujtohet dhe të dojë…
Shteti, që ishte para pyetjes të jetë a mos jetë, dridhej nga pro–blemet, kurse kujdesi dhe kontrolli ndaj medieve nisi të dobë–sohet. U pakësua deri në ndërprerje edhe buxheti apo ndihma materiale. Rrogat fare të vogla nuk paguheshin në kohë.
Gazetarët ishin të pakënaqur, por puna shkonte përpara sepse aso kohe serbosllavët e mbyllën "Rilindjen", në Prishtinë, kurse Shqipëria me agoninë e tranzicionit luftonte me vetve–ten dhe u ndërprenë të gjitha gazetat dhe masmediat. Në Fla–kë u tubuan disa pena nga më të mirat të gazetarisë shqiptare nga gjithë territori ku flitet shqip. Gazetarët filluan të shkrua–jnë lirisht dhe të marrë hov mendimi, shprehja e lirë.
Gazeta, deri dje e zbehtë dhe pa gjak, nisi të ngjallet, zbuku–rohet dhe të bëhet e kërkuar. Sepse gazetën e bëjnë ata që shkruajnë. Në këtë kohë e intensifikuan bashkëpunimin do emra të njohur si: Luan Starova, Blerim Reka, Ferit Muhiq,

Iso Rusi, pastaj Zekeria Cana, Ramiz Kelmendi, Ismail Bajra, etj. Edhe disa emra prej Shqipërie…

⋆ ⋆ ⋆

Pak statistikë për të punësuarit në NJ.P. ”Flaka e vëllazërimit” në maj të vitit 1992:

–Nga 48 të punësuarit, 11 janë femra; me fakultet janë 25; me shkollë të lartë janë 9; me të mesme 7, dhe me fillore janë 5.

–Përvoja e punës: nën 5 vjet punë janë 6 vetë. Prej 5–10 vjet janë 10, prej 10–15 janë 3 vetë, prej 15–20 vjet janë 9 vetë, prej 20–35 vjet janë 19 vetë;

–Krijues letrarë janë 10 vetë;

–Kemi 5 korrespodentë;

–Udhëtojnë për në Tetovë, Kumanovë, Kaçanik, Prishtinë gjithsej 9 vetë;

–Me probleme shëndetësore janë 5 vetë. Të aftë, por fare pak angazhim 7 vetë;

–Problematikë specifike – mungesat dhe angazhimi i pakët i 16 të punësuarve;

–Mirë e në vend të vetë si duhet janë 27 vetë.

15 prill 1991

Fillova punën e re në një kohë kthesash dhe transformimesh të mëdha të shoqërisë dhe vendit, rendit socialist në ish bllo–kun Lindor. Pranova të jem para detyrave të pazgjidhura dhe problemeve të grumbulluara me dekada në OBPB “Flaka e

vëllazërimit". Duheshe që edhe unë të futem njëherë në këto dallgë…
Sot kjo ditë ka edhe një simbolikë tjetër: është ditë e arifesë së Bajramit të Ramazanit! Gëzuar pra, me shëndet dhe me Zotin përpara!
Pranova në bisedë anëtarin e Sekretariatit për informata të KEF (Këshillit Ekzekutiv Federativ), z. Ahmet Bakiu. Kër–konte përkrahjen tonë programit të Ante Markoviqit.
E lidhëm, më në fund, Telefaksin.
Pranova urime nga shumë shokë e bashkëpunëtorë.
Rexhepi, prej tani ishkryeredaktor, m'i dorëzoi çelësat…Me sekretarin, Durron dhe me Naxhiun shkuam në kafe.

16 prill 1991
Analizën e gazetës e referoi Zekerija Bajra.
Propozova që në të ardhme të bënim edhe analiza tematike. P.Sh. si janë prezantuar ngjarjet kryesore, aspekti stilistik, as–pekti gjuhësor, niveli teknik estetik, një rubrikë për një javë ose muaj etj…
U theksua çështja e mospagimit të honorarëve me muaj. Mënyrat e zgjidhjes së problemit…

18 prill 1991
Drejtori gjeneral, Kolemishevski, më kishte thirr në orën 13,30. Më tregoi për reagimin e VMRO DPMNE–es lidhur me do shkrime kritike të Nefail Spahiut, korrespodent nga Dibra.

/Lajmi nga Ministria për marrëdhënie me jashtë lidhur me ardhjen e shkrimtarit Neshat Tozaj nga Shqipëria, të cilit i kishim botuar romanin "Thikat"./

23 prill, e martë, 1991

Më 10h– Këshilli afarist; më 12h– Analiza e gazetës; më 13 h Kolegjiumi i zgjeruar...

Informim dhe konsultim me drejtorin dhe ministrin Grozda–nov lidhur me ardhjen dhe qëndrimin e N. Tozajt. Orari i vizitave: Katedra e gjuhës dhe letërsisë shqipe te Remzi Ne–simi, emisionet në Radio dhe Televizion; bisedë në FV[4] dhe për Flakën, në Veçer, NM[5], në SHSHM[6]; shëtitje në Vodno, Kale, Saraj; qëndrim në Ohër, Strugë... Nga e marta deri të dielën.

Në mbledhjen e Këshillit afarist u paraqit raporti për punën materialo – financiare. U vendos që të ardhurat personale të rriten për 20%. Rritet edhe pagesa për ushqim dhe shujtat.

Në mbledhjen e Kolegjiumit të zgjeruar:

Neset Emini tregon se gjendja financiare e "Jehonës" nuk është negative. Kërkon zyrë dhe telefon.

Naxhi Osmani përkrah politikën redaktuese.

Halil Zendeli tregon se ende magazina e librave është e mbyllur dhe kërkon që t'i marrim librat nga "Nova Makedo–nija".

---

[4] Është fjala për "Flaka e vëllazërimit";

[5] Është fjala për "Nova Mekedonija";

[6] Është fjala për Shoqatën e Shkrimtarëve të Maqedonisë.

Fola: për besimin reciprok, gjendjen profesionale, për një konkurs për katër vende më shpejtë: redaktor teknik, lektor, bashkëpunëtor i "Gëzimit" dhe "Fatosit", një gazetar…
Për disiplinën dhe angazhimin kreativ në punë, për një gjendje si të thuash mobile deri më 20 gusht. I njoftova për gjendjen me 5 titujt të cilët duhet të botohen si këmbim me Detska radost. Dhe planin e qëndrimit të N. Tozajt te ne.
Nesër në kufi në Qafë Thanë Tozajn ta presin Rexhepi me shoferin Shemsedinin. Bashkë me shkrimtarin Tozaj vjen edhe Remzi Lani, kryeredaktor i "Zërit të Rinisë" në Tiranë… Shkova i takova në orën 19 në hotel "Grand".

25 prill 1991
9h. Takim në Këshillin Ekzekutiv me kryetarin Dr. Nikola Klusev dhe zëvendësin e tij, ministrin Beqir Zhuta. Informim për demokratizimin e mjeteve të informimit…
Ministri Dr. Bllazhe Ristovski tha se kishte një grumbull materiale akuzë ndaj "Flakës së Vëllazërimit" lidhur me : Bojkotimin e regjistrimit të popullsisë, formimin e kuvendeve komunale në Tetovë e Gostivar, për evidencën pedagogjike shqip etj.
Dr. Klusevi na mbajti një ligjëratë akademike…Ligjërata e tij mund të mblidhet dhe parafrazohet si më poshtë:
Jemi në fazën kalimtare në të gjitha sferat, përballë ndryshimeve të mëdha dhe kontributi i mjeteve informative është i pazëvendësueshëm. Po ndahemi nga sistemi i njëmendësisë

dhe qëndrojmë përballë një platforme të gjerë, para fushatës parazgjedhore.
Janë çelur shumë tema tabu të djeshme, nuk ka më kult personi dhe censurë të dikurshme. Shfaqen emra dhe pikëpamje të reja; shmangen misteret. Kritere objektive; nuk ka komisarë politikë dhe lista të zeza. As paraqitje të maskuara, biseda me ata që mbanin shkopin e dirigjentit në dorë. Me fakte dhe argumente...Fjalë dhe premtime joshëse, – mendova në vete.
U pa se çfarë solli totalitarizmi në Serbi, Kroaci, Kosovë. Të dëgjohen mendime të ndryshme me tolerancë. Niveli i informimit është i shkallëve të ndryshme. Ekzistojnë ende kuzhina, klane, lobe, grupe...Dhe ndarje në të përshtatshëm e të papërshtatshëm.
Të çlirohemi apo të zhveshim rrobën e palarë. Para së gjithash: objektivitet dhe argumentim profesional. Çlirim nga recidivet e së kaluarës. Ka njerëz që mbrojnë monopolin dhe janë kundër rirreshtimeve...Do të paraqiten lloje tjera mjetesh informative, private, alternative, partiake dhe do të kërkojnë vend dhe lexues... Le të thyhen prangat e monopolit në tregun e mediumeve publike... I pavarur do të jetë ai që do të punojë me mjetet dhe paratë e veta...Shteti u ka ngritur ndërtesa monumentale si NM dhe TV. Edhe ato ngadalë do të ndërrojnë pronarin...Do të kemi norma të reja etike dhe kodeks profesional...Vjen kohë e gazetarit opozitë e qeverisë...
12h: në "Nova Makedonija" bisedë me Stojan Andovin, kryetar i Parlamentit, tre nënkryetarët dhe njëri prej tyre Dr.

Xheladin Murati. Përfaqsues të tri partive politike të koalicio–nit. Fola për mospasjen e kushteve për demokratizimin e "Flakës së Vëllazërimit".
/Pasdite në Grand te N.Tozaj me Nejazi Muhamedin dhe Durron./
Më 26 prill Neshatin dhe Kimin i kisha në shtëpi, për drekë.

NË VERI KISH FILLUAR LUFTA QYTETARE

3 maj 1991, e premte
Në Jutel pash luftimet midis policisë kroate dhe serbe në ra–jonet e Kninit – 15 policë të vrarë. Sa e sa të plagosur. Lufta qytetare para syve tanë...

5 maj 1991, e diel
Gazetat, TV dhe aktuale – lufta qytetare midis serbëve dhe kroatëve te Borovo Selo, Knin, Plitvice, Pokrac...13 milicë kroat të vrarë. Si edhe 3 ose 30 qytetarë të vrarë. Shumë të plagosur. Triumf i marrëzisë së Millosheviqit dhe Tugjmanit.

⋆ ⋆ ⋆

Në mbrëmje erdhi Beqiri me znj.Turqane. U zbrazë lidhur me atë se si ndihet si njëri nga tre nënkryetarët e qeverisë së Klusevit. Relacioni: Ai – qeveria – Prosperiteti... Dhe Blla–zhe Ristovski si skifter, lidhur me tre problemet tona: bojko–timi i regjistrimit, kuvendet komunale në Maqedoninë Pe–rëndimore dhe evidenca pedagogjike në gjuhën shqipe.

Dje, e shtunë, afër 5000 maqedonas të Prespës së Shqipërisë e kaluan ditën në fshatrat maqedonase këndej kufirit, pa pasa–porte e dokumente! Mirëpo…

6 maj 1991, e hënë

Në ora 9,30 erdhën tre gazetarët e Hostenit të Tiranës: Niko Nikolla, kryeredaktori, Dhimitër Ligori dhe…organizojnë ekspozitë karikature në fund të muajit.

Ishte kënaqësi të bisedoje me ta.

7 e 8 maj, 1991

Skicë për fjalën time në Kolegjium dhe para kolektivit:

– Koha dhe gazetaria për ne shqiptarët në Maqedoni dhe më gjerë. Kosova dhe Serbia – kthesat e mëdha në të gjitha sferat. Kriza e theksuar ekonomike dhe refleksi i saj në marrëdhëniet ndërnacionale.

– Gjendja e kuadrit. Kush dhe sa na financon. Gjendja e ta–nishme kaotike dhe shkalla e lartë e vartësisë sonë…Na mun–gojnë 6 vetë. Të mobilizuar deri më 20 gusht, që të përballo–jmë vështirësitë…

– Fizionomia e gazetës dhe mënyra e keqe e daljes. Gazetaria e lirë dhe e pavarur si synim. Shteti, partitë, politika, ekono–mia…

a. Partia e Prosperitetit Demokratik; b. revistat: Dita, Dija dhe të alternativës së Kosovës; c. gazetarët e Flakës ku e marrin rrogën, ku miellin, ku krundet; d. problemet e kohës: bojko–

timi i regjistrimit, kuvendet komunale, evidenca pedagogjike, shkollat e mesme…

– Materialet nga zyra, të përgjithësuara, përshkruese, negative, konstatuese, pa zgjidhje…Të dihet se artikujt e FV i zgjedhin dhe i përkthejnë, i analizojnë ata që vendosin për mjetet tona.

– Tirazhi si detyrë e çdonjërit prej nesh. Si ta ruajmë, rritim këtë që sillet prej 3500 deri në 5800? – "Gëzimi" dhe "Fatosi" në nivel rentabiliteti. Çfarë librash të botojë edicioni. Si ta reklamojmë gazetën, revistat, librat në radio, TV, te ne…

– Qëndrimi ndaj punës, detyrës, profesionit dhe disiplina në punë…Vallë ende nuk e kemi të qartë se ku jemi dhe çfarë na pret, çfarë mund të na ndodhë? Vijmë e shkojmë kur të na teket…

– Relacioni: redaktor – gazetar dhe detyrat. Vetiniciativa. Shpërblime dhe dënime. Vlera dhe pavlera. Cilët kërkojnë rrogë më të madhe? Jo vetëm sa por edhe si… Normat…të gjitha punët janë tonat. Nuk ka kohë për dremitje, gjumë, konformizëm, përtaci.

TË KUJT DO TË JENË MASMEDIAT

15 maj 1991, e mërkurë

Ndryshimet në sistemin shoqëror po reflektohen edhe në "Nova Makedonija".

Shtrohet pyetja të kujt do të jemi në të ardhmen. Kush do ta financojë dhe drejtojë këtë organizatë pune me interes të posaçëm shtetëror apo shoqëror.

Sidoqoftë, gjendja edhe tani nuk është e mirë dhe po shkojmë kah negativa e madhe financiare. Sot Mimi, shefica e konta–bilitetit, erdhi e na tregoi se për periudhën janar – mars "Flaka…" ka shënuar humbje prej 1.067.694 dinarë.

Kështu si punojmë, me plot mangësi materiale, kuadri, të mjeteve të punës kjo negativë me siguri do të rritet dhe ne vazhdimisht do të veprojmë e punojmë nën presionin e mungesës së parave, rrogave, mospagimit të bashkë–punëtorëve, honorarëve etj.

Ne jemi tani gjithsej 42 vetë në listën e punës, por kemi qenë dhe patjetër duhet të bëhemi 48. Vallë do të na lejojnë të pu–nësojmë edhe 6 të tjerë për të plotësuar vendet e lira? Këshilli Ekzekutiv apo Kryesia e Lidhjes Socialiste po i vonon dona–cionet, edhe ashtu të pamjaftueshme…

Sot në "Nova Makedonija", në ora 12h, erdhën kryeministri Nikolla Klusev dhe nënkryetari Blazhe Ristovski, ministri i Informatave Treneski, i Financave Toshevski, dhe ministri i Arsimit.

Pasi dëgjuan referimin e gjatë të drejtorit Kolemishevski për gjendjen e NM ata diskutuan për çështjen e transformimit të pronës, për mënyrën e ardhme të ekzistimit, për një shtëpi të këtillë shtetërore apo private, pra për alternativa të mundshme të privatizimit…

Shihet se fillon koha e bisedave dhe diskutimeve të gjata dhe kjo shtëpi grafike botuese do të ballafaqohet me probleme të shumta të politikës redaktuese dhe gjendjes financiare.

17 maj 1991

Më 11h, u hap Panairi i III i Librit…

Si rëndomë, nuk lexoi asnjë poet shqiptar. Ndonjëherë lexon ndonjë sa për biber…

S'ka gjë se jemi në krizë të thellë dhe në gjendje paralufte.

VAZHDOJNË PËRPJEKJET PËR GAZETË TË PËRDITSHME

30 shtator 1991, e hënë

Me përfaqësuesit e Forumit për Liritë dhe të Drejtat e Njeriut – Gostivar: z. Milaim Fejzi, z. Shehat Marku dhe z. Qenan Pasholli dhe kryetarin e Unionit të Intelegjencies shqiptare – Shkup z. Xhevat Gegën shkuam në takim dhe bisedë te drejtori i NGBG: "Nova Makedonija" Pande Kolemishevski lidhur me kërkesën me shkrim që ia kisha dorëzuar para do kohe për "Flakën e vëllazërimit" si të përditshme.

Xh. Gega foli për historikun e zhvillimit të FV nga v. 1971, kur filluam me tri herë në javë. Ai tha se mendohej që kjo mënyrë daljeje do të ishte si fazë e shkurtër përgatitore dhe kalimtare për të përditshme, por kjo zgjati shumë dhe s' ka shembull të këtillë gazete në botë. Ka pasur arsyetime se nuk ishte e përgatitur shtypshkronja, por tani niveli tekniko– teknologjik është i lakmueshëm.

M. Fejzi tha se gjithnjë kemi qenë të gatshëm të ulemi të bisedojmë. Shprehim gatishmërinë e kolektivit të FV të ballafaqohet me këtë detyrë. Roli i mjeteve të informimit tani është më i madh se më parë, kurse informimi në gjuhën am–

tare është e drejtë fundamentale. Mënyra e tanishme e daljes është bajate dhe e tejkaluar.
Sh. Marku tha se dalja e përditshme e FV është nevojë dhe dëshirë e shqiptarëve të Maqedonisë. Forumi e ka shqyrtuar shpesh çështjen e FV të përditshme se kjo do të bënte që më mirë të njihemi dhe të duhemi. E përditshmja do të kishte efekte politike dhe humane, për jetesë të përbashkët në paqe dhe barazi.
Q. Pasholli tha se çdo informatë e vonuar ishte e dështuar. Si e përditshme gazeta do të rris tirazhin dhe besimin te lexuesi.
Drejtori Kolemishevski tha se kjo kërkesë është shtruar disa herë nga kryeredaktori i tanishëm dhe nga paraardhësi i tij, se jemi afër me mendime, se është bërë përparim kohën e fundit si në nivelin e gazetës ashtu dhe në tirazh, në transformimin e politikës redaktuese, hap historik në politikën redaktuese dhe pavarësim.
Besoj tha se e përditshmja do të kishte tirazh të dyfishtë. Prandaj pajtohem absolutisht me kërkesat tuaja, se kjo do të ishte dobi e madhe drejt barazisë, se FV nuk do të ishte më organ i ndonjë partie politike, por gazetë e pavarur e shqiptarëve të Maqedonisë.
Sugjeroi në fund që Forumi dhe Unioni ta vazhdonin kërkesën dhe të vizitonin funksionarët politikë, tre kryetarët e Maqedonisë, se NM do t'i afrojë mundësitë teknike teknologjike, redaktorialë dhe profesionale.
P.S. Edhe një takim dhe bisedë e mirë, por nuk di sa herë kështu jemi takuar, kemi biseduar dhe jemi pajtuar dhe në

fund, vitet kalojnë dhe ne vendnumërojmë apo fjalët e bukura, por strajca e zbrazët.

1 tetor 1991, e martë

18 h. Takimi i kryetarëve: Gligorov, Klusev dhe Andov me drejtorin gjeneral dhe 3 drejtorët tjerë të NGBG "Nova Makedonija" si dhe kryeredaktorët e të gjitha gazetave dhe botimeve të shtëpisë sonë.

Gligorov foli për gazetarin dje dhe sot, në republikat tjera dhe te ne. Tha se janë bërë hapa të mëdhenj përpara drejt gazetarisë së lirë, të pavarur dhe profesionale. Se kemi fat që nuk fitoi vetëm një parti. Jetojmë, tha ai, në kohë të pasigurt, nuk dimë çfarë do të ndodhë nesër, jetojmë në nervozë dhe frikë nga e nesërmja. Ndryshimet revolucionare kanë çmim të lartë, sidomos kalimi nga shoqëria me pronë shoqërore në ate me pronë private.

8 tetor 1991, e martë

Me disa anëtarë të Kolegjiumit dhe gazetarë po veprojmë sipas planit për verifikimin dhe rritjen e tirazhit të gazetës dhe revistave.

Vizitojmë shkollat, institucionet, individët dhe bashkëpunëtorët tanë nëpër komuna në aksion për rritjen e tirazhit.

Të ndarë në disa ekipe, prej para fillimit të shtatorit dhe vitit shkollor kemi kaluar një pjesë të terrenit, por ende duhet të punojmë e të jemi në lidhje e bashkëpunim të pandërprerë sepse tirazhi i vendosur sot duhet të bëjë vend për më gjatë…

Krahas asaj se nuk kemi ende gazeta dhe revista siç i dëshirojmë, nuk kemi po ashtu lexues me shprehi, intelektualë të vërtetë që leximin e gazetës e ndjejnë si nevojë për informim dhe ushqim shpirtëror.

Sot me zëvendësin tim, Ramadanin, vizituam qoshqet nëpër Shkup e rrethinë ku shitet "Flaka". Në disa qoshqe, pa na konsultuar, e kanë zbritur tirazhin në minimum. Me gjasë, atyre të Sektorit për tirazh të NM nuk u ha palla sa lexues do të kenë botimet tona. Ata as nuk dinë ku ka mundësi të rritet tirazhi; shohin të sigurojnë të holla nga shitja e cigareve dhe sendeve të tjera.

Ka po ashtu shumë shqiptarë që blejnë "Veçerin" ose "Nova Makedoninë", gazetën tonë e mendojnë se është ajo e kohës së monizmit. Në shumë vise vendosëm ta rritim tirazhin prej 30–50%. Kështu do të veprojmë në 20 qoshqe.

Abdylnaseri nga Gostivari më lajmëroi se në 6–7 qoshqe shiten vetëm 100 copë dhe se në qoshkun në qendër kanë ngelur pa shitur 6 copë. Një shembull se sa pak lexojnë njerëzit tanë.

Në analizë Bajra theksoi se kohëve të fundit po shtohet numri i materialeve, artikujve origjinal të shkruar nga emra të njohur si Iso Rusi, Mersel Bilalli, Kim Mehmeti, etj.

9 tetor 91, e mërkurë

Në rend dite – aksioni për tirazh.

Nefaili prej Dibre na lajmëroi se në 5 qoshqe shiten 80 copë. Mund të shtohet numri.

Enveri prej Tetove na lajmëron se para 2 muajsh janë shitur 800 copë, kurse tani shiten 520 copë. Në qoshkun afër gjyqit dërgohen 90 numra, por disa ngelin pa shitur. Thotë se ndihet nevojë të dërgohet gazeta në qoshqet e reja private si te rruga Braqa Milladinovi, afër Xhamisë së Pashës në rrugën Ilinden–ska afër sallonit të mobilieve "Shipad", në ndërtesën e resto–rantit "Gurra", etj. Të dërgohet gazeta në fshatrat: Bogovinë, Pirok, Tearcë, Çellopek, Zhelinë.

PRANVERA SI FIGURË STILISTIKE

14 mars, e shtunë 1998

Me të ulur që të vazhdojë shënimet e tij në kompjuter, autorit iu kujtua kuptimi i jashtëzakonshëm i pranverës si figurë arti–stike dhe sidomos ndërlidhja e shumëfishtë dhe tejet e rëndë–sishme e shumë ngjarjeve që kanë të bëjnë me fatin dhe fa–tkeqësinë e shqiptarit dhe fatin e tij personal, ngjarje këto që kanë ndodhur gjatë muajit mars.

Këtë mendim ia imponoi në radhë të parë situata aktuale dhe tepër e vështirë lidhur me luftën e ndyrë policore – ushtarake serbe ndaj popullatës së pafajshme dhe të paarmatosur në rre–thinën e Drenicës së Kosovës sonë gjithmonë heroike, pa–triotike, legjendare dhe njëkohësisht martire.

Gjatë këtyre dy javëve të para të këtij marsi, kur okupatori serb, si shtypës barbar, nën pretekstin se në atë kështjellë të qëndresës shqiptare po gjurmon dhe vret të ashtuquajturit nga ana e tij terroristët dhe separatistët shqiptarë, vrau mbi njëqind banorë të fshatrave të rrethinës së Drenicës nga të cilët, siç u

pranua nga mbarë opinioni botëror – edhe mbi pesëmbë–dhjetë fëmijë dhe më shumë se aq gra, nga të cilat disa shta–tzëna…

Asgjë më nuk është e çuditshme, asgjë më nuk është e pa–mundshme!

Shekuj me radhë vojvodët, knjazat, kralët dhe carët, tani edhe komandarët, të ndihmuar dhe të inkurajuar nga njerëz të njo–hur si dijetarë, shkencëtarë, akademikë…madje edhe krijues e poetë e shkrimtarë serbë, kanë bërë çmos që të bindin vetve–ten dhe botën se Kosova na qenkësh tokë serbe… se aty na qenkan rrënjët dhe e kaluara e lavdishme historike e Serbisë, feja dhe shpirti i saj?!... Dhe se shqiptarët aty na paskan ardhur e vendosur më vonë dhe janë shtuar për ta vërshuar pastaj tokën e huaj, duke e ngushtuar dhe duke e padrejtësuar tani pakicën serbe, e cila jetuaka në shtetin e vet dhe në tokat e veta të shenjta…

Të shkruash këtu për shtypjen, terrorin, masakrat, plaçkitjet, dhunimet e një pushtuesi dinak dhe barbar, të cilin e njeh tani më fare mirë mbarë bota, është detyrë e të tjerëve dhe e hi–storisë, të cilën rëndomë e ka shkruar i forti dhe i padrejti, bashkë me ata që ia kanë pasur frikën ose që kanë pasur ndonjë interes prej tij.

Është kjo një politikë e njohur e të përdalës që e bën kopilin dhe ta lë para derës, një politikë që kur ia do interesi vetë i vret edhe fëmijët e vet që ta fajësoj tjetrin para syve të botës si vrasës dhe terrorist që, më vonë t'i vërsulet atij që s'është fa–jtor i vërtetë dhe ta djegë, dhunojë e masakrojë ashtu siç dinë

barbarët dhe ata që s'njohin asgjë tjetër përveç logjikës së for–cës dhe interesit…

Është kjo tani po ashtu një arritje e madhe se mbarë opinioni botëror kësaj radhe më mirë e më drejtë se kurdoherë më parë e pa dhe u bind më se çfarë është dhe ç'dëshiron populli shqiptar i Kosoves që me mbi 92 për qind jeton në truallin e vet mijëra vite para se të shkelnin hordhitë e Karpateve në këto anë…

Se nuk bëhet fjalë këtu për popull që shqetëson e torturon ata pak serbë të vendit, nuk bëhet fjalë për kurrfarë terroristësh, por për njerëz që brez pas brezi kanë vuajtur nën çizmen e xhandarit, policit e vojnikut të pamëshirshëm, që e ka mbajtur nën thundër apo nën terror një popull të tërë të vuajtur por liridashës, i cili është i detyruar të ngrejë armën për të mbro–jtur jetën dhe nderin aty në pragun dhe vatrën e shtëpisë stër–gjyshore…

Kjo po ndodh sot dhe këtu, në Kosovën e pamposhtur, në Ballkanin sinonim i absurdeve dhe luftërave ndëretnike. Kjo po ndodh në Evropën plakë në fillim të shekullit njëzet e një!

Kjo po ndodh dhe jo vetëm sot dhe jo vetëm këtu, në botën që asnjëherë nuk ka qenë as e drejtë dhe as e qetë. Po ndodh ashtu si me Palestinezët me dekada të shfarosur e të vrarë … Ashtu si me mbi dhjeta milionë kurdë të shtypur e të ndjekur në vendin e tyre; ashtu si me irakianët …

Kjo po ndodh edhe me popuj të tjerë që pranohen e s'pranohen si pakica dhe që u epen e merren të drejtat ele–

mentare njerëzore dhe kombëtare ashtu si ua do interesi po–pujve shumicë dhe shpesh atyre shteteve dhe popujve që e heqin veten si luftëtarë për liri dhe të drejta të barabarta midis njerëzve, popujve dhe shteteve.

Kjo po ndodh në ndërkohën kur disa organizata, shoqata dhe asociacione ndërkombëtare si OKB, OSBE, KE, FNDLNJ… dhe plot të tjerë sa janë e nuk janë, diplomatë që kalojnë jetën nëpër aeroplanë dhe konferenca të rëndësishme, luajnë lojën e misionarëve të paqes, të engjëjve që kujdesen dhe s'i zë gjumi për liritë dhe të drejtat e njeriut dhe të kombeve…

…Në fillim të pranverës dhe pikërisht në mars e prill të vitit tani të largët 1981 ndodhën demonstratat historike të studen–tëve të Universitetit të Prishtinës, të cilat pastaj u përkrahën nga mbarë populli dhe sidomos nga minatorët e Trepçës. Demonstratat të cilat u paguan me viktima, me shumë të plagosur dhe me mijëra të munduar, të terrorizuar dhe të burgosur.

Po në marsin e para një viti filloi lufta e armatosur dhe vëlla–vrasëse ku ndodhën ngjarje tronditëse dhe rrëqethëse që asnjë shqiptar nuk kishte mundur t'i paramendojë dhe imagjinojë ndonjëherë! Në mars, po ashtu filluan lëvizjet masive për rrë–zimin e pushtetit komunist në Shqipëri dhe shumë shkatë–rrime, rrënime dhe kthesa të ashpra që vërshuan si ortekë du–ke përmbysur, rrënuar e përdhosur çdo gjë që gjenin përpa–ra… Në mars...

⋆ ⋆ ⋆

E martë, 9 shkurt 1999

Mbrëmë, nga ora 21 h. e deri pas mesnate, në Televizionin Sitel, kryeredaktori Dragan Pavlloviq – Llatas, i njohur dhe tepër i dëshmuar si shovinist dhe sidomos albanofob, në stilin e tij të njohur dhe në emisionin e tij "Profil", me nofullat e tij të forta, aktualizoi dhe intrigoi pamasë dy ngjarjet kryesore të janarit dhe shkurtit të k.v. çështjen e Ligjit të Amnistisë dhe Marrëdhëniet apo lidhjen e Maqedonisë me Tajvanin.

Shikuesi, që sadopak di të shohë dhe të mendojë, do të bindet se Llatas këtu është gjithnjë një rikujtues i asaj që çdo njeri i ndershëm nuk do të rikujtojë, një të kaluar aq të hidhur dhe tronditëse, siç ishin ngjarjet tragjike dhe të përgjakshme të 9 korrikut 1997 në Gostivar e Tetovë, kur policia maqedonase zbatoi urdhrin e pushtetarëve ekstremistë dhe albanofobë, duke angazhuar forca të mëdha policore që të hiqnin flamurin me shqiponjë nga ndërtesa e komunës dhe pastaj ato ditë të lanin me gjakun e njerëzve fare të pafajshëm rrugët, oborret dhe konakët e shtëpive të Gostivarit, ngjarje këto rrëqethëse në të cilën policia vrau 2–3 njerëz dhe burgosi mbi 200 shqiptarë, kurse numri i të rrahurve dhe të të sakatuarve, numri i shtëpive të bastisura dhe të plaçkitura ende nuk dihet…

Skena: Llatas, me kamerë në krah, si ndonjë xhek kauboj shëtit rrugëve të Gostivarit derisa qytetin e mbulon gazi lotues dhe rafalët e mitralozave ushtojnë në të gjitha anët. Ai bashkëpunon me policinë për të regjistruar në shirit storiet kur çizmet e policëve thyejnë brirët dhe kokat e kalimtarëve të

rastit, madje edhe të pleqve dhe fëmijëve që i kanë shtrirë dhe i rrahin egërsisht në mes të rrugës dhe…
në këtë stil, me shiritin e kamerës, për gjysmë ore do të tregojë e dëshmojë se Rufi Osmani, që u lëshua mbrëmë nga burgu i Idrizovës, nuk na ishte një i burgosur politik, se Ligji për amnisti të cilin koalicioni qeveritar e solli dy herë në parlament dhe të cilin Gligorovi nuk e nënshkroi, na paskësh qenë një skandal dhe një gabim i madh kundër vënies së rendit dhe ligjit në qeveri!!!
Viteve të fundit, shpesh e me bollëk, kemi dëgjuar përralla për gazetarinë e pavarur dhe të lirë; për gazetarinë në shërbim të objektives dhe të së vërtetës në shoqërinë demokratike… Mirëpo, me kalimin e kohës po na forcohet bindja se gjatë monizmit 50 vjeçar kishim vetëm gazetari që i shërbente shtetit, alias Partisë Komuniste, kurse nga viti 1990 kemi mjetet e informacionit të cilat i shërbejnë partisë apo koalicionit në pushtet, dhe ato privatet që u shërbejnë partive apo grupimeve, mbase edhe individëve. Për gazetarinë objektive dhe të pavarur mbetet të shpresojmë për ndonjë kohë të ardhshme, të largët…
Tani që "funksionojnë" dhjetëra televizione dhe qindra radiostacione, kur kemi dhe gazeta e revista private dhe depërtim thuaj të lirë të shtypit nga jashtë, lexuesit i ofrohen turli kuzhinash e gjellësh, gjegjësisht çorba, dhe i bëhet një presion i paparë në kokë dhe në shpirt… Kur dihet profili i lexuesit tanë atëherë vetëkuptohet se çfarë shërbimi mund të bëjnë mjetet informative në këtë kohë të tranzicionit këtu dhe në vendet e ish bllokut socialist…

⋆ ⋆ ⋆

Mars 2000

Tani diç tjetër, jashtë meje dhe rrethit tim.

Gjeneralii njohur i NATO–s, Uesli Klark, këto ditë vizitoi Kosovën, Maqedoninë, Bullgarinë dhe Shqipërinë. Dihet an–gazhimi dhe vendosmëria e tij në dënimin e krimit të klikës së Milloshеviqit në Kosovë.

Ajo që më bëri përshtypje të posaçme dhe që këto ditë nuk më hiqet prej mendjeje ishte një fjalë e tij që e tha në Sofje lidhur me bombardimet e NATO–s vitin e kaluar në Serbi e Kosovë.

Gjeneral Klarku, i provokuar për bombardimet e Aleancës kundër Beogradit, tha; "Në takimin tim të fundit me Millo–sheviqin në vitin 1998, para fillimit të bombardimeve tona në Beograd, në pyetjen se kur do të zgjidhej problemi i Kosovës, ai më tha: "Problemi i Kosovës do të zgjidhet kur ta vrasim edhe shqiptarin e fundit në Kosovë!".

Ja këtë ia ka thënë Sllobodan Milloshеviqi gjeneralit Uesli Klark. Dhe Milloshеviqi është gjallë e shëndoshë në Dedinje, në zemrat serbe të cilët tani e duan ende më shumë se para bombardimeve të NATO–s. Natyrisht koka apo rradakja ime, nuk është e aftë të kuptojë lojërat e kësaj kohe, të shekullit njëzet e një, të mileniumit të tretë…

⋆ ⋆ ⋆

Më në fund, pas nëntë vjetësh, erdhi deri te ndërrimi i pritur dhe shumë i përfolur në kreun e PPD–së. Në vend të dashit

me këmborë, Abdurrahman Haliti, babaxhan që u rrethua me shokë që i punonin edhe pas shpinës, erdhi dr. Imer Imeri, i cili tani në fillim, ndryshe nga shumë të tjerë, flet pak, nuk premton dhe shfaqet sikur ka ndërmend ta ringjallë dhe forcojë Partinë e Prosperitet Demokratik, e cila e qafoi tranzicionin në Maqedoni dhe aktualizon kërkesat tona historike.
Siç dihet, PPD–së dy vjetët e fundit i doli boja – PDSH–ja e Arbenit dhe Menduhit ia mori fuqinë dhe anëtarësinë. Por, siç duket, hapi i ne shqiptarëve në Maqedoni qenka i limituar: Arben Xhaferi me PDSH–në fare pak kanë realizuar nga premtimet e mëdha, gjegjësisht e shtuan numrin e shqiptarëve në disa ministri dhe në qeverisjen lokale, emëruan disa drejtorë në sektorë e institucione me rëndësi…
Çështja e UT–së, e gjuhës, flamurit, përfaqësimit në administratë e udhëheqësi, pjesëmarrjes në ushtri, polici dhe në faktorin ekonomik, sillet rreth e rrotull dhe vendnumëron në premtime, zotime, kërcënime boshe…
Frazeologji në parlament, gazeta, qeveri, në politikën e brendshme dhe te ata që vijnë nga Evropa dhe SHBA–at që të ndajnë nasihate dhe të kontrollojnë demokracinë tonë.
Ministri i arsimit, p.sh, Gale Galev, premtoi në TV se: po intensifikohet çështja e arsimit superior të pakicave dhe se brenda dy viteve do të bëhet gati projekti. Pastaj do të jepet në diskutim publik, pastaj do të dale në parlament… do të shihet si qëndron kjo punë në shtetet e Evropës, pastaj do të shihet si është gjendja e pakicës maqedonase në shtetet fqinje si Bullgari, Shqipëri, Greqi etj. Dhe kështu, me një kësi in–

tensifikimi (me nder me thënë) do të zgjidhet edhe çështja e Universitetit të zotëri Fadil Sylejmanit, i cili qe shtatë vjet punon, zgjerohet dhe po nxjerr kuadro, por që diplomat e të cilëve pushteti maqedonas nuk i njeh…

Në ndërkohë, në çdo seancë të parlamentit dhe lidhur me cilëndo pikë, dy partitë relevante shqiptare të Maqedonisë bëjnë paradë me retorika, me kritika dhe replika kundër njëra tjetrës për cilëndo pikë të rendit ditor dhe shpesh nuk dihet cila është pozitë e cila opozitë, edhe pse PDSH–ja dhe pesë ministrat e gjashtë zv–ministrat e nënministrat e saj janë në qeveri, në koalicionin qeveritar me plot kundërthënie dhe të çara, me konfrontime interesash personale, grupore e partiake ndërmjet VMRO–DPMNE–së së kryeministrit Lubço Georgievski – vojvodës, shtyllë kryesore, dhe Alternativës Demokratike (AD) të Vasil Tupurkovskit, e PDSH–së së Arben Xhaferit, shtyllave të forta anësore.

⋆ ⋆ ⋆

Mars 2000

Edhe një kthim në Kosovën tonë, e cila për politikanët, diplomatët dhe kryeparët e shteteve të përparuara të botës, është Meka e këtyre viteve. Aty vijnë e shkojnë në rend: Bill Klinton, Medlin Ollbrajt, Toni Bler, Uesli Klark, Xhemi Shej… Zhospeni, Shiraku, Robertsoni, Prodi, Shrederi… madje edhe koni, joni e federi … dhe premtojnë, mburren, lavdërojnë, këshillojnë.

Kosova tani është protektorat i Perëndimit (nuk di i OKB–së, SHBA–ve apo BE–s) dhe atje pas luftës me serbët çdo gjë vlon si në kazan. Natyrisht shqiptarët nuk ia dalin vetë me serbët kriminelë… Mitrovica e ndarë në veri e serbëve dhe në jug e shqiptarëve si dhe Kosova lindore (term shqip) dhe Ser–bia jugore (term serb) për Preshevën, Bujanocin dhe Medve–gjen janë bërë poligone kërcënimi për ardhmërinë e shqipta–rëve në përgjithësi.
Atje arkanët, sheshelët, çetnikët dhe bishat sllave vjedhin, djegin e vrasin kur t'u kujtohet, kurse KFOR–i, UNMIK–u dhe frëngu i autorizuar nga OKB–ja, si dhe persona nga të sipërshënuarit, akuzojnë kosovarët pse nuk punojnë më shu–më për afrimin me serbët, për Kosovën autonomi e lartë multietnike. Dhe kjo kërkohet kaq shpejt kur ende zbulohen varreza masive, kur në burgjet e Serbisë dergjen e treten mbi 6000 kosovarë; kur serbët përgatiten për ndonjë ofensivë më të ashpër dhe eventualisht definitive kundër nesh.
Se tani ka edhe kosovarë që nuk e duan më jetën kjo është fare e kuptueshme, sepse ata që kanë humbur fëmijët, tërë familjen, fisin e sojin nuk kanë pse dhe si të jetojnë dhe ba–shkëjetojnë me ata që ua thernin dhe pritnin fëmijët para syve… Evropa të mos ngutet, t'i çelë sytë pak më mirë…
E gjithë kjo m'u ringjallë një ditë kur zoti Xhems Rubini i nderuar erdhi dhe e vizitoi Prishtinën dhe shqiptarëve u tha të mos jenë agresivë ndaj serbëve, se në atë mënyrë e vënkan në pikëpyetje ndihmën e mëtejshme të SHBA–ve…

Veç një Zot e di se ç'plane ka edhe vetë Amerika e madhe, cili është roli i saj i mbretit dhe mbretëreshës në tabelën e shahut…Ky është një monolog, në vija të trasha dhe natyrisht fare subjektiv, i njeriut pak të informuar.

31 mars 2000, e premte

Nesër është 1 prilli, dita e rrenave, dhe kjo që po shënoj këtu do të kisha dashur mos jetë e vërtetë.

Kjo është e para, kurse e dyta është se çfarë u është dashur njerëzve që një prillin, këtë ditë të bukur pranverore, ta shpallin ditë rrenash, derisa të vërtetën e thonë mbase fëmijët, naivët dhe në të rrallë njerëzit e mirë, që mund t'i gjesh gjithnjë më pak…

Nuk do të kishin gabuar, mbase do të ishte diç simpatike, sikur një prillin ta shpallnin ditën e së vërtetës, të kishte pra të paktën një ditë kur njerëzit të ishin fare të sinqertë dhe ta thoshin vetëm të vërtetën.

Të tjerët mbase mund të mendojnë ndryshe; t'u vijë mirë që një ditë të mund të rrejnë pa të drejtë që dikush t'u hidhërohet, të trillojnë rrena nga më të çuditshmet, të rrejnë kah lartësitë e qiellit dhe jo për toke, të mendojnë, trillojnë e shpifin rrena me bisht sa të kënaqen dhe eventualisht të shqepen duke qeshur edhe ata që i trillojnë edhe ata që i dëgjojnë…

TAHIR ZAJAZI
Ish–redaktor dhe bashkëpunëtor i "Flakës së Vëllazërimit"

"FLAKA..." E VËSHTRUAR NGA KËNDI PEDAGOGJIK DHE KULTUROLOGJIK

Ne të gjeneratës e kemi të tiposur në kujtesë nocionin "Flaka" që na ofronte informacione të shkruajtura, komente, analiza kritike, kronika të ngjarjeve dhe burime tjera, aq sa i lejohej asaj dhe ashtu siç arrinte të tejkaloj censurën e kohës që, megjithatë, ishin të efektshëm në ngritjen e kulturës dhe arsi–mimit të gjeneratave e më gjërë të intelektualëve të kohës që numëroheshin në gishta. Por jo vetëm kaq. Për më shumë, "Flaka" me edicionet e radhave që botonte luante edhe rolin e teksteve të munguara shkollore; ndihmonte, në veçanti mësues jo të kualifikuar e gjys të kualifikuar të kohës. Madje, mbi të gjitha, ishte një ushtrimore e vetme ku arrinim të belbëzojmë shkrime të para pioniere në fusha që ushtronim. Dhe sipas një ligji, ndjehej avantazhë e shkallëzuar midis "Flakës..." dhe shtresës intelektuale të kohës që e jetuam ne shqiptarët e Maqedonisë.

Duke qenë peng të saj nuk mund të qëndrojmë indiferent dhe të kapërcejmë pa veçuar gjurmë me vlera historike që ajo la pas. Ndërsa ajo që "Flakën..." e bën të veçantë është se, përtej rrethanave të vrazhda politike; e ndjekur dhe përndjekur, madje me imponime në ideologjizimin e gjërave që shpienin në zbatica të radhave por, megjithatë, Redaksia e kohës sot

kur shënon 70 vjetorin e numrit të parë të saj ka lënë hapësirë të qëndroj ballhapur para historisë dhe të krenohet që ishte stoike, e pamposhtur atje ku eskalonte cenimi i interesave vitale të kombit që si rrejedhojë e pësoi një numër gazetarë e intelektual të denjë e dinjitoz, të cilët u dënuan, diferencuan ose u burgosën.

Andaj kthimi me kujtesë në lindjen dhe evoluimin e mundimshëm të "Flakës" është nder, por edhe nevojë shpirtërore ndaj përgjegjësisë morale që ajo na e la peng me kontributin që dha gjatë rrugëtimit historik të saj. Personalisht madje ndjej një borgj ndaj gazetës "Flaka" për hapësirën që më lejoi të ushtroj hapat e para që nga viti 1964 e më tej prej nga shijoja shpresën e rrugëtimit që shpiente në hapa drejt afrimit në derën e madhe të botës së shkencës.

1. Rrethanat e kohës së lindjes së "Flakës"

Sipas burimeve, gjeneza e gazetës "Flaka e vëllazërimit" qëndron në frymën e Proklamatës që doli nga Mbëledhja e Parë e ASNOM –it, gusht 1944 me qëndrimin decid të Federatës Jugosllave që i dedikohet afirmimit të kombit të posa shpallur maqedon, madje ngritjes së vetëdijes kombëtare të tij dhe dekretimin e gjuhës maqedonase për gjuhë zyrtare [7]. Dhe në domenin e realizimit të këtij qëllimi prioritar që ishte, ndodh vërshimi euforik drejt themelimit të institucioneve

[7] Mbledhja e Parë e ASNOM–it, 1944. Dokumenti: AM.f.ASNOM, kutia 2, në gjendje të vitit 1992, dokument i papërpunuar

formale e jo formale për tejkalimin e mbetjeve të pasluftës që, mbi të gjitha, në objektiv ishte tejkalimi i analfabetizmit që përmbyste popullatën maqedonase, e cila në gjendje të shtatorit të vitit 1944 shënonte index afër 75% [8]. Andaj në parim të këtij Dokumenti, nuk mund të anashkalohej gjendja analfabete e pjesëtarëve të pakicave kombëtare, siç thirreshim asaj kohe, ku elementi shqiptar në veçanti nuk u nominua [9]. Megjithatë, sipas të dhënave tjera vlerësohet se indeksi i gjen– gjendjes së gjetur analfabete të shqiptarve të Maqedonisë së pas Luftës shënon index diku 90–95 %.

Në frymë të Prezidiumit të Dytë të ASNOM –it madje, 2–5 shtator 1944 u hartua një Udhëzim i veçantë pune që obligon realizimin e idealit prioritar që posa e theksuam, prej nga rezultoi vërshimi i aktiviteteve për tejkalimimin e gjendjeve të gjetura të popullatës maqedonase. Procesi zhvillohet në dy faza. Faza e parë, 1944–1950 është e natyrës, kryesisht euforike që realizohet mbi baza institucionale por edhe të vullnetit të mirë dhe si rrjedhojë rezulton që, paralel me themelimin e alfabetit çirilik dhe ngritjen e rrjetës së sistemit të shkollimit formal deri në nivel të Universitetit "Shën Kirili e Metodij", 1947 në Shkup, u organizua, gjithashtu, edhe një rrejtë e bujshme e institucioneve të shkollimit të të rriturve që realizohej përmes kurseve për analfabetë, kurse për amvisni, hapjes së bibliotekave me salla leximi, hapjes së universiteteve

---

[8] ... *"Vospitanieto i obrazovanieto vo Makedonija – 1943–1983",* Skopje, Prosvetno dello.

[9] Ibid.

popullore e të punëtorëve, themelimi i shoqërive kulturore artistike, shtëpi të kulturës, sinema, teatro, muzeume; madje edhe veprimtari tjera të pavarura artistike, siç ishin teatrot amatore, grupe diletante, kore, orkestra, grupe folklorike etj. E veçantë e kësaj faze është karakteri stihik i saj, madje i përkohshëm, jo i sistemuar dhe qëllimi jo i përqëndruar.

Në këtë fazë eksplozive të aktiviteteve spontane e të improvi– zuara të kulturës dhe arsimimit jashtashkollor që synonte te– jkalimin e gjendjeve të rënduara analfabete maqedonase, ndo– dhi përfshirja edhe e popullatës shqiptare që imponohej që të ishte e domosdoshme në përfshirje me përmasa të minimizua– ra,simbolike. Këtë e perceptojmë në të dhëna burimore ku gjejmë vlera sasiore dhe të vëna në raport me ato të popullatës maqedonase, konstatojmë se angazhimi i politikës së kohës për tejkalimin e gjendjeve aq të varfura të kësaj populate në kulturë, asnjëherë nuk ka kaluar indexin më shumë se 3%, madje gjithnjë me përfshirje të vonuar, të rrudhur e tinzare, me alibi kinse në mungesë të kuadrit adekuat[10]. Dhe si rrjedhojë rezulton që nga opusi i institucioneve që iu përkushtuan qytetërimit të popullatës maqedonase, ndodhi një çasje e rezervuar ndaj kulturës shqiptare për themelimin e institucineve, të rrudhur ata deri në minimumin e mundshëm prej nga doli themelimi i tri Shoqërive Kulturore Artistike: “Emin Duraku” në Shkup, “Xheladin Zeçiri” në Tetovë dhe “Liman Kaba” në Dibër; madje Teatri i kombësive dhe Bi–

[10] *“Statistiçki godishnik na SR Makedonija”,* Skopje, Republiçki zavod za statistika.

blioteka e kombësive në po atë object që shtrihej me themele pikërisht aty ku ndodhet Teatrit kombëtar shqiptar e turk sot, përball Bit pazarit në Shkup.

Në këtë valë të parë të zhvillimit eksploziv të bërthamave të para të kulturës maqedonase, me kërkesë të Dr. Nexhat Agolli u ngrit Redaksia katër anëtarshe, e kryesuar nga Dr. Petro Janura për themelimin e gazetës shqipe, "Flaka e Vëllazërimit", organ ky i Frontit Nacional Clirimtar për shqiptarët e Maqedonisë dhe më 4 prill 1945 doli numri i parë i saj, fillimisht si gazetë mujore e dy javore dhe më 1958, domethënë pas 13 vite ngritet në gazetë javore. Duhej kaluar madje edhe 13 vite tjera që në vitin 1971 "Flaka" të botohet tri ditë në javë dhe më në fund, në vitet e para të pluralizmit, pas 23 viteve, më 1994 kaloi në botim të përditshëm dhe brenda 10 viteve të egzistimit si e tillë, më në fund u privatizua dhe më 2004 u shua. Domethënë, nga themelimi i gazetës "Flaka", 1945 dhe deri në ngritje të saj në gazetë të përditshme, 1994, shqiptarët e Maqedonisë afër gjys shekulli ose plot 49 vite nuk arritën ë gëzojnë një gazetë të përditshme.

Faza e dytë e zhvillimit të arsimit dhe kulturës në Maqedoni, 1950 e më tej shënon çasje të organizuar dhe të mbështetur në institucione adekuate të kulturës dhe shkollimit formal e jo formal të gjeneratave shkollore e jashtashkollore ku perceptomë mbrapambetje të radhave që ishin ekstreme të

rrudhura në avancimit e arsimit dhe kulturës shqipe që për këtë rast, fusha e arsimit nuk është objekt studimi[11].
Në shënimin e 70 vjetorit të numrit të parë të "Flakës...", qëllimisht ndalemi në gamën e atyre pak institucioneve ku frymon edhe kultura shqiptare e Maqedonisë socialiste prej nga mund të perceptojmë akoma edhe më nga afër rrugëtimin e mundimshëm të "Flakës", ashtu si edhe simotrat e saj.

2. Institucionet e kulturës shqiptare në Maqedoni (1944–1994)

Fillimisht rikujtojmë se në domenin e ngritjes arsimore dhe zgjimit të ndërgjegjës kombëtare të një populli, sistemi i shkollimit formal nuk është i mjaftueshëm. Sepse vlerat e si–stemit të shkollimit ngriten mbi themele të institucioneve jashta shkollore, formale dhe jo formale. Dhe e kundërta me ndikim kthyes, siç është teatri, filmi, televizioni, radio, mu–zeumi, biblioteka, galeria artistike, shoqëritë kulturore–artistike, ansamblet, orkestrina profesionale, simfonia, shtëpia e kulturës, arkivi, libri, broshura, revista, fletushka, gazeta, or–ganizatat për kulturë fizike, qendra e kulturës teknike dhe ngjajshëm. Ky kompleks është substancë që reflektojnë, jo vetëm në dhënie të informacioneve por edhe ngacmues që senzibilizojnë nevoja materiale e shpirtërore të njeriut. Sinteza

---

[11] Tahir Zajazi, *"Evoluimi i elementit shqiptar në Universitetin 'Shën Kirili e Metodi' (fakultetet e profileve pedagogjike)"*, Shkup: "Jehona", nr. 1–2, 1999 & *"Prania e elementit shqiptar në Universitetin 'Kirili e Metodi' 1947–1991"* (fakul–tetet e profileve tjrra, jo pedagogjike), përmbledhja: "*Shqiptarët e Maqedonisë"*, Shkup, Meshihati i BI në RM, 1994.

e dijes dhe kulturës madje janë pjesë e qenies njerëzore. Andaj qerdhet e kulturës që posa i nominuam, u shkallëzuan menjëherë pas vitit 1944, por jo edhe për të gjithë. Për popullatën shqiptare ishin të pjesërishme, gjthnjë të vonuara e të minimizuara. Nga opusi i institucioneve të viteve 1944–1994 të posa theksuara, popullatës shqiptare iu lejua hapësirë në minimumin e domosdoshëm përbrenda disa nga institucionet shtetërore maqedonase (radio & televizioni) dhe ato nacionale (teatri, biblioteka, shoqëritë kulturore artistke dhe gazeta "Flaka" me edicione të saja të radhave).

Pa u ndalur në analizë të detajuar të institucioneve të kulturës në fjalë, demonstrojmë veças tregues sasisor të intervalit 1944–1994 ku mund të perceptojmë se si ndodhi që për tejkalimin e mbetjeve të pas Luftës, shqiptarët e Maqedonisë të përballen me hapësirë të mjerueshme në kulturë. Për rastin demonstrojmë parametra më me peshë të kësaj fushe dhe në raport me ata të palës maqedonase, demonstrojmë përfaqësimin, jo vetëm restriktiv por edhe të vonuar që imponoi politika e kohës.

Përfaqësimi shqip në valët e radios

Dhjetori i vitit 1945 shënon fillimin e transmetimit të valëve të radio Shkupit, të mbuluara ato me emisione vokale e instrumentale në gjuhën maqedonase. Ndërsa në gjuhën shqipe radio emisionet u emituan një vit më vonë, më 1946, në hapësirë 15 minuta në ditë për lajme në gjuhën shqipe. Më

vonë të këtij viti u lëshua edhe një emision javor me këngë popullore shqipe 15 minuta. Dhe shumë më vonë, pas 6 viteve, më 1951 lëshohet hapësirë edhe për një emision tjetër javor për fëmijë në 10 minuta; më vonë madje edhe një emision 5 minutësh për gruan. Ndërsa në intervale të disa viteve u lëshua edhe emisioni letrar në 10 minuta. Dhe pas vitit 1960 u zgjëruan emisionet për gruan dhe për fëmijë nga 10 në 20 minuta. Në po këto vite lëshohet edhe një emision për fshat, rini dhe emisioni shkollor.

Hapësirë më e theksuar në valët e radios ndjehet nga viti 1970 kur emisionet e nominuara shqip transmetohen sipas shemës nga 3 orë e 15 minuta në ditë, në intervalin nga ora 9–12,30 në kanalin e dytë, por me frekuencë valësh të dobëta që nuk mbulonin territorin shqip të Maqedonisë. Që kjo të bëhet akoma më e qartë, në Tabelën Nr. 1 demonstrojmë në raport emisione të emituara në bazë të gjuhës dhe të shprehura në orë në intervalin e viteve 1944–1991.

Tabela Nr. 1: VALËT E RADIO SHKUPIT DHE ATO LOKALE TË SHPREHURA NË ORË DHE NË BAZË TË GJUHËS (1944–1991):

Numri akumulativ i orëve të emitura	Orë të emituara në gjuhën maqedonase	Në %	Orë të emituara në gjuhën shqipe	Në %
65 727	59 976	91.3 %	3 814	5.8 %

Në tabelën Nr. 1, vlerat sasiore demonstrojnë përfaqsim të skajshëm të varfër të shqiptarëve në emisione të valëve të radio Shkupit e më gjërë të radio emisioneve lokale në teritorin e Maqedonisë Socialiste. Që kjo të fitojë efekt vizual akoma edhe më të qartë, parametrat sasiore 91.3% dhe ata 3.8% i shprehëm në grafikonin Nr. 1 të këtij vështrimi analitik [12].

Grafikoni Nr.1:

Përfaqësimi shqip në emisionet TV:

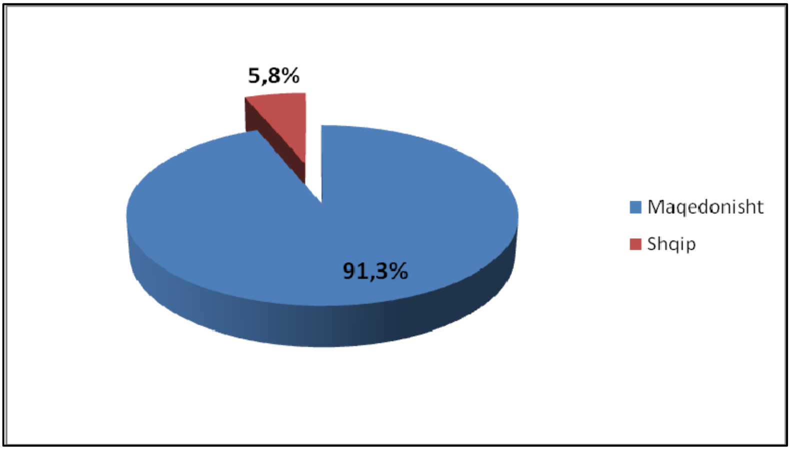

Pranë redaksisë së Radio Shkupit për herë të parë, më 1964 u ngrit redaksia për emitimin e emisioneve televizive dhe re– zultoi që ky institucion të avancohet në nivel të RTVM (ra– diotelevizioni maqedonas), me programe dhe emisione në

[12] *"Statistiçki godishnik na Republika Makedonija"*, Shkup, 1994

gjuhën maqedonase. Një vit më vonë, më 1965 fillon emitimi edhe në gjuhën shqipe, një ditë në javë në 10 minuta për lajme shqip. Madje avancohet në 2 ditë në javë, po nga 10 minuta. Duhej pritur 15 vite që më 1979 shema e emisioneve shqip të zgjërohet në 5 ditë në javë me zgjatje 20 minuta. Ndërsa prej vitit 1991 u zgjërua në 25 minuta duke përfshi edhe ditën e gjashtë, të shtunën.

Në raport komparativ të emisioneve të emituara dhe të shprehura ata në orë, fitojmë tregues sasior që demonstrojnë se në intervalin e viteve 1964–1994 emisionet televizive që u emituan përmes valëve të RTVM mbulojnë 96,5 % orë në gjuhën maqedonase dhe vetëm 1,6% orë në gjuhën shqipe, index ky që tregon shkallë të përfaqësimit nënçmues të shqiptarëve [13]. Raportin e parametrave midis emisioneve në gjuhën maqedonëse dhe asaj shqipe e demonstruam në Tabelën Nr. 2.

Tabela Nr. 2: EMISIONET TELEVIZIVE TË SHPREHURA NË ORË DHE NË BAZË TË GJUHËS (1964–1991):

Gjithsej emisione Tv të shprehura në orë	Emisione Tv të emituara në gjuhën maqed.	Në %	Emisione Tv të emituara në gjuhën shqipe	Në %
8 343	8 052	96.5 %	136	1.6 %

13 Ibid.

Parametrat e Tabelës Nr. 2 i demonstruam në Grafikonin Nr. 2 në shprehje sasiore 96.5 % ndaj 1.6 % prej nga perceptojmë efekt më të theksuar vizual[14].

Grafikoni Nr.2:

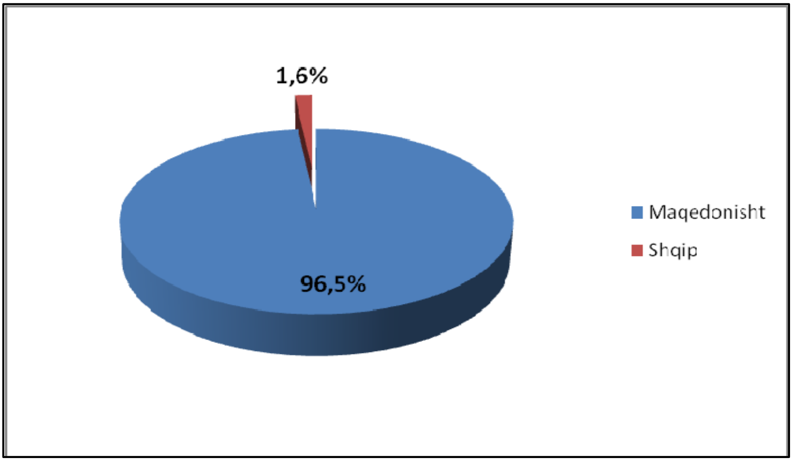

Rikujtojmë, gjithashtu se Redaksia TV publike e Shkupit, nga viti 1992 kaloi në shemë të zgjëruar të programeve edhe në gjuhën shqipe por, në ndërkohë ndodh zgjërimi edhe i shemës së programeve në gjuhën maqedonase, që rezulton se raporti i proporcioneve midis dy gjuhëve është akoma i pandryshuar, ose me ndryshime të vogla statistike jo të rëndësishme.

---

14 *"Statistiçki godisnik na Republika Makedonija",* Shkup, 1994

Përfaqësimi shqip në artin teatral

Përfaqësimi i shqiptarëve të Maqedonisë në artin e aktrimit është i ngjajshëm si edhe mediat që posa i nominuam. Sipas të dhënave[15], konstatojmë se në intervalin e viteve 1944–1991 pëbrenda Republikës së Maqedonisë funksionuan gjithsej 10 teatro nga të cilët, 9 maqedonas dhe vetëm 1 (një) shqiptar, ose në shprehje relative 90 % ndaj 1% shqip. Por jo vetëm kaq.

Teatri shqiptar u themelua me vonesë të theksuar. Ngjarja ndodhi më 1950 me Vendim të organeve kompetente. Nismëtarë të parë ishte një grup enthuziast i anëtarëve të SHKA "Emin Duraku" në Shkup. Dhe fillimisht u quajt, "Teatri Kombëtar Shqiptar"; pastaj "Teatri i palicave kombëtare" dhe më pastaj, "Teatri i nacionaliteteve". Rikujtojmë, gjithashtu se në gjendje të vitit 1991 një teatër maqedonas mbulonte afër 240.000 banorë, ndërsa e tërë po–pullata shqiptare e Maqedonisë u mbulua me një teatër të vetëm, me objekt që disponon gjithësej 450 ulëse dhe vetëm një sektor, atë të dramës [16].

Që kjo të fiton efekt edhe vizual, vlerat numerike të gjendjes së vitit 1991 i demonstruam në Tabelën Nr. 3 ku perceptojmë numrin e aktorëve të angazhuar në teatër dhe në bazë të gjuhës.

[15] *"Statistiçki godishnik na Republika Makedonija",* e cit.

[16] Ibid.

Tabela Nr. 3: KUADRI ARTISTIK MAQEDONAS E SHQIPTAR NË GJENDJE TË VITIT 1991:

Gjithsej trupi i aktorëve maqedonas në 9 teatro	Në %	Trupi i aktorëve shqiptar në një teatër	Në %
837	97 %	26	3 %

Për qartësimin e efektit vizual të parametrave të Tabelës Nr. 3, shprehjet relative në përqindje i transmetuam në Grafikonin Nr. 3 ku percoptojmë raportin midis shprehjeve sasiore 97 % ndaj 3 % [17].

Grafikoni Nr.3:

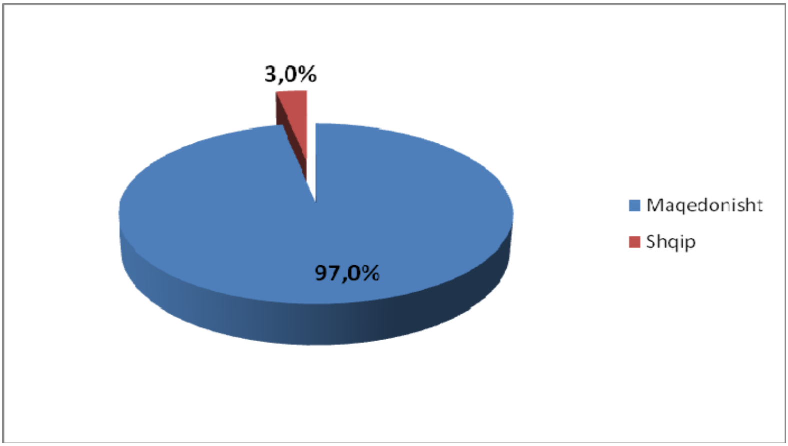

[17] *"Statistiçki godisnik na Republika Makedonija"*, e cit.

Rikujtojmë se akoma nga themelimi, në Teatrin shqip që gjindej në themele të teatrit aktual përball Bit pazarit, që nga fillimi dhe akoma edhe aktualisht aty veprojnë dy drama paralele: shqipe dhe ajo turke. Gjithashtu, deri në vitin 1963 kur objekti u rrënua nga tërrmeti katastrofal i Shkupit, përbrenda hapësirave të Teatrit vepronte edhe biblioteka e kombësive me sallë leximi, e vetme kjo e këtij lloji në Maqedoni që paiste rininë shkollore e më gjërë shqiptare dhe turke me literaturë shkollore e më gjerë.

3. "Flaka" medium i vetëm i fjalës së shkruar shqip

Rikujtojmë se themelimi i redaksisë së "Flakës së vëllazërimit" si gazetë jo e përditshme dhe në interval të tejzgjatur afër pesë dekada si e tillë (1945–1994), tingëllon si të ishte një paravan për mbulesë të politikës diskriminuese të kohës ndaj shqiptarëve të Maqedonisë. Sepse, vështruar këtë nga këndi i vlerave të informacioneve në emancipimin e një popullate të robëruar në shekuj, efekti i "Flakës" ashtu e cunguar nuk ishte i mjaftuar. Dhe sa më shumë që kthehemi në vështrim të gjendjeve akoma të pasluftës, aq më qartë na duket se sa shumë është ndjerë mungesa e një "Flake" të përditshme, si mbështetje për tejkalimin e mbetjeve të rënduara që jetoi popullata, afër 95% analfabete, madje me mentalitet të përmbytur në konceptime të imponuara e të ngatërruara dhe me paragjykime primitive agrare.

Gjithashtu, në konsideratë se informacionet janë të përditshme gjykojmë se "Flakën" e pesë dekadave të theksuara e ndoqi gjendje jo e defininuar dhe pa qëndresë në fushën e mediave standarde të fjalës së shkruar.
Dhe, gjykuar nga ky kënd del se shqiptarët jetuan në dritë të pjesërishme të informimit.
Që kjo të perceptohet akoma edhe më qartë, në mungesë të një gazete të përditshme shqipe, në Tabelën Nr. 4 demons–trojmë në raport numrin e gazetave dhe revistave mujore, javore dhe disa ditëshe në javë, ashtu siç ishte "Flaka", të gje–tura sipas gjendjes të vitit 1990.

Tabela Nr. 4: GAZETA DHE REVISTA MUJORE, JAVORE DHE DISADITSHME NË JAVË, /GJENDJE E VITIT 1990/:

Gjithsej	Maqedonisht	Në %	Shqip	Në %
110	108	98,2 %	2	1.8 %

Numri "2" i grafës "shqip" të Tabelës Nr. 4 nënkupton gazetën "Flaka" dhe revistën "Jehona". Efektin vizual të pa–rametrave të po kësaj Tabele e demonstruam akoma edhe më të theksuar në Grafikonin Nr. 4, ku vëmë re raportin midis shprehjeve sasiore 98 % ndaj 1.8 % [18].

[18] *"Statistiçki godisnik na Republika Makedonija",* e cit.

Grafikoni nr. 4

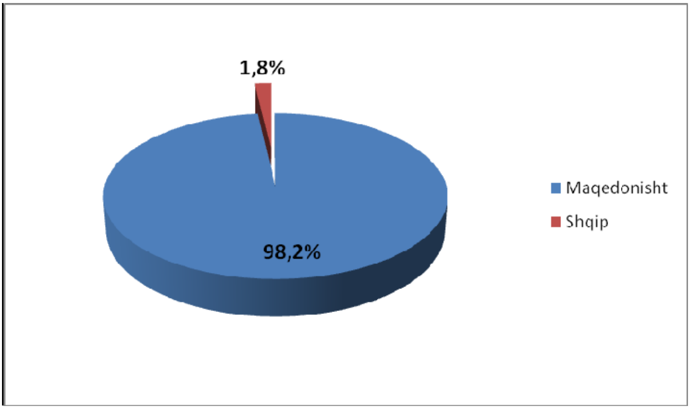

Por jo vetëm kjo. “Flaka” ishte në kontrollë kontinuive të organeve të pushtetit. Andaj nuk ishte lehtë të veproje si gazetar i “Flakës”. Sepse, gazetarët dhe intelektualët jo të “disiplinuar” e pësuan me dënime të shkallzara sipas peshës ashtu siç e ngarkonte vullneti i organeve të pushtetit. Dhe vështruar kështu në mënyrë analitike dhe kritike, fitohet përshtypje se objektivi i botimit të gazetës “Flaka” anonte në domenin e propagimit shqip të politikës së pushtetit dhe, gjithashtu, testimin e shqiptarëve jo të “disiplinuar” ndaj regjimit.

Një vlerë e vaçant që mbulon veprimtarinë e “Flakës” është përpjekja dinjitoze e Redaksisë së kohës për botimin e edicioneve të saja të radhëve. Andaj në gjirin e Redaksisë së “Flakës” lindën dy fletushka madhore për fëmijë të ciklit të parë të shkollës fillore, “Gëzimi” më 1950 dhe “Fatosi”, 1955. Kjo fillimisht dhe formalisht ndodhi në ombrellën e Redaksisë “Detska radost” të Shtypshkronjës “Nova Makedonija” në Shkup, e mandej kaloi në Redaksinë e “Flakës”. Si fenomen

që duhet theksuar, është befasia se si ndodhi lindja relativisht e hershme e fletushkave në fjalë. Me gjasa kjo kështu ka ndo– dhur sepse shkollimi fillor, posaçërisht ai katërvjeçar për shqiptarët ishte ishte rreptësisht i obligueshëm dhe në nivel të Federatës Socialiste Jugosllave, përkujdesja ndaj këtij cikli të sistemit të shkollimit u respektua pa tolerancë. Akoma më e veçantë për këtë është ajo se fati i dy fletushkave të theksuara ra në duar të dy mësuesve të mëdhenjë që madje ata u ngritën në shkrimtar për fëmijë, Mehmed Ali Hoxha dhe Fejzi Bojku. Si njohës të denjë të filozofisë së punës mësimore që ishin, por akoma edhe si "miq" të mishëruar me imagjinatën e fëmijës, arritën që fletushkat në fjalë të luajnë rolin e abetares së dytë dhe të librit të leximit, veçanërisht në kohë të mungesës së skajshme të burimeve të fjalës së shkruar. Nxënësit që u rritën me "Gëzimin" dhe "Fatosin" e dy redaktorëve me nam, me admirim i rikujtojnë.

Gjithashtu, me insistim të kuadrit të vyet të "Flakës", nga viti 1962 filloi botimi i revistës së mirënjohur për kulturë, art dhe shkencë "Jehona", të cilën e menaxhoi i madhi Murteza Peza, fillimisht në redaksi të veçantë, e më vonë, nga viti 1972 kaloi në mbulesë të Redaksisë së "Flakës". Roli i kësaj reviste për kohën është i papërsëritshëm, sepse për bashkëpuntorët e saj ishte në rolin e një ure kaluese të kuadrit profesional e shkencor të kohës që ngritej nga "Flaka". Madje, shtojca e saj "Pedagogu", shkallëzonte në nivel të standardeve të "Jehonës", ku selektimin e autorëve përpiqej ta zhvillonte mbi kritere të aparaturës shkencore. Ndërsa, për lexuesit ishte një

dritare e ndritur prej nga ndiqnim zhvillimin e ngjarjeve në kulturë, art dhe shkencë në përmasat përbrenda nacionale, rajonale e ndërkombëtare.
Një edicion tjetër i vyer i "Flakës" ishte "Lektyra shkollore". Ajo botohej në Redaksinë "Detska radost" të Shtëpisë botuese "Nova Makedonija" deri në vitin 1968, kur mandej, në klimë politike më të relaksuar, ky edicioni i botimeve shqipe kaloi në Redaksinë e "Flakës". Dhe në mbulesë të kësaj redaksie u botua një numër i konsiderueshëm i lektyrave me tituj e autor të përzgjedhur me mjeshtri psikopedagogjike që shembëllenin. Gjithashtu u botua edhe një numër i librave cilësor të përzgjedhur nga autor që krijuan emër.

Përgjithësime

–Redaksisë së "Flakës", përtej përpjekjeve, bile edhe me sa–krifica që zhvilloi në intervalin e afër pesë dekadave (1945–2004), nuk iu lejua që shqiptarëve të Maqedonisë t'ju ofrojë informim shqip të përditshëm;
–Përfaqësimi i shqiptarëve në kulturë, vështruar në raport me atë maqedonas, shënon indeks nënçmues;
–Shqiptarit nuk i ndalohej të shfrytëzojë intitucione të kulturës maqedonase, por nuk ishte institucionalisht i përfshirë në burime të kulturës së saj;
–Rikujtojmë, gjithashtu se sipas gjendjes së shënuar të vitit 1991, përtej institucioneve të nominuara më lart, në disponim të popullatës maqedonave u shënuan akoma edhe 127 biblio–

teka publike me 65 salla leximi, 21 muze të kulturave të ndryshme, 33 shtëpi të kulturës, 11 arkiva, 6 filharmoni dhe orkestra profesionale, një ansambël të folklorit popullor, 1146 organizata për kulturë fizike, 160 organizata për kulturë te–knike, 33 institute shkencore[19].

[19] Burime të cituara.

XHELADIN MURATI
Ish–redaktor dhe bashkëpunëtor i "Flakës së Vëllazërimit"

KONTRIBUTI I "FLAKËS" NË AFIRMIMIN E MENDIMIT PEDAGOGJIK

Në historinë e zhvillimit shoqëror gazetat në të gjitha shoqë–ritë dhe kohët shërbyen dhe shërbejnë për informim të drejt dhe objektiv dhe nxitjen e përparimit të përgjithshëm. Këtë rol dhe funksion e pati edhe "Flaka e vëllazërimit", e cila gjatë viteve të botimit (1945–2004) shërbeu si një burim për kul–tivimin e kulturës dhe vlerave kombëtare.

"Flaka..." ishte nje nga gazetat me dominuese të jetës politike, kulturore dhe arsimore të shqiptarëve të Maqedonisë. Megji–thatë, pass viteve të '90–ta, kur ngriheshin edhe gazeta të tje–ra, ajo provoi të kundërtën,gradualisht hapi rrugën e fshirjes.

"Flaka" është një gazetë që dëshmoi varësinë e saj nga orienti–met e zhvillimit shoqëror të kohës, kryesisht të sistemit monist.

Ndikimi i "Flakës" nuk kufizohet vetëm në informimin poli–tik të qytetarëve, por i kaloi ato e u ushtrua në fusha e sfera të ndryshme të jetës shoqërore siç janë familja, shkolla, feja, so–cialja etj. Ajo në sytë e lexuesve dhe të opinionit u shndërua në një model apo faktor të ndikimit kulturor e arsimor.

Përfshirja e problemeve arsimore, pedagogjike, edukative, shkollore në gazetë ishte një fakt i natyrshëm. E panatyrshme do të ishte po qe se ato do të mungonin.

Duhet thenë se në përgjithësi gazeta e ka marrë formën dhe misionin e saj të plotë pas daljes si gazetë e përditshme, pra pas viteve të '90–ta.

1.

Gazeta "Flaka" veproi që nga nisma (1945) si një nga institucionet informative në gjuhën shqipe në Republikën e Maqedonisë dhe kontribuoi në rindërtimin e shoqërisë, të mendimit dhe të mentalitetit progresiv. Nga kjo rendësi buron edhe domosdoshmëria e orientimit të saj në periudhën e totalitarizmit, por edhe e përdorimit efikas të saj, të ndikimit të saj në proceset shoqërore–politike (1945 – 1990). Të dyja këto funksione ajo i realizoi me sukses. Ishte një burim i rendësishëm për realizimin e jetës politike, informative, kulturore, arsimore, shkencore, fetare, sociale, shëndetësore, bujqësore, sportive e të ngjashme.

"Flaka e vëllazërimit" ishte më shumë se një gazetë. Ajo ishte nje gazetë me qëllime fisnike e me rrezatim të gjerë shoqëror. Synonte për të qenë një burim ku studiues, intelektual, student e nxënës të gjejnë ate që u intereson.

"Flaka..." që nga themelimi ishte nje institucion e cila vihet përballë historisë për të evidentuar edhe ndryshimet që ajo ka bërë në mentalitetin e lexuesit, por edhe ndryshimet që ajo ka sjellë në trajtimin dhe aktualizimin e problemeve pedagogjike dhe dimensionet sociale.

Çështja shtrohet: në ç’masë “Flaka...” ishte produkt i faktorit politik dhe në ç’masë ajo ishte produkt i ndikimeve tjera kul–turore, arsimore, sociale, kombëtare?
Nuk mund të gjejmë ekuilibrim mes këtyre dy çështjeve, por kam bindjen se gazeta mbajti ndezur rolin e politikës në sho–qëri dhe reflektimi i saj në momentet kyçe të zhvillimit të shoqërisë shqiptare. Kjo çështje është e prerë sepse ajo krijon–te opinion politik të politikës zyrtare e cila për shqiptarët ishte permisive, ngulfatëse. Me kalimin e kohës “Flaka...” gradua–lisht përpiqej ta kapërcej pragun politik, fillon potencimi i çështjeve të kulturës, arsimit, një mision dhe funksion i ndryshëm në shoqëri nga politika.
Në këtë këndvështrim mund të bëjmë fjalë për një dallim të madh midis gazetës si institucion informativ, dhe gazetës si institucion që trajtonte sfera të tjera të jetës në veçanti arsimin, edukimin, shkollën. Thjeshtë, ajo i ngjante një enciklopedie që përfshinte të gjitha fushat e jetës, mbase ishte e vetmja ga–zetë në gjuhën shqipe.

2.
Dy veçori globale e karakterizojnë veprimtarinë e “Flakës...”: Së pari, determinizmi politik në veprimtarinë e saj ishte fa–ktori më i rendësishëm në redaktimin e gazetës. Pavarësisht se politika (e egër) binte ndesh me interesin kombëtar, ajo në përpikëri respektohej. Në këtë kontekst kam bindjen se poli–tika shkaktonte konflikt, lëvizje dhe mungesë ekuilibri te disa bartës të funksioneve redaktuese.

Por mekanizmi i kontrollit politik që ushtrohej ndaj politikës redaktuese të gazetës ishte i ndryshëm.

Së dyti, karakteristikë e veprimtarisë së gazetës ishte rritja dhe zgjerimi i sferës së veprimit të saj në të gjitha segmentet e shoqërisë. Nga vitet e '70–ta "Flaka..." u bë faktor dhe institucion i rëndësishëm jo vetëm informativ, por edhe laborator mbi arsimin e edukimin, të inicuara nga nevojat praktike utilitare të shkollës e të arsimtarëve për aktualizimin e qasjeve dhe pikëpamjeve konkrete teorike dhe praktikën e përparuar. Kjo është e rendësishme për kohën kur në shoqëri ndodhin ndryshime të rëndësishme, që përfshijnë të gjitha aspektet dhe dimensionet e shoqërisë në gjerësi e thellësi, në strukturë e organizim, në platformë e përmbajtje.

Është gjithashtu i shpjegueshëm qëndrimi i "Flakës" ndaj politikës. Ajo duhej të luftonte të gjitha elementet që e nxitnin "nacionalizmin shqiptarë dhe iredentizmin", siç e proklamonte politika zyrtare e kohës "rrezik për shoqërinë". Përkrahja e kësaj politike krijoi një atmosferë mbytëse për zhvillimin e mendimit të lirë, dhe penguan, ku de facto e ku de jure afirmimin e lirë të mendimit progresiv shqiptarë e të vlerave të vërteta kombëtare.

Në këtë prizëm është i qartë roli i "Flakës..." në shoqërinë shqiptare në Maqedoni e më gjerë.

3.

Nisur nga rrethanat e reja të krijuara në vendin tonë me kalimin nga shoqëria totalitare në shoqërinë demokratike, edhe

kursi politik informativ, social e kulturor–arsimor filloi të rindërtohet në një orientim të ri. Dinamika e këtij kursi esen–cialisht ndryshoi.

Në rrethanat e zhvillimit të reformave shoqërore dhe refor–mën shkollore, ajo kontribuoi drejtpërdrejti në ristrukturimin e tyre si proces i domosdoshëm i përparimit.

Edhe pse "Flaka..." kishte kushte dhe mundësi të zbulonte ato njerëz që do të ishin bartës të zhvillimit shoqëror, ato stru–ktura që ishin në gjendje të përballen me sfidat e kohës, për arsye të klimës politike nuk arrinte.

Në vitet e '70–ta e 80–ta, te "Flaka..." dhe përgjithësisht te shqiptarët e Maqedonisë, filloi te ndjehej një klimë më e re–hatshme, u krijuan kushte relativisht të favorshme për afirmi–min dhe nxitjen e problemeve arsimore, kulturore e kombë–tare, poashtu edhe ato të politikës. Reflektohej një liri dhe liberalizim i dalluar në qasjet dhe trajtesat e aspekteve arsimo–re. Ky reflektim nuk zgjati me shumë se një dekadë dhe u ngulfat pas '81–shit, kur politika e eger maqedonase bëri çme–ndurina me arsimin, kulturën dhe jetën e shqiptarit. Kjo ç–menduri reflektohej edhe në gazetë.

Imazhi pozitiv filloi të ndryshoj me fillet e pluralizmit, kur u çlirua nga kthetrat e totalitarizmit.

4.

"Flaka" e reflektonte qenësisht ndikimin e saj mbi arsimin, edukimin dhe shkollën në mënyra e forma të ndryshme. Ky intenzitet ishte i ndryshëm në monizëm e pluralizëm. Në

përgjithësi veprimtaria informative e saj realizohej paralel veprimtarisë arsimore në tre forma:

–forma dominuese (me materiale konkrete profesionale, pedagogjike, arsimore, metodike, etj.);

–forma e mbështetjes (përmbajtja e risive nëpërmes qasjeve, punimeve), dhe

–forma selektive (kërkohej përshtatshmëri, cilësi, sistem vlerash).

Në këtë aspekt me rëndësi të veçantë është trajtimi i problematikës që inicohet nga nevoja për përparimin e arsimit. Eshtë i pamohueshëm fakti se "Flaka" ushtroi ndikim mbi arsimin, shkollën, politikën arsimore, mësimin në rrethanat kur arsimi kishte për synim bashkëkohësimin e tij, në kohë kur mungonte literaturë e mirëfilltë shqipe. Ajo ushtroi ndikimin e saj dhe kontribuoi për njohjen e arsimtarëve me risitë, përmbajtjet dhe qasjet pedagogjike ndaj arsimit. Optika më e gjërë e trajtimit të problemeve pedagogjike dallon nga vitet e '70–ta, kur në "Flakë" filloi defilimi i autorëve të shumtë, të cilët, në një mënyrë ose në një tjetër, shtruan qasje teorike e praktike të problemeve pedagogjike. Trajtesat dhe qasjet e tyre aktualizonin problemet e shkollës bashkëkohore, të metodologjisë së mësimdhënies, të planeve dhe programeve mësimore, të reformës së shkollës e të ngjashme.

Në këtë kontekst vlen të theksoj disa nga autorët që elaboruan pikëpamjet pedagogjike siç janë: Gjergj Vlashi, Rexhep Rexhepi, Tahir Zajazi, Xheladin Murati, Nexhat Abazi, Haxhi Fida, Avzi Mustafa, Baki Bakiu, Ahmet Hajdari, Gani Skuka,

Qani Latifi, Nehat Hajrullai, Shaip Bajrami, Luman Cerme–nika, Sejfedin Haruni, Rami Veliu, Gajur Islami, Musa Kraja, Sabaudin Zhuta, Fadil Vehapi–Lushi, Sherif Beqiri, Reshat Ameti e shumë të tjerë, të cilët elaboruan aspekte e dimen–sione pedagogjike, didaktike, metodike ,arsimore, edukative e të ngjashme.

Në "Flakë" nuk munguan edhe trajtesat e mia mbi çështje të vetë pedagogjisë dhe problemeve nga didaktika, metodika, praktika shkollore e të ngjashme si për shembull: Politika ar–simore; Sistemi arsimor në Maqedoni; Reforma e arsimit; Aspektete e refomimit të arsimit; Roli dhe funksionin i shër–bimit pedagogjik; Suksesi dhe mossuksesi i nxënësve; notimi dhe vlerësimi; Metodat dhe parimet mësimore; Orientimi profesional; Planifikimi dhe programimi i punës mësimore; Roli i familjes në edukimin e fëmijës; Roli i pedagogut në përparimin e mësimit; Delikuenca e të miturëve; Përsosja profesionale e arsimtarëve; Krijimtaria pedagogjike; Komuni–kologjia pedagogjike, etj.

Gjithashtu, duke u hedhur një sy më nga afër të trajtesave të botuara, mund të konstatojmë se trajtimi i problemeve të kë–saj natyre e bëri "Flakën" një lloj doracaku për punën peda–gogjike të arsimtarëve. Kjo edhe për arsye se në faqet e saja dominuan trajtesa, probleme e tema aktuale nga praktika ar–simore dhe shumë më pak problem nga tradita.

Gjithsesi janë trajtuar edhe tema nga historia e pedagogjisë dhe e shkollës dhe mendimtar pedagogjik si për shembull: Aspektet edukative të J.A.Komenskit; Botëkuptimet pedago–

gjike të social–utopistëve; Mendimi pedagogjik i Naim Frashërit; Naimi dhe Samiu; Pikëpamjet e Pestalocit, Roli i shkollave normale, e të ngjashme.

Duhet permendur edhe faktin se me trajtesa pedagogjike ka pasur edhe autorë joshqiptar, të përkthyer në shuhën shqipe.

Këto dhe shumë punime të tjera kishin reflektime dhe përparësi sidomos në aspektet e tyre zhvillimore, në përgatitjen profesionale, zhvillimin profesional të arsimtarëve dhe ngritjen e kulturës pedagogjike në familje, në shkollë.

5.

"Flaka" ecte në hap me kohën, u përshtatej rrethanave të reja dhe rregullave të sistemit.

Një provë tjetër që dëshmon për nxitjen dhe afirmimin e çështjeve arsimore, kulturore, shkollore, shkencore, është edhe fakti i orientimit të saj drejt zgjerimit të misionit dhe funksionit në këto fusha.

Gjithnjë veprimtaritë që kryheshin në kuadrin e saj (punimet, trajtesat, qasjet), si dhe veprimtaria botuese (veprat, revistat "Fatosi", "Gëzimi" dhe revista për shkencë dhe art "Jehona") i shërbenin një qëllimi – afirmimin e vlerave kombëtare. Ky qëllim buronte nga misioni që i kishte vënë vetes gazeta. Në varësi të këtyre vendoset e tërë veprimtaria informative–botuese. Thjeshtë, veprimtaritë e jetës së përditshme në "Flakë" ishin rigorozisht të përcaktuara e të planifikuara por të kontrolluara nga pushteti politik

Dimensioni i mendimit pedagogjik, arsimor e shkollor u zgjerua me botimin e shtojcës për çështjet e edukimit dhe arsimit "Pedagogu" që dilte çdo të mërkurë (nga viti 1975 –) me këshill redaktues: Tahir Zajazi, Xheladin Murati, Feim Isai, Haki Selimi, Eshref Aliu.
Ndryshimet në rolin dhe misionin ndaj arsimit e shkollës, sensi i ri i kërkesave profesionale ndodhin domosdoshmërisht me kalimin në sistemin demokratik. Veçanërisht këto ndryshime të trajtimit të problemeve arsimore ndodhën në afirmimin e modeleve të karrierës, në ngritjen profesionale, në largimin e temave ideologjike, në ndryshimin e sjelljes të arsimtarëve ndaj arsimit e shkollës.
"Flaka" nuk kishte forcë të afirmojë të gjitha vlerat e mirëfillta kombëtare. Këto reduktime bëheshin në emër të politikës së LKM–së së atëhershme. Autoriteti i saj ishte absolut, i pa–kontestueshëm. Duke qenë në këtë pozitë, "Flaka" ishte e detyruar që të bindej verbërisht edhe për gjërat më të imta e të paqena. Eshtë vështirë t'i rezistohet kohës, por kjo fatkeqë–sisht u dëshmua te gazeta, për shembull, përdorimi i toponi–meve në gjuhën maqedone në periudhën e caktuar, selektimi i autorëve dhe punimeve.

Përfundim

Nga sa thamë më lart del të konkludojmë, se:
(1) Gazeta "Flaka..." dhe problemet e trajtuara në të, luajtën një rol të madh në përgatitjen profesionale e pedagogjike të

arsimtarëve shqiptarë. Duhet thenë se ky rol ka reflektime në familje, shkollë dhe ente social–pedagogjike;
(2) Pavarësisht sa folëm më lart për rolin dhe kontributin e "Flakës" në afirmimin e arsimit, edukimit, shkollës, qëllimet themelore të saj ishin zhvillimet politike dhe ekonomike të shoqërisë e të kombit. Gjithashtu nuk duhet harruar se funksioni i saj shumëdimensional, fusha kryesore e veprimtarisë së saj ishte informimi për një kompleks faktorësh zhvillimor ekonomik, social, fetar, familjar, industrial, politik, urban, rural, bujqësor e të ngjashme;
(3) Në krahasim me këto fusha, arsimi dhe kultura janë për nga përfshirja dhe trajtimi në një positë të priveligjuar. Avantazhi i arsimit dhe kulturës qëndron në faktin se ato veprojnë si agjent të ndryshimit të vetëdijes, vlerave, ndërgjegjes, mentalitetit e të ngjashme;
(4) "Flaka" nuk ishte vetëm burim informacioni, por edhe shkollë ku krijuesit i mprehën dhe provuan shpatat në artin e të shkruarit filozofik, pedagogjik, sociologjik e të ngjashëm.

Përmbledhje

Kumtesa është hartuar duke konsultuar artikujt që prekin problematika të ndryshme që lidhen me mendimin pedagogjik që ka shtrirje në sfera të ndryshme si didaktike, metodike, metodologjike, social–pedagogjike, komunikuese, e që kanë qenë me interes për arsimtarët dhe teorinë pedagogjike e praktikën shkollore.

"Flaka" (1945 – 2004) ishte nje nga gazetat më dominante në jetën politike, kulturore e arsimore të shqiptarëve të Maqe–donisë. Megjithatë, pas viteve të '90–ta, kur ngriheshin edhe gazeta të tjera, ajo provoi të kundërtën, ndalesën.

Materialet e botuara me përmbajtje e karakter pedagogjik ka–në qenë eksperienca dhe ndërhyrje për organizimin e procesit arsimor në shkollë dhe ndryshimin e arsimtarit e të shkollës.

Në mënyrë të përmbledhur mendimi pedagogjik i trajtuar në faqet e gazetës mund të shprehet si qëndrim kritik ndaj punës pedagogjike të arsimtarëve, duke theksuar dhe dhënë përpa–rësi analizës të problemeve të realitetit pedagogjik e struktura bashkëkohore të shkollës.

BERTON SULEJMANI
Universiteti Shtetëror i Tetovës

KUJDESI NDAJ NORMËS GJUHËSORE PARA DHE PAS 1972–SHËS NË GAZETËN "FLAKA E VËLLAZËRIMIT"

Në këtë shkrim do të paraqesim një histori të shkurtër dhe një vëzhgim të thellë gjuhësor të gazetës "Flaka e vëllazërimit" e më vonë vetëm "Flaka". Numri i parë i saj doli në vitin më 4 prill 1945 në Shkup. Tri herë në javë filloi të shtypet në vitin 1971. Prej 26 majit 1994 "Flaka" u bë e përditshme. Hulumtimi mbi gjuhën e gazetës e kemi shtrirë në katër dekada të botimit të saj (1970 – 2001).
Hulumtimin tonë e kemi shtrirë në shumë fusha të gjuhësisë. Është me interes se pas Kongresit të Drejtshkrimit të Gjuhës Shqipe (1972), kjo gazetë e mori si detyrë kombëtare zbatimin e asaj që u vendos në Tiranë. Madje numrat e viteve 1970 – 1972 mund të themi se luanin një rol kryekreje në pasqyrimin e prirjeve të letrarishtes (shqipes standarde) brenda dy vjetëve para Kongresit të Drejtshkrimit…

Është për t'u përshëndetur kjo nismë e mbarë e Institutit të Trashëgimisë Shpirtërore e Kulturore të Shqiptarëve–Shkup, që me rastin e 70 vjetorit të daljes së numrit të parë të gazetës në gjuhën shqipe "Flaka e vëllazërimit", ta përkujtojë me një simpozium shkencor që u mbajt më 04 prill 2015 në

ambientet e insitutit në fjalë. Në këtë simpozium morën pjesë edhe një numër i madh i ish–kryeredaktorëve, ish–redaktorëve e ish–gazetarëve të cilët tregonin përvojat e tyre gjatë periudhave të ndryshme në "Flakë". Te shumica e pjesëmarrësve shihej një pikëllim që në këtë ditë po shënohen dy data. Ajo e daljes së numri të parë, pra 70 vjetori. E dyta, e dhimbshmja, 10 vjetori i mbylljes së kësaj gazete.

Gjuha e shtypit tonë ka qenë, është dhe vazhdimisht do të jetë objekt i vëmendjes së gjuhëtarëve shqiptarë të cilët, shtypin, kryesisht e shikojnë nga këndvështrimi i zbatimit të standardit të shqipes. Objekt i këtij studimi është që të nxjerr në sipërfaqe nivelin e zbatimit të normës letrare të gazetës së përditshme[20](e cila më nuk botohet për arsye të panjohura) "Flaka e vëllazërimit" dy vjet para dhe pas Kongresit të Drjetshkrimit të Gjuhës Shqipe (1972), më saktësisht prej vitit 1970 – 2001. Siç dihet, gjuha e shtypit, sjell disa karakteristika që dalin, para se gjithash, nga funksionet themelore të shtypit si mjet i informimit publik, siç janë: funksioni komunikues, ekspresiv, impresiv, kontaktues e poetik, nga të cilat, tri të parat janë kryesore[21].

Gjuha e shtypit është e llojllojshme. E karakterizojmë si të tillë sepse shprehjet gjuhësore të shtypit paraqesin dallime edhe atë varësisht nga lloji/gjinia i/e gazetarisë. Çdo gjini e gazetarisë shtron kërkesa të ndryshme para gazetarit që më pastaj

[20] Në fillim gazeta ka dalur tri ditë në javë: të dielën, të mërkurën dhe të premten.

[21] Валери Писарек, *Журналистичесто маисторство*, (përkthyer nga polonishtja), Sofje, 1980, fq. 68.

reflektohen edhe në gjuhë. M'u për këtë arsye mund të flitet dhe për stile të veçanta të llojeve të gazetarisë. Por, marrë në përgjithësi në aspektin e gjuhës mund t'i ndajmë në njërën anë llojet e informimit (lajmin dhe raportimin) dhe komentin si gjini analitike (me nënllojet: shënimin, kronikën shoqërore, artikullin dhe recensionin) dhe nga ana tjetër intervsitën dhe reportazhin. Te të gjitha gjinitë e lartpërmendura mbizotëron ndonjë nga funksionet e gazetarisë (te lajmi – funksioni komunikues, te reportazhi – funksioni ekspresiv, e kështu me rradhë), por një element, për të gjitha gjinitë e gazetarisë është i përbashkët: duhet të shkruhen në gjuhën letrare (d.m.th. gjuhën standarde, në kët rast në shqipen standarde) gjegjësisht duhet të shkruhen në përputhje me normën letrare.

Numri i parë i gazetës "Flaka e vëllazërimit" doli më 1 prill 1945 në Shkup. Dalja e një organi si ky, në mjediset gjuhëso–re të Shkupit, Tetovës, Kumanovës, Gostivarit, Kërçovës, Dibrës, Strugës, Ohrit, Manastirit, d.m.th. në këto treva shqiptare të ish–Jugosllavisë (sot Maqedoni) kishte një rendësi të madhe, përveç të tjerave, edhe për përhapjen e ngulitjen e normës së gjuhës së shkruar letrare. Zbatimin e standardit të shqipes në gazetën "Flaka e vëllazërimit" e hasim edhe para Kongresit të Drejtshkrimit të Gjuhës Shqipe (1972). Numrat e viteve 1970 – 1972 mund të themi se luanin një rol kryekreje në pasqyrimin e prirjeve të shqipes standarde brenda dy vjetë–ve para Kongresit të Drejtshkrimit[22]. Gjeografia gjuhësore e shkrimeve kapte jo vetëm qytetet e Maqedonisë, por edhe të

[22] Hulumtimi përfshin periudhën 1970 – 2001.

Kosovës e më gjerë. Që do të thotë se përfshinte të gjitha veçoritë e të folmeve që me punën e kujdesshme të redaktorëve njësoheshin mirë në faqet e gazetës. Nuk mungonin edhe shkrimet e autorëve joshqiptarë (serb, kroatë, maqedonas) që i përkthenin e i redaktonin mirë. Është për t'u vënë në dukje që gazeta u ruajt mjaft mirë nga dialektizmat e krahinorizmat, të papranueshme për stilin publicistik. Që në shkrimet e para të vitit 1970, hasim dukuri fonetike e morfologjike që po bëheshin të mbarë shqipes standarde, si: shkrimi i grupeve të bashkëtingëlloreve (mb, nd, ng). Ja disa shembuj të nxjerrë nga nr. 971, 22 kallnor (janar) 1970: *Këto ditë Këshilli Ekzekutiv i RSM **mb**ajti **mb**ledhje nën kryesinë e nënkryetarit të Këshillit Morie Romano. (fq. 1) ... në periudhën 1971 –1975 do të duhet kryesisht të sigurohet **mb**ajtja e rrugëve, përfu**nd**imi i rregullt modernizimit dhe rikonsrtukcionit (për: rikonstruksionit) të drejtimeve të reja. (fq. 1)*; ***Nd**ërtesa e re shkollore tanimë është e vogël. (nr. 971/3; 22. I. 1970, fq.1);* gjithashtu respektohet rregulli i shumësit të emrave dhe mbiemrave me *–nj*, si: *kallinj, mullinj, të rinj, ullinj* etj.

Fill pas Kongresit të Drejtshkrimit, në gazetën "Flaka e vëllazërimit" u bë një punë e madhe për zbatimin e vendimeve të Kongresit. Kjo u krye në dy mënyra, së pari, me kujdesin që gjuha e shkrimeve të ishte sa më e pasur dhe e përpunuar, sipas normave të përcaktuara, dhe, së dyti, me rubrika të veçanta për njohjen e zbatimin e vendimeve të Kongresit[23], me

[23] Nga Maqedonia morën pjesë tre delegatë: Petro Janura, Sefedin Sulejmani dhe Remzi Nesimi.

shkrime të mirëfillta shkencore, si të Androkli Kostallarit, Remzi Nesimit, Petro Janurës, Sefedin Sulejmanit, Xhevat Lloshit, Gjovalin Shkurtajt, Rexhep Ismajlit, etj.

Megjithëse pas Kongresit të Drejtshkrimit kultura gjuhësore e shkrimeve dhe kërkesat ndaj tyre qenë rritur shumë, prandaj do të vëmë në dukje, pranë arritjeve më të mira, edhe shmangie të normës.

Në fushë të morfologjisë dhe drejtshkrimit. Në të gjitha shkrimet e rubrikave të ndryshme të gazetës (prej vitit 1970 deri para Kongresit të Drejtshkrimit) vërehet një punë shumë e mirë për ruajtjen e *ë*–së, sidomos në trup të fjalës, si p.sh.: *Në pikëpamje ushtarake – të zhdukeshin rrënjët e tradhtisë dhe të paaftësisë.* (FV, nr. 1007, 1 tetor 1970, f. 1); *Në fillim të vitit 1960 Naseri gjithnjë e më shumë paraqitet në plan të parë edhe në politikën botërore. (Po aty, në artikullin me titull "Vdiq Naseri – prijës dhe luftëtar për paqe"); Në para–shikimet e gjertanishme konstatohet se Komuna e Tetovës në periudhën e ardhshme të pesëvjeçarit. Gjatë kësaj periudhe priten të investohen më se 400 milion dinarë, kurse industria të jetë bartëse e aktiviteteve... .* (FV, nr. 1020/21, 31 dhjetor 1070, f. 3); *Shkrirja e lehtë dhe përbërja e barabartë granulo–metrike, mundësojnë ndikim të shpejtë dhe efikas te kulturat bujqësore.* (FV, nr. 1019, 24 dhjetor 1970, f. 1); *Në këtë ditë u kremtua edhe pesëdhjetë vjetori i formimit të Komunës së kuqe.* (FV, nr. 1014, 19 nëntor 1970, f. 2) Në numrat e viteve 1970–1972 është bërë një punë e mirë edhe për mënjanimin e *ë*–së përpara prapashtesës *–shëm.* P.sh.: *Është i mundshëm*

edhe pastrimi poshtë mobileve. Shumë i përshtat<u>shëm</u> për gratë–nënat (FV, 17 dhjetor 1970, f. 6); *... zhvillim të mëte–jshëm në bazë barazie të plotë.* (FV, nr. 1014, 19 nëntor 1970, f. 1); *»Darwill« me elegancë të jashtëzakon<u>shme</u>, në modelet LADY 71 KALENDAR* (FV, nr. 1020/21, 31 dhje–tor 1070, f. 8*)*. Mospërdorimi i *ë*–së, sigurisht për arsye te–knike[24], vërehet në të gjitha titujt e artikujve që janë shkruar me shkronja të mëdha. Në tekstet e po të njëjtëve tituj për–doret *ë*–ja, por mungon në titujt. P.sh.: **VASHA DHE NJE PASHA NE FONTANEN E MUZEUMIT TE VATIKA–NIT** (NJE për: NJË; NE për: NË; FONTANEN për: FON–TANËN; TE për: TË) (16 tetor 1970, f. 5); **SEMINAR PER PUNETORET E ARSIMIT** (14 janar 1977); **PREZENTIM I SUKSESSHEM I POEZISE SHQIPE** (Po aty); **SUKSESE TE REJA PUNE** (30 janar 1977, f. 10) **PA VESHTIRESI TE MEDHA NE KOMUNIKACION** (11 janar 1985, f. 1); **DREJT TEJKALIMIT TE VENDOSUR TE DOBESIVE** (24 mars 1985, f. 6).

Dihet që numërori rreshtor, kur shkruhet me shifër romake, përdoret pa prapashtesë dhe pa nyje të përparme[25]: *klasa I, Kongresi V, Mehmeti II* etj. Kjo rregull respektohet në shkrimet e gazetës. Ja disa shembuj: *Në realizimin e transfor–mimit socialist vetëqeverisës në edukim dhe arsim, në frymën e konkluzave* (për: *përfundimeve*) *dhe të Rezolutës së* ***<u>Kon–</u>***

[24] Sepse në numrat e viteve 1980 – 2001 përdoret edhe Ë–ja e madhe. P.sh.: më shkruhet FLALËKRYQ e jo *FJALEKRYQ (shih: në numrin 4885, e martë, 10 janar 1995, fq. 15) etj.

[25] *Drejtshkrimi i gjuhës shqipe*, Tiranë, 1973, fq. 137

gresit X *të LKJ* (duhet: *LKJ–së*)*, janë bërë* ...(14 janar 1977, f. 3). *Libri i parë "Josip Broz Tito* (duhet: *Titos*)*: fjalime dhe artikuj" doli nga shtypi në vitin 1961, kurse* ***libri XV*** *u botua në vitin 1971. (12 janar 1977, fq 4); aktiviteti është zhvilluar në kuadrin e përgatitjeve të* ***Kongresit XI*** *të LKJ* (duhet: *LKJ–së*) *dhe 40–vjetorit të ardhjes së shokut Tito në krye të Partisë* (26 janar 1977, fq. 9)

Në emërtimet e shkurtuara të institucioneve, të zyrave, të ndërmarrjeve, të organizatave etj; viza lidhëse në këtë rast vihet midis tyre dhe nyjës së prapme ose mbaresës[26]: *SMT–ja e Lushnjes, Komiteti Qendror i BRPSH–së, sesioni i 28–të* etj. Mosrespektimi i kësaj norme, në "Flakën e vëllazërimit" vërehet shumë. P.sh: *Kryesia e Kuvendit të RSM,* (duhet: RSM–së) *nën Kryesinë e Bllagoja Taleski* (12 janar 1977, fq 4); *avangardës së saj – PKJ* (duhet: PKJ–së) (28 prill 1970, f. 3); *Po ashtu shtrohet edhe detyra që në aksionin e LKJ* (du–het: LKJ–së) *të fillojë realizimi ... Në mbledhje merrte pjesë edhe sekretari në KE të KKQ të LKJ,* (duhet: sekretari i KE–së të KKQ–së të LKJ–së) *Dr. Aleksandar Gërliçkovi.* (14 ja–nar 1977, fq.3); *... udhëheqës në kuadrin e OPB* (duhet: OPB–së) *ashtu edhe në nivel të komunës.*(26 janar 1977, fq. 9) *MBP* (duhet: MBP–ja) *as që ka bërë dhe as që do të bëjë përgjime të bisedave telefonike* (19 janar 2001, f. 3). Krejt ndryshe, pra në të mirë, qëndron puna me numrat e viteve 1981–2001. Kjo shmangie thuajse nuk vërehet më, edhe pse aty–këtu rrallë e hasim. P.sh.: *Tubim shkencor "Armatat në*

[26] *Drejtshkrimi i gjuhës shqipe*, Tiranë, 1973, fq. 138.

konceptin strategjik të ***LNÇ–së*** *dhe revolucionit". Qëndrim treditor i kryetares së* ***KEF–it****, Millka Pllanincit në Francë.* (16 janar 1985, fq. 1); *Po ashtu ë këtë tubim të* ***LMM–së*** *u para–qit nevoja ...* (16 janar 1985, fq. 15); *Si organ i Frontit Na–cionalçlirimtar, përkatësisht i* ***LSPPM–së,*** *u tha me këtë rast "Flaka e vëllazërimit" në periudhën e kaluar 40–vjeçare luajti një rol të rëndësishëm.* (17 shkurt 1985, fq.1); *Delegacioni i* ***PDS–së*** *në Shkup* (18 janar 1995, f. 4) etj.

Vërehen gabime në ndarjen e fjalëve në fund të rreshtit. Dihet se jo vetëm në gjuhën shqipe, por në të gjitha gjuhët e lë–vruara të botës ka rregulla të qarta për ndarjen e fjalëve në fund të rreshtit. Ndër të më kryesoret janë që një shkronjë e vetme nuk mund të mbetet në fund të rreshtit. Nuk ndahen në fund të rreshtit prapashtesa e një numërori rreshtor të shë–nuar me shifra arabe dhe nyja e prapme e mbaresat në ato raste kur shkruhen me vizë lidhëse (Drejtshkrimi ..., fq 164). Po kështu nuk und të ndahet një tog çfarëdo shkronjash në fund të rreshtit, në qoftë se nuk formon rrokje (*sh–qiptar, A–merika, S–hqipëria, të sh–tunën, fëm–ija* etj). Ja disa shembuj të nxjerrë nga gazeta: *Nga përfaqësuesit zyrtar të SHBA–ve, BRSS–së* (*–ve; –së* është ndarë në fund të rreshtit); (27 shkurt 1985, fq 5); *Inkurajon e–dhe rezultati i Napredokut të Kërçovës* (është ndarë lidhëza) (20 mars 1985, f. 15); *edhe parathënien a–nalitike* (duhet: ana–li–ti–ke) *të këtij libri* (28 janar 1977, f. 13);

Një kujdes të veçantë i kushtohet shkrimit të emrave të për–veçëm të huaj, kur dihet që sot kjo normë e shqipes shumë

pak respektohet. Shkrimi i emrave të përveçëm të huaj mbë–shtetet përgjithësisht në shqiptimin e tyre në gjuhët përkatëse, duke iu përshtatur sistemit grafik të shqipes. Por, një çështje tjetër që do vë në dukje si e metë e përsëritur, është edhe përdorimi i tyre pothuaj rregullisht në formë të pashquar në rasën emërore të shembujve të mëposhtëm. P.sh.: *Çka arriti **Margaret Theçer*** (duhet: ***Margaret Theçeri***) (17 mars 1985, f. 5); *U lexua edhe telegrami i kryesuesit të OKB–së **Pol Lusa–ka**, i cili gjendet për vizitë në vendin tonë* (22 mars 1985, f. 1); ***Xhesi Ovensi** fenomenal; djaloshi fenomenal **Karl Luis*** (duhet: ***Karl Luisi***) *i cili në Lojërat Olimpike në **Los Anxhe–los**; do të fluturojë edhe përtej ëndrrave – thotë trajneri i tij **Xho Daniels*** (për: ***Xho Danielsi***) (22 mars 1985, f. 15); *Jemi të bindur – i deklaroi **Li Çiang*** (duhet: ***Li Çiangu***) *Tanjugut* (26 janar 1977, f. 16); ***Manuel Fraga Iribarne**, shpalli progra–min e vet politik* (28 janar 1977, f. 1); *600 përfaqësues diplo–matikë dhe konsullarë* (duhet: konsullorë) *në **Uashington*** (28 janar 1977, f. 7); *Konferencës së **Helsinkit*** (sot në shumë ga–zeta e hasim formën e gabuar, Helsinkut) *dhe të dokumentit përfundimtar* (30 janar 1977, f. 4) etj. Këtë kujdes e gjejmë edhe te numrat e viteve 1995 – 2001, si, p.sh: *Gjenerali **Xhorxh Xhauvlan** sot në Shkup* (16 janar 1995, f. 3), ***Alen Ajverson** – i pandalshëm* (19 janar 2001, f. 13). Në shumë gazeta të kohës, por edhe në disa media emrat dhe mbiemrat e huaj shkruheshin me alfabete të huaja, si p.sh: Georg për Xhorxh, Ayverson për Ajverson etj.

Një çështje tjetër e veçantë, që ka qenë mjaft drastike deri në fund të viteve nëntëdhjeta (1990), është shkrimi i vendeve (toponimeve) shqiptare me format sllave. Në tekstet shkollore[27] për nxënësit shqiptarë në Maqedoni përdorimi i formave sllave ka qenë i pranishëm[28]. Mirëpo, një gjë e tillë nuk ndodh në numrat e gaztës "Flaka e vëllazërimit" të viteve 1970–2001 të cilat i kemi vëzhguar. Ja disa shembuj të nxjerrë nga numra të ndryshëm: *Në mbledhjen e Kryesisë të Këshillit komunal të Lidhjes së Sindikatave të Kërçovës*[29] (1 prill 1977, f. 9); *Shkup*[30]*, 22shkurt* (23 shkurt 1977, f. 1)); *Qytetarë të Shkupit* (23 korrik 1970, f. 2), *organizatat partiake të Manastirit*[31]*, Prilepit, Velesit dhe Shkupit* (30 korrik 1970, f. 3); *në komunën e Dibrës*[32] *janë organizuar* (09 korrik 1970, f. 2); *për këtë arsye para banorëve të Ohrit*[33] *çfaqet* (duhet: shfaqet) *problemi* (23 korrik 1970, f. 2) etj.

Brenda normës morfologjike vlen të përmendet edhe përdorimi i gabuar i emrave të përveçëm, sidomos në bashkëvajtje me mbiemrat përkatës (shih më lart edhe te shkrimi i emrave të përveçëm të huaj). Nga vetë funksioni i tyre, emrat e përveçëm janë të dalluar kuptimisht, andaj përdorimi i tyre në

[27] Shih: Berton Sulejmani: *Përdorimi i toponimeve shqiptare në tekstet shkollore shqipe (1981 – 1989) të botuara në Maqedoni,* konferencë shkenore për toponiminë të organizuar nga ITSHKSH, Shkup, 2013.

[28] Shih:Qemal Murati, *Drejtpërdorimi i shqipes dhe kultura gjuhësore,* SHB Asdreni, Shkup, 1996, f. 95–97.

[29] *Kiçevo* haset në shumë tekste shkollore për shqiptarët.

[30] *Skopje* e gjejmë në tekstet shkollore.

[31] *Bitolla* e gjejmë në tekstet shkollore.

[32] *Debar* e gjejmë në shumë tekste shkollore për shqiptarët.

[33] *Ohrid* në tekstet shkollore.

trajtë të shquar a të pashquar s'ka vlerë kuptimore. Megjithatë, në përputhje me natyrën e shqipes si gjuhë me eptim (lakim dhe zgjedhim), këta emra duhet t'u nënshtrohen gjedheve të saj të lakimit. Në gazetën "Flaka e vëllazërimit", emrat e për–veçëm, sidomos mbiemrat e familjeve të huaj i shohim në trajtë të pashquar, që bie në kundërshtim me natyrën e shqi–pes si gjuhë me lakim të zhvilluar. P.sh.: *Dollanc, Stamboliq dhe Mojsov (*për: **Dollanci, Stamboliqi dhe Mojsovi***) biseduan me Nkomo (*për*:* **Nkomon***)* (26 janar 1977, f. 2); *Me urdhrin e kryetarit të Republikës, Josip Broz Tito (*për: **Josip Broz Titos***), me titullin Qytet Hero u dekoruan...* (26 janar 1977, f. 10); *Tito (*për: *Titoja) i dërgoi urim Zhiskarit; Kadar* (*Janosh Kadar*) *(*për: *Kadari) priti Miniqin (Millosh Miniq)* (2 shkurt 1977, f. 1); *Veselin Gjiranoviq (*për: *Veselin Gjiranoviqi) kandidat për kryetar të KEF–it* (16 shkurt 1977, f. 3); *Abate (*për: *Abatja) (Atenafu Abate) do të vizitojë Jugosllavinë* (23 shkurt 1977, f. 1); *Gligorov (*për: *Gligorovi) priti Makoten* (2 mars 1977, f. 1); *Usmahoxhajev (*për: *Usmahoxhajevi) priti Karajanovin* (18 janar 1985, f. 2); *Zoran Filipoviq* (duhet: *Zoran Filipoviqi*) *shënoi golin e parë për reprezentacionin tonë*; *Partizani avansoi* (për: *avancoi*) *nëpërmes Dragan To–doriq* (duhet: *Dragan Todoriqit*) (09 shkurt 1977, f. 15) etj. Ka raste që i gjejmë të përdorur drejt: *pjesë nga referati i Dr. Timo Vllashkaliqit* (16 shkurt 1977, f. 2); mirëpo *Shon Eliot* (duhet: *Shon Elioti*), 7,7 sekonda para përfundimit të nde–shjes, (18 janar 1995, f. 13); *Tajson* (duhet: *Tajsoni*) pas luftës në të cilën fitoi me nokaut (19 janar 2001, f. 13) etj.

Në fushën e leksikut. Në gazetë është bërë një punë e kujdesshme edhe për pastrimin e fjalëve të huaja e zëvendësimin e tyre me fjalë shqipe. Megjithatë, aty–këtu, sidomos gjatë viteve 1983–1989[34], shfaqen e rishfaqen edhe fjalë të huaja, krejt të zëvendësueshme e të zëvendësuara me fjalë shqipe, si: *Konkluzionet* (mund të zëvendësohet me fjalën shqipe përkatëse: ***përfundimet***) *e LKJ–së për sendërtimin e rolit prijatar dhe për forcimin e unitetit* (mundet: ***bashkimit***) *ideor; Konstatimi* (në këtë rast: ***zbulimi***) (20 mars 1985, f. 6 dhe f. 16); *Duke u nisur nga konkluzionet* (për: ***përfundimet***) *e Mbledhjes së 16–të; Kontribut* (për: ***ndihmesë***) *fitores ndaj fashizmit* (22 mars 1985, f. 1 dhe f. 4); *Bisedimet jugosllavo–algjeriane në nivel të kryetarëve të qeverive do t'i qasen para se gjithash shqyrtimit të marrëdhënieve bilaterale* (mund të mënjanohet me fjalën shqipe: ***dypalëshe***) *dhe bashkëpunimit sipas burimeve të njëjta, iniciativën* (mund të zëvendësohet me fjalën shqipe: ***nismë**, d.m.th.* ***nismën***) *e ka ndërmarrë; në vijim e sipër është sondazhi* (mund të zëvendësohet me fjalët shqipe: ***hetim, vëzhgim, anketë***, në këtë rast: ***vëzhgimi*** *i terrenit të Holandës, e cila* (duhet: i cili) *kah fundi i vitit...* (24 mars 1985, f. 2); *Lenini ishte dhe mbeti inspirator* (për: ***frymëzues***) *i klasës punëtore të popujve të Jugosllavisë dhe avangardës* (për: ***pararojës***) *së saj – PKJ–së; për progres* (për: ***përparim***) *dhe socializëm* (23 prill 1970, f. 3); *për aksion* (për: ***veprim***) *konkret* (13 janar 1985, f. 3); *qarqet diplomatike në Gjenevë janë tejet racionale* (mund të zëvendësohet me fjalën

[34] Nuk mungojnë edhe para vitit 1983.

shqipe: ***të arsyeshme***) *në matjen e mundësive* (06 janar 1985, f. 1); *Shtabet madhore kishin karakter* nacional (për: ***kombë–tar***) (11 shkurt 1977, f. 4) etj.

Mangësitë që bien në sy më shumë në fushën e sintaksës, janë:

– *përdorimi i panevojshëm i frazave të gjata e të ndërlikuara, ku pështjellohet mendimi deri në moskuptim*;

– *përshtatja e gabuara e fjalëve përcaktuese me emrat ma–shkullorë që e formojnë shumësin me* –e *dhe* –ra;

– *vërehet shumë ndikimi i sintaksës së huaj*, sidomos asaj slla–ve[35] (gjegjësisht, asaj serbe, kroate, sidomos asaj maqedonase) dhe *në drejtimin (reksionin) e foljeve në shkrimet e për–kthyera.* Shumë shkrime (artikuj) të rubrikave të ndryshme në "Flakën e vëllazërimit" janë autorë joshqiptarë (serb, kroat, slloven, maqedonas etj), andaj dominon sintaksa e këtyre gju–hëve në gazetë. Përkthyesit e shkrimeve të tilla, kanë bërë punë të nxituar dhe sigurisht nuk e kanë njohur mirë as gju–hën e huaj, as shqipen, si: *i kontribuon zhvillimit të arsimit (*duhet: *kontribuon për zhvillimin e arsimit); dy skuadra që rrezikojnë rënien nga kategoria (*duhet: *rrezikojnë të bien nga kategoria).* Ja disa shembuj të tjerë: *numri i* shikuesve *shumë ndeshje do t'i përcjellin* (krejt e paqartë, duhet: ***një numër (i madh a i vogël) i shikuesve shumë ndeshje do t'i përcjellin (ose: shumë shikues ndeshjet do t'i përcjellin)*** (09 shkurt 1977, f. 15), *U theksua edhe rëndësia e përparimit e mëtejmë* (duhet: ***rëndësia e përparimit të mëtejmë***); *të gjitha këto akti–vitete do të përcillen edhe me programe dhe me plane gje–*

---

[35] Burim kryesor i lajmeve ka qenë TANJUG–u, MIA.

gjëse *<u>në lëmën e bujqësisë,</u>* *veçanërisht* *<u>në përparimin e se–ktorit individual</u>* (duhet: *të gjitha këto aktivitete do të përcil–len me programe dhe me plane gjegjëse* ***të lëmit të bujqësisë, për përparimin e sektorit individual*** (11 shkurt 1977, f. 1); *Komisioni mbi çështjet e zgjedhjeve* (duhet: *Komisioni i çë–shtjeve të zgjedhjeve*) (11 shkurt 1977, f. 3, 4); *<u>në botim të "Nasha kniga"</u>* *të Shkupit* (duhet: *të botuara nga "Nasha kni–ga" e Shkupit*); *aktivitet të dukshëm kultural* (duhet: *kultu–ror*); *në botim të shtëpisë botuese "Svjetlost" të Sarajevës* (duhet: *të cilën e botoi SHB "Svjetlost" e Sarajevës*) (13 shkurt 1977, f. 14, 17) etj. Hasim edhe shprehjen *me në krye (një delegacion me në krye sekretarin F.F.)* në vend që të përdorin: *një delegacion ... me sekretarin F.F. në krye* (sepse në gjuhën shqipe parafjala nuk mund të ndahet nga fjala që lidh: *me ministrin*). Për dallim nga ndikimet e huaja në leksik e morfologji, ndikimet sintaksore rrallë mund të hetohen edhe nga gjuhëtaret e ç'mund të presim nga gazetarët e përkthyesit e papërgatitur të cilët as që mund t'i vërejnë. Po e jap një shembull të qartë ku sintaksa e huaj sjell edhe keqkuptime: *Një person i paidentifikuar u gjet i vrarë nga policia zvicerane me një plumb pas koke në një lulishte të Gjenevës;* në gjuhën shqipe shkon më mirë ndërtimi vepror: *Policia zvicerane gjeti një person të vrarë me një plumb ...*

Përfundim:

Në mbyllje të këtij punimi shkencor, e rrugës është që dhe një herë të vëmë në pah se, krahas mangësive të cilat i për–

mendëm, gazeta "Flaka e vëllazërimit" gjatë gjithë kohës sa është botuar, veçanërisht gjatë periudhës kohore 1970 – 1989, ishte jo vetëm shumë e nevojshme për kohën, e vetme gjatë këtyre viteve për shqiptarët në Maqedoni, (madje organ i vetëm në të cilin shumë intelektualë të njohur të këtyre trevave i bënë hapat e parë duke botuar shkrimet e tyre që u përkisnin fushave të ndryshme), por ishte edhe rrezatuese e gjuhës së përpunuar letrare shqipe (sot: shqipes standarde). Ajo ka ndikuar te lexuesit për të zotëruar[36] e zbatuar drejt normat e shqipes standarde në të gjitha nivelet e saj.

[36] Pas Kongresit të Drejtshkrimit s'kanë munguar rubrikat e veçanta për drejtshkrimin dhe drejtshqiptimin e shqipes të dala nga Kongresi i Drejtshkrimit të vitit 1972.

Zeqirja Rexhepi
Ish–kryeredaktor i gazetës "Flaka"

GAZETA "FLAKA", MEDIUM NË TË CILIN BESOJA

Duke e ditur rëndësinë e botimit të gazetës "Flaka", si një medium me mjaft relevancë për problematikën informuese të shqiptarëve në Maqedoni, e cila tashmë kishte një traditë botimi prej disa dekadash, në vitin 2002 pranova që ta udhëheq këtë medium, i emëruar si kryeredaktor. Megjithëse, qëndrimi im në "Flakë" ishte një periudhë kohore 6 mujore, nga 13 maji – 3 dhjetori 2002, dëshira për ta parë gazetën ndryshe, për t'ia rikthyer imazhin e dikurshëm, më shtyri që ta pranoja detyrën e kryeredaktorit, edhe pse duhej një punë sizifiane për ta arritur sadopak këtë.

Gazeta "Flaka", veçmas pas vitit 2000, e kishte marrë teposhtëzën dhe duhej mjaft punë dhe mbështetje për ta rikthyer imazhin e saj. Shumë miq e intelektualë veç më e konsideronin "Flakën" si medium në shkatërrim e sipër, ndërkaq unë edhe më tej sikur doja të besoja në një lloj renesanse për të, duke planifikuar menaxhim më racional, riorganizim të brendshëm, pajisje me mjete më bashkëkohore, natyrisht gjithmonë duke besuar edhe në potencialin kadrovik që i kishte mbetur besnik "Flakës".

Më duhet të theksoj se "Flaka" ishte mediumi "simbol" i shqiptarëve të Maqedonisë, me revistën "Jehona" dhe dy re–

vistat për fëmijë "Gëzimi" dhe "Fatosi", të cilat plotësonin një hapësirë të gjerë lexuesish të të gjitha moshave. Pra, "Flaka" ishte e dëshirueshme, pritej me padurim dhe lexohej mjaft, duke e përmbushur kështu zbrazëtirën e madhe të mungesës së mediumeve në gjuhën shqipe. Ndonëse, kishte filluar të botohej që nga 4 prill 1945, ajo në vitet e '70 dhe '80 u bë simbol i fjalës së shkruar shqipe. Nganjëherë, në kohë të tra–zuara, historia e saj bëhej po aq e dhimbshme sa vetë historia e popullit shqiptar. Gjatë disa dekadash botim, kjo gazetë ka përjetuar ngritje–rëniet e saj, ngjashëm si fati i popullit shqip–tar, duke u censuruar shpesh fjala dhe mendimi i lirë. Mirëpo, përderisa populli shqiptar mbijetoi edhe në periudhën e de–mokracisë parlamentare, "Flaka" nuk arriti ta mbijetojë sfidën e demokracisë.

Si e gjeta Flakën?

Ishte viti 2002, pra kohë akoma e brishtë pas Konfliktit të 2001–it në Republikën e Maqedonisë. Atëbotë, vendi kishte hyrë në një etapë të re historike, pra ishte firmosur Marrëve–shja Kornizë e Ohrit dhe e njëjta ishte inkorporuar në Ku–shtetutë. Elita e re politike që do të dilte nga zgjedhjet e vitit 2002 do të duhej të implementonte Marrëveshjen Kornizë të Ohrit. Mund të paramendohet se çfar përgjegjësie dhe roli mund të luajnë mediumet në rrethana të këtilla. Me fjalë të tjera do të duhej që edhe "Flaka", si një nga mediumet që financohej nga buxheti i shtetit, të jepte kontributin e saj. Për

të realizuar me sukses veprimtarinë e saj informative, "Flaka" do të duhej të jepte përtej vetes...
Me pranimin e detyrës së kryeredaktorit, "Flakën" e gjeta në gjendje të mjerueshme:
Në aspektin material, dominonte gjendje alarmante. Të pu–nësuarit në redaksinë e "Flakës", përpos aktiviteteve rutinore të ditës nuk tregonin ndonjë interes të veçantë për shkrime cilësore apo përcjellje të informatave hulumtuese deri te le–xuesi, të cilat do të mund ta rrisnin interesimin informues nga ky medium. Kjo gjendje ishte rrjedhojë e pagave shumë të ulta, gjë që sikur nuk mjaftonte, por edhe ato jepeshin me vonesë prej 5 – 6 muash;
Në aspektin teknik, natyrisht si pasojë e një sërë pengesash "Flaka" kishte mbetur shumë prapa risive teknologjike që i shfrytëzonin mediumet tjera informative. Rrjeti kompjuterik ishte tejet i vjetër, jo praktik dhe pothuajse i papërdorshëm;
Në aspektin organizativ – profesional, "Flaka" me stafin e gazetarëve që disponnamed mund të mbulonte një hapësirë shumë të vogël, andaj pjesën tjetër duhej ta mbulonte përmes korrespondentëve dhe Agjencive Informative të ndryshme. Në kushte të sistemit të ekonomisë së tregut, gazeta nuk mund ta përballonte as njërën, as tjetrën, pra as mundej t'i paguante korrespondentët dhe as të lidhte kontrata me A–gjencitë Informative për marrjen e lajmeve burimore jashtë Maqedonisë.
Në aspektin financiar "Flaka" gjithnjë ishte e "lidhur" me ndërmarrjen e përbashkët "Nova Makedonija", pra e përdi–

tshmja në gjuhën shqipe nuk posedonte xhirollogari të veç–antë, prej nga do të mund ta planifikonte ngritjen e saj, që nënkuptonte se ndodhej në varësi totale. Përpjekjet për më–vetësimin e "Flakës" gjithnjë kishin përfunduar pa sukses!?
Redaksia e "Flakës", në saje të të cilës botoheshin edhe revista kulturoro–letrare "Jehona" dhe revistat për fëmijë "Gëzimi" dhe "Fatosi", sikurse sektori për botim mbështetej në një nu–mër të vogël të punësuarish.
Stafi i redaksisë, në periudhën e lartpërmendur, ishte si vijon:

Stafi drejtues i redaksisë		
1	Zeqirja Rexhepi	Kryeredaktor
2	Halil Zendeli	Zëvendëskryeredaktor dhe redaktor i revistës "Jehona"
3	Abdurahman Kurtishi	Sekretar i redaksisë
4	Filiz Ndoci	Sekretare e redaksisë
5	Ramadan Beqiri	Redaktor i politikës
6	Saubi Demiri	Ndihmës redaktor i politikës
7	Haki Selimi	Redaktor i deskut
8	Shaip Emërllahu	Redaktor i kulturës
9	Abdylhadi Zylfiqari	Redaktor i fejtonit
10	Arben Ajdini	Redaktor i sportit
11	Hajri Shaqiri	Redaktor i revistës "Fatosi"
12	Resul Shabani	Redaktor i botimeve
13	Islam Saliu	Redaktor i revistës "Gëzimi"
14	Xhemail Fuga	Kontabilist

	Stafi teknik i redaksisë	
15	Bekim Ndoci	Fotoreporter
16	Adrijan Gavazi	Teknik
17	Mustafa Gavazi	Teknik
18	Eroll Ramadani	Teknik
19	Aziz Etemi	Korrektor
20	Lumnije Hajdari	Lektor – përkthyes
21	Arlinda Beqiri	Lektor – përkthyes
22	Florije Haskaj	Lektor – përkthyes
23	Sabedin Bushi	Daktilograf
24	Zimijeta Curri	Daktilografe
25	Nevreze Saliu	Daktilografe
26	Shpresa Osmani	Daktilografe
27	Gjylten Islami	Daktilografe
28	Barije Berisha	Korrektore
	Stafi i gazetarëve të redaksisë	
29	Daut Dauti	
30	Selvije Qoku	
31	Naxhije Kryeziu	
32	Semia Saliu	
33	Lumturije Zajazi	
34	Qerim Bajrami	
35	Safet Ademi	
36	Ahmet Selmani	
37	Luljeta Jusufi	
38	Fisnik Pasholli	
39	Arben Ibrahimi	

Gazetarë të angazhuar në qytete të ndryshme		
40	Agron Misimi	Tetovë
41	Artan Asllani	Tetovë
42	Ekrem Ajruli	Tetovë
43	Memet Selmani	Tetovë
44	Enver Shala	Tetovë
45	Selajdin Shabani	Kumanovë
46	Ismail Asllani	Tetovë
47	Baki Ymeri	Rumani
48	Mixhait Pollozhani	Strugë
49	Halit Nasufi	?[37]
50	Nefail Spahiu	?
51	Qenan Hasani	Manastir
52	Elmir Sejfullai	Tetovë

Gjithashtu, për të qenë korrekt me opinionin, më duhet të theksoj se me angazhime të jashtëzakonshme të pjesës dër–muese të të punësuarve, "Flaka" bëri përpjekje për rikthimin e imazhit, si një e përditshme më e vjetër dhe me traditë, në gjuhën shqipe. U ndërmorën hapa konkretë në riorganizimin e Redaksisë në rrethana ekzistuese dhe përmirësimin e mjete–ve teknike të nevojshme për veprimtarinë e përditshme. Për–pjekjet që bënte "Flaka" i dhanë rezultatet e para, të cilat u dukën me rritjen e tirazhit.

[37] *Sqarim*: Gazetarët, respektivisht korrespodentët e lënë me pikëpyetje, në pasqyrën tabelare, nuk arrita asnjëherë që t'i takoja, madje asnjë shkrim i tyre nuk arriti në redaksi gjatë periudhës së lartpërmendur gjashtëmujore.

Se si ka lëvizur tirazhi i "Flakës" gjatë vitit 2002,[38] mund të shihet nga tabela e mëposhtme, duke filluar nga janar – shtator, 2002[39]:

	TIRAZHI I PËRGJITHSHËM SIPAS MUAJVE				Tirazhi mesatar ditor	
Muaji	Shtypur	Shitje	Remitenda	%	Shtypur	Shitje
1	30.831	17.220	13.611	44.15	1.401	783
2	33.935	18.009	15.926	46.93	1.414	750
3	36.303	20.539	15.764	43.42	1.396	790
4	37.949	20.988	16.961	44.69	1.518	840
5	30.996	16.860	14.136	45.61	1.348	733
6	35.606	22.496	13.110	36.82	1.424	900
7	53.876	37.255	16.621	30.85	1.995	1.380
8	54.668	40.467	14.201	25.98	2.187	1.619
9	55.317	39.917	15.400	27.84	2.305	1.663
10	–	–	–	–	–	–
11	–	–	–	–	–	–
12	–	–	–	–	–	–

Nga të dhënat, në tabelën e mësipërme, mund të vërehet se të përditshmen më të vjetër në gjuhën shqipe, gazetën "Flaka", në pesë muajt e parë të vitit 2002 e merrnin vetëm midis 783–733. Ndërkaq, në katër muajt vijues, tirazhi shitës u dyfishua, nga 900 gazeta në qershor për t'u rritur në 1.663 në muajin shtator. Pra, "Flaka" vërtet e përjetonte renesansën e saj për një kohë tejet të shkurtër, me çka jepte shpresë se, jo

[38] Të dhënat në tabelën e mësipërme e përfshijnë periudhën janar–shtator të v. 2002. Këto të dhëna janë marrë nga shërbimi i Ndërmarrjes "Nova Makedonija".
[39] Të dhënat për tre muajt e fundit kanë mundur të jepen më vonë.

vetëm që do të mbijetojë, por do të mund të konkurojë me mediumet tjera të shkruara.

Mirëpo, për epilogun dhe fatin e mbrapshtë të “Flakës” opi–nioni është i njohur...

DAUT DAUTI
Ish–kryeredaktor i gazetës "Flaka"

NJË BETEJË MADHORE E FITUAR NË MONIZËM DHE DËSHTIMI NË PLURALIZËM

(Thekse të shkurtëra nga ky tekst u thanë në diskutimin e lirë në tribunën kushtuar 70–vjetorit të "Flakës së vëllazërimit")

Përshëndetje të gjithë pjesëmarrësve dhe mysafirëve, iniciatorëve për organizimin e kësaj tribune, dhe ish gazetarëve dhe të punësuarve të gazetës sonë të parë të përditshme në gjuhën shqipe në Maqedoni...

Nuk e di nga t'ia filloj dhe cilin aspekt ta kapë në këtë diskutim. Këtu iu nda mirënjohje postmortum njërit nga themeluesit të "Flakës së vëllazërimit", Prof. Dr. Petro Janurës, dhe sipas kësaj analogjie, unë do ta "meritoja" një mirënjohje për mbylljen e "Flakës", sepse unë isha kryeredaktori i saj i parë dhe i fundit pas privatizimit, kur për fat të keq, pronarët e rinj, stafi menaxhues si dhe subjekti politik që supozohej se i qëndronte prapa, nuk arritën të sigurojnë ekzistencën e "Flakës" në kushte të pastra tregu, edhe pse, pikërisht në atë periudhë, pra, maj–nëntor 2004, "Flaka" shënoi ngritje të lakmueshme si në cilësi, ashtu dhe në tirazh.

Nëse kjo fjalë e imja do të kishte ndonjë titull, ai do të kishte qenë i lidhur për rrethanat e reja shoqërore e politike, me

theks të veçantë në ato të ligjeve të tregut, prej nga "Flaka" doli si viktimë e mosgjeturisë për t'u rreshtuar në to. Por para se të them diç më tepër për ato rrethana, mendoj se për opi–nionit të gjerë publik ka nevojë t'i kthehemi një situate të ndërlikuar, por me peshë të madhe historike, që si meritë dhe vlerë, padyshim, i përshkruhet redaksisë së gazetës "Flaka e vëllazërimit", për çka ka nevojë të elaborohet më gjerësisht. E kam fjalë për rezistencën e madhe të redaksisë së "Flakës..." ndaj imponimit të toponimeve jo shqipe në gazetë dhe boti–met tjera të saj në vitet 80–të të shekullit të kaluar.

BETEJA PËR TOPONIMET

Kushdo që do të përmendte periudhën e viteve 80–të, asaj periudhe pas demonstratave studentore e gjithpopullore në Kosovë në pranverë të vitit 1981, një nga më të vështirat për shqiptarët në Jugosllavinë që rezultoi me shumë turbulenca pas vdekjes së udhëheqësit të saj të pakontestueshëm, Titos, kur hegjemonizmi serb mori krah dhe ushtroi ndikim të madh jo vetëm në Serbi dhe krahinën "e saj", Kosovën, por, që reflektoi për të keq edhe në republikat tjera ku jetonin shqip–tarë, sidomos në Maqedoni. Në ato vite, u zhvillua fushata e pakompromis kundër "nacionalizmit, irredentizmit dhe sepa–ratizmit shqiptar", që kërkohej në çdo subjekt, në çdo forum, prej shkollave e fakulteteve, e gjer te njësitë punuese. Në atë betejë që dirigjohej nga KQ i LKJ–së, e që operacionalizohej në nivelet më poshtë, në KQ–të e republikave dhe krahinave, e gjer te komitet komunale dhe ato të organizatave punuese,

por dhe në organet ekzekutive. Është paradoksale të konsta–tohet, por, një nga republikat më të zellshme që e zhvillonte këtë fushatë antishqiptare, ishte pikërisht RS e Maqedonisë, ku bile shkohej ndonjë hap më tutje se sa vetë komunistët serbë (ndoshta tutorët e tyre të Beogradit ua luanin "syrin" që të zbatonin ndonjë politikë më specifike, ndoshta dhe si e–ksperiment që do të shërbente për moduse tjera veprimi!), prandaj këtu kemi pasur veprime që ndoshta as që janë disku–tuar në Beograd. Vetëm të kujtojmë se në Maqedoni aso ko–he, u kufizua e drejta e lindjes, u ndaluan rrethojat e shtëpive dhe oborreve, u ndaluan toponimet në media dhe libra shkollorë, ndërkaq "gjuajtja e shtrigave" i përfshiu si kudo tjetër, ata që ishin "më të gjallë" në pikëpamje intelektuale, kush duke fituar burgun, e kush duke u diferencuar e mbetur pa punë.

Në shënjestër të këtillë u gjet edhe redaksia e gazetës "Flaka e vëllazërimit", prej së cilës kërkohej të jetë në ballë të luftës kundër dukurive nacionaliste në radhët e shqiptarëve, por dhe në radhët e veta. Se nuk ka qenë lehtë fushëveprimi i gazetës, këtë e determinon të qenit "organ i Lidhjes Socialiste të Po–pullit Punues të Maqedonisë", dhe këtë e dëshmojnë edhe faqet e saj kur s'kish mundur të ikë nga roli që ia kishte dhënë shoqëria nga themelimi i saj. Lufta kundër dukurive negative, kuptohet është një mision i çdo gazete e medie tjetër, por kur kjo kërkohet nga Partia, e cila në monizëm si dukuri negative ka apostrofuar edhe ato që nuk kanë qenë të tilla, atëherë "detyra shtëpiake" bëhet shumë e vështirë, aq më tepër kur

bërthamën e gazetës e kanë përbërë ajka intelektuale shqiptare që nuk është pajtuar me direktivat, përkundër kompromiseve dhe përkuljes së kohëpaskohshme. Nuk ka mundur të ikë nga këto beteja, e viteve 80–të, as nga turbulencat e brendshme, si rezultat e kompromiseve "të domosdoshme". Mirëpo, "Fla–ka", e vrojtuar vazhdimisht nga "sytë kujdestarë" të Partisë dhe të shërbimeve sekrete të kohës, ka ditur dhe të rezistojë dhe të fitojë ndonjë betejë jo të vogël. Në këtë drejtim, nga treshja mediave të asaj kohe, "Flakës së vëllazërimit", Radio Shkupit dhe Televizionit të Shkupit, vetëm, "Flaka..." arriti ta fitojë betejën kundër imponimit të dhunshëm të toponimeve jo shqipe.

Shumëkush, si atëherë, ashtu dhe sot, shpreh habinë si arriti një fitore kaq të madhe kundrejt fushatës së egër ideologjike. Gjurmët dhe përgjigjet se si u ruajt toponimia shqipe në ga–zetë dhe botimet tjera të saj, mund të gjenden edhe në doku–mentet e ruajtura në Arkivin e Maqedonisë. Është e pabesue–shme, por "Flaka" ia doli në një situatë të fushatës së vrazhdë që zhvillohej në emër të luftës kundër nacionalizmit dhe se–paratizmit shqiptar, ku në shënjestër ishin institucionet dhe intelektualët shqiptarë. Çështja e imponimit të toponimisë në kundërshtim me normat linguistike të gjuhës shqipe, në këtë kontekst edhe të asaj turke, ka një histori të gjatë dhe ka të bëjë me Konkluzionet e KQ të LKJ–së dhe Programin ope–rativ të KQ të LKM–së, për të luftuar dukuritë e nacionali–zmit dhe separatizmit shqiptar, që më vonë do të operaciona–lizohen në Konkluzat e Kuvendit të RSM–së (1984). Megji–

thëse nuk kam pasur në dorë këto konkluzione, vë në dyshim ekzistimin e ndonjë pike konkrete që i përket përdorimit të toponimeve, mirëpo nga korpusi i gjerë i veprimeve, problemi i toponimeve do të shpiket nga Komiteti Republikan i Arsimit dhe i Kulturës Fizike, që ua imponoi shkollave dhe mjeteve të informimit publik si dhe në librat shkollorë e më vonë me vendim, urdhër apo ngjashëm. Toponimia jo shqipe kishte depërtuar në librat shkollorë dhe në programet e radiove dhe TV Shkupit të atëhershëm (për të mos zbatuar toponimet në variantin e maqedonishtes, kryeredaktori i atëhershëm në TV Shkup– Redaksia në gjuhën shqipe, Menduh Ajdini, kishte dhënë dorëheqje, dhe ai që do ta zbatojë atë vendim do të jetë Hisen Shaqiri, ndërkaq në Radio Shkup, Muhamer Vishko), mirëpo, për habinë e bartësve të fushatës antishqiptare, në "Flakë..." kjo nuk ndodhi, falë këmbëngulësisë së udhëheqësisë së atëhershme të redaksisë së "Flakës së vëllazërimit", e sidomos të kryeredaktorit Rexhep Zllatku, që kjo çështje të zgjidhet duke u bazuar në argumentet shkencore. Në një dokument që mund të gjendet në dosjen e kryeredaktorit të atëhershëm, Rexhep Zllatku, nga diskutimi në një mbledhje të KK të LKM–së të Tetovës, është shënuar: "...në këtë shtëpi (botuse–vër.e aut.) poashtu botohen edhe revista për fëmijë në gjuhën shqipe të cilat shpërndahen nëpër shkolla, ku ende nuk mund të hasen fjalët Skopje, Bitola, Kiçevo, Debar, etj. Nxënësit ballafaqohen me një dualizëm, kështu psh. thuhet BITOLATEK nga Manastiri në vend se nga Bitolla, Skopjanka nga Shkupi, etj." Kjo mënyrë e të menduarit,

është pjesë e një "argumentimi" tipik nga debatet e asaj fushate të rreptë, dhe fare i parëndësishëm është emri i diskutantit, në këtë rast, Rashid Abazovskit, por që në vazhdim po nga goja e njëjtë mund të citohet edhe ky vlerësim karakteristik për mënyrën se si trajtohej problemi i toponimisë: "Komunistët dhe kryeredaktori në këtë shtëpi nuk veprojnë sipas ligjit, heshtazi nuk kanë zbatuar asnjë konkluzë për diferencim ideopolitik të të punësuarve. Akoma paraqet burim indoktrinomi, ndërkaq shoqëria jonë investon miliarda dinarë në këtë shtëpi" (Arkivi i Maqedonisë, dosja nr. 22689, kutia arkivore 685/9, por që nuk mban datë). Të njëjtat qëndrime, në cilësinë e delegatit, ky person i ka theksuar edhe më 31.03.1987 në Dhomën e Komunave të Kuvendit të RS të Maqedonisë. (sipas dokumentit që mban datën 9.04.1987, në të njëjtën dosje).

Siç mund të vërehet, përdoret formulimi nuk veprohet "sipas ligjit". Në rastin e toponimeve, konkluzionet e forumeve partiake trajtohen si imperativ ligjor, gjë që në rastin konkret megjithatë, nuk mund ta kishin, qoftë dhe të bëhet fjalë për regjim komunist. Sepse, ligji për ndryshim të toponimeve në tekstet në gjuhët jo maqedonase nuk u soll asnjëherë dhe mbeti vetëm "në tentativë", i humbur në korridoret kuvendore dhe i shkelur nga koha e pluralizmit që do të vijë pas disa vjetësh. Por, ky fakt, nuk ka qenë pengesë që dikush të thirret "në obligimin për të zbatuar ligjin", sepse në atë zhurmëri beteje ideologjike kundër "nacionalizmit shqiptar", ka qenë e parëndësishme nëse ka ose jo ligj! Mirëpo, në anën tjetër,

mungesa e ligjit ka qenë ai argument i fortë për redaksinë e "Flakës së vëllazërimit", që të këmbëngulë për të mbrojtur toponiminë "gjersa kjo materie të mos rregullohet me ligj".
Është poashtu për t'u veçuar që një qëndrim i tillë atëherë është përkrahur edhe nga udhëheqësia e NGB "Nova Make–donija", më saktë nga drejtori i përgjithshëm. Kështu, në një dokument të Shërbimit të Sigurimit Shtetëror të atëhershëm, shihet se si drejtori i NGB "Nova Makedonija", Rade O–gnjanovski, flet se rreth kësaj çështjeje ka pasur shumë konta–kte me shumë udhëheqës partiakë dhe të forumeve të ndryshme si dhe për përpjekjet që kjo çështje të diskutohet në Komisionin për Marrëdhënie Ndëretnike në KR të LSPPM–së në bazë të një materiali të shkruar, por i cili, "për shkak të lëshimit teknik" ende nuk është vënë në rend dite për disku–tim. Por ajo që është me rëndësi të veçohet, është se në mbledhje (pra, të Komisionit për Marrëdhënie Ndërnaciona–le), është rënë dakord për "përdorimin e mëtutjeshëm të to–ponimeve" (pra, në formën e pandryshuar), por "të bëhen konsultime me institucione shkencore–hulumtuese" për të marrë "qëndrim definitiv". Mirëpo, është interesante se Rade Ognjanovski e vë në dukje rolin që ka pasur aso kohe Nijazi Limanovski, ndihmëskryetar i Komitetit Republikan të Arsi–mit, kur e kritikon për vlerësimet tejet negative ndaj redaksisë së "Flakës së vëllazërimit" dhe kryeredaktorit të saj: "Disku–timi i këtillë i Limanovskit, lë hapësirë për komente të cilat mund të jenë të dëmshme dhe ta destabilizojnë redaksinë "Flaka e vëllazërimit". Personalisht mendoj se Limanovski jep

vlerësime paushalle dhe tendencioze i shtyrë nga motive lide–riste, të cilat janë të kontraproduktive dhe mund ta dëmtojnë politikën energjike ndaj nacionalizmit dhe separatizmit shqip–tar". (Dokumenti mban datën 08.04.1987, po nga e njëjta dosje).

Interes për "mosunifikimin e toponimeve" (siç ishte formuli–mi zyrtar), nuk kanë pasur vetëm forumet partiake, por dhe vetë Shërbimi i Sigurimit të Brendshëm, dhe kjo në rastin e "Flakës..." ka qenë "detyrë shtëpiake". Se pse në botimet e "Flakës..." nuk ka filluar zbatimi i toponimeve në gjuhën maqedonase, kryeredaktori i "Flakës...", Rexhep Zllatku, mbron qëndrimin se nuk është marrë një hap i tillë "nga shkaku se çështja nuk është shqyrtuar nga ana e institucioneve përkatëse shkencore ose organeve shoqërore të republikës, se nuk ka përgjigje unike për të gjitha subjektet, porse zgjidhja u është lënë individualisht të veprojnë faktorë të ndryshëm". Në këtë bisedë informative, për të forcuar qëndrimin e "Fla–kës...", kryeredaktori jep edhe sqarime linguistike për specifi–kat gjuhësore të shqipes dhe gjuhëve në përgjithësi. Ndërkaq sa i përket Nijazi Limanovskit, Rexhep Zllatku nuk heziton që atë ta quajë diletant sa i përket kësaj fushe (të gjuhësisë). Mirëpo, qëndrimet e këtilla nuk merren me dashamirësi nga shërbimi dhe kjo shihet në komentin që ka dhënë punëtori operativ: "Mungesa e qëndrimit konstruktiv në sqarimin e thelbit të kësaj çështjeje, mendoj se është akt i qëllimshëm, me qëllim që aktiviteti i ndërmarrë dhe përpjekja për të tej–kaluar jo unifikimi në përdorimin e toponimeve, të paraqitet

si e pabazë, gjegjësisht si gjoja akt ndaj të drejtave kushtetuese të shqiptarëve". (Dokumenti mban datën 9.04.1987, po nga e njëjta dosje).

Ndërkaq kur është hapur debati i vërtetë në forume, përveç zërit të "Flakës...", është dëgjuar edhe zëri i shumë përfaqë–suesve të tjerë që kanë folur në emër të shkencës. Beteja kryesore, me gjasë, është fituar më 21 prill 1987, në Komi–sionin për Marrëdhënie Ndërnacionale të Kuvendit të RSM–së, ku ligji që nuk ka ekzistuar më parë për ta rregulluar çë–shtjen e përdorimit (unifikimit) të toponimeve sipas variantit në gjuhën maqedonase, ishte vënë në diskutim. Propozimi për nxjerrjen e Ligjit të Emrave të Vendbanimeve, më në fund nuk vinte nga organet partiake, por nga vetë qeveria e atë–hershme, pra, ishte propozuar nga Këshilli Ekzekutiv i RSM–së, mirëpo, ai duhej të merrte së pari mendimin nga punëtorët shkencorë dhe përfaqësues të medias dhe të kombësive. Duket paradoksale, por është fakt se edhe në aso atmosfere që ishte krijuar, shkenca arriti ta mposhtë diktatin politik, falë argu–menteve të veta kundrejt floskulave bosh të disa bajraktarëve të urrejtjes siç ishte i përmenduri Nijazi Limanovski. (Historia e këtij antishqiptari paraqet një rrëfim në vete, dhe paraqet një fenomen të çuditshëm të asaj kohe, dhe në rastin e tij ngër–thehen sa diktati politik që ai mund të zbatonte, sa profili so–ciopsikologjik, i mbarsur me një urrejtje të çuditshme patolo–gjike që ai e shprehte në çdo forum kundër shqiptarëve. Si një dëshmitar i asaj kohe, mund të them se veprimi i tij duket të ketë qenë pjesë e një strategjie: ka gëzuar mbështetje institu–

cionale, por shpesh dhe i lënë si një gjuetar i lirë shtrigash. Nëse ndikimi i përfaqësuesve shqiptarë do të kishin ngritur zërin më fortë, atëherë Nijazi Limanovski do të mbetej pa mbështetjen e duhur dhe jo rastësisht janë toleruar kritika ndaj tij nëse ka ardhur nga ndonjë zë i fortë, siç dhe shihet në këto shembuj që i sjell në këtë tekst). Ndoshta dhe këtu është shkaku i dështimit përfundimtar të tij kundrejt "Flakës...", që në momentet vendimtare ta lënë si individ! Në stenogramet e Kuvendit dhe në shtypin e asaj kohe ka zënë shumë vend kjo mbledhje e Komisionit për Marrëdhënie Ndërnacionale, sepse në të u nxorën argumente shkencore të papritura jo vetëm nga profesorë e gazetarë shqiptarë, por dhe nga vetë linguistë maqedonas, por dhe intelektualë e politikanë turq, që arritën të ndërrojnë një nen të rëndësishëm të propozimit të ligjit, i cili më vonë asnjëherë nuk do të sillet! Duke mos pasur mundësi për një hulumtim më të gjithanshëm rreth asaj mbledhjeje, në këtë rast përsëri do t'i referohem një dokumenti nga dosja e Rexhep Zllatkut (i cili, për shkak të këmbënguljes në ruajtjen e frymës dhe formës shqipe të toponimisë ka qenë edhe i përgjuar), ku gjithë debati trajtohet si një akt me paramendim që i ka shkuar përshtati nacionalizmit shqiptar! Në këtë dokument (që mban datën 22.04.1987), thuhet se në mbledhje ishin ftuar anëtarë të katedrave të gjuhës shqipe dhe asaj turke, gazetarë të redaksive në gjuhën shqipe dhe turke të Radios dhe Televizionit të Shkupit, "Flakës së vëllazërimit", "Birilkut" (gazetë në gjuhën turke) dhe gazetarë maqedonas të Radios dhe TV Shkupit dhe një gaze–

tar i “Osllobogjenjes”(!). Këtu, veçanërisht i jepet rëndësi folësit të parë në debat, prof. Xhevat Gegës, i cili kishte kërkuar që kjo çështje “të zgjidhet në nivel federativ, sepse RS e Maqedonisë nuk mund ta zgjidhë vetë”, porse poashtu diskutime të argumentuara kishin pasur edhe kryeredaktori i “Flakës”, Rexhep Zllatku, prof. Haki Imeri, gazetari i TV Shkupit, Nijazi Muhamedi, drejtori i NGB “Nova Makedonija” (për të cilin thuhet se ka qenë me qëndrim që në shtëpinë e tij botuese gjendja të mbetet siç ka qenë). Përkrahje përdorimit të lirë të toponimeve në frymën e çdo gjuhe, i ka dhënë edhe kryetari i këtij komisioni, Emin Salih (i kombësisë turke), sipas të cilit duhet që “kjo materie të rregullohet me ligj, por të mos ketë implikime politike”. Po në këtë frymë ka diskutuar edhe Arif Ago. Sipas këtij dokumenti, të bazuar në informatat e një bashkëpunëtori të sigurimit shtetëror (pseudonimin “Lim”) e që ka qenë i pranishëm në mbledhje, “rol vendimtar” në formulimin e konkluzioneve ka pasur profesori i pensionuar, Trajko Stamatovski për të cilin mendon se në këtë mbledhje, me qëllim të caktuar, e ka ftuar kryetari i Kuvendit, Vullnet Starova. Me insistimin e Stamatovski, është ndërmarr alineja 2 e nenit 10 të tekstit ligjor ku në vend të formulimit “harmonizimit fonetik”, është propozuar “harmonizim fonetik dhe morfologjik” të toponimisë sipas gjuhëve përkatëse. Duhet thënë se në mbështetje të argumenteve shkencore ka qenë edhe profesori i njohur maqedonas Evgenij Dimitrov.

Kjo ngjarje është vetëm 2–3 vjet para rënies së komunizmit. Ishte periudhë e vështirë e ekspansionit të hegjemonizmit serb pas paraqitjes së Sllobodan Millosheviqit në skenën politike kur kishte shumë servilizëm nga ana e udhëheqësisë partiake të Maqedonisë, por dhe kohë kur tashmë më me guxim debatohej, prandaj dhe çështja e toponimeve, falë rezistencës së "Flakës..." çoi deri te një debat produktiv, ku politika e diktatit humbi betejën me shkencën. Ligji që ishte propozuar me gjasë nuk u soll asnjëherë, mirëpo, redaksitë tjera në gjuhën shqipe duhej të prisnin edhe ndonjë vit që t'i kthenin toponimet në gjuhën shqipe, ndërkaq në librat shkollorë që i botonte "Prosvetno dello", toponimet në trajtën gjuhësore të maqedonishtes në librat shkollorë në shqip, kanë vazhduar edhe më vonë në vitet e pluralizmit! Kushedi a do të kishte pasur atmosferë politike për ta ndërruar edhe në pluralizëm, po të ishte sjellë ligji siç ishte propozuar më 1987–tën. Prandaj, rëndësia e rezistencës së "Flakës..." është e një karakteri largpamës, me fjalë tjera, vizionar.

Që të mos e zgjas më shumë për këtë çështje, meqë nuk flasim për një "Flakë" që del edhe sot, pasi ajo është shuar, por për historinë e saj, çështja e toponimeve është ndër ato procese ku ka qenë e përfshirë dhe ka dalë faqebardhë, në një periudhë tepër të ndërlikuar të fushatës së egër antishqiptare, në një kohë dhe moment politik kur ka qenë tepër e vështirë të mbrohesh nga diferencimet ideopolitike, të cilat frynin fortë nga Beogradi serb, e provoheshin së pari nga komunistët servilë të Maqedonisë.

BETEJA E HUMBUR NË KUSHTET E PLURALIZMIT!

Por, t'i kthehemi çështjes tjetër të karakterit historik, ajo e shuarjes së "Flakës". Si ndodhi që në rrethana të reja, ato të pluralizmit politik, pa presionet e vazhdueshme të kohës së monizmit, kur madje arriti të bëhet gazetë e përditshme, "Flaka" të shuhet me të gjitha botimet e veta, revistat për fëmijë "Gëzimi" dhe "Fatosi" dhe revistën letrare shkencore, "Jehona".

Nëse ka ndonjë rast të ngjashëm në hapësirën mediale shqip–tare në Ballkan, atëherë fati i keq i "Flakës" është i ngjashhëm me atë të gazetës "Rilindja" të Prishtinës. Që të dyja këto gazeta pothuajse kanë lindur njëkohësisht, janë zhvilluar para–lelisht, me rol, mision, status, por dhe strukturë organizative të ngjashme, sepse përveç gazetës, në gjiun e tyre kanë pasë edicionin botues, revista për fëmijë, revista letrare në kohën e ish–sistemit dhe rregullimit shoqëror. Ngjashmëria e tyre pa–staj, duke e kërcyer këtu vetëm fazën që "Rilindja" pati pas vitit 1989 kur u vu nën masa të dhunshme, lidhet me plurali–zmin dhe ekonominë e tregut, ku u paraqit fenomeni i daljes së shumë gazetave e magazineve e botimeve të tjera, radiove e televizioneve private, disa prej të cilave mund të merren si raste suksesi, ndërkaq dy gazetat më të vjetra, "Rilindja" dhe "Flaka", nuk arritën të mbijetojnë, duke rënë viktimë e ç'orientimit të përgjithshëm të këtyre organizmave mediatikë, interesave e ambicieve idealiste dhe rrethanave të pafavor–shme, kur më lehtë ishte të nxirrje një gazetë të re me një staf e kuadër mobil, se të ruaje gjithë ata të punësuar. Një gazetë e

re shumë më lehtë do të vinte te fondet që u hapën nga shumë burime ndërkombëtare, sepse gazetat si "Flaka" e "Rilindja", ishin "e të gjithëve" dhe "e askujt".

Të përqëndrohemi pra te "Flaka", si pjesë e grupacionit mediatik të quajtur NGB "Nova Makedonija", e cila me demokratizimin e shoqërisë në fillim të viteve 90–të, në kushtet e pluralizmit politik, u gjet në një "ofsajd", të shprehem kështu me zhargonin sportiv, sepse erdhi deri te një rirreshtim ku gazetat e humbën ombrellën e tyre, Lidhjen Socialiste të Popullit Punues të Maqedonisë, organ të së cilës ishin me dekada, e me këtë edhe sigurinë financiare që buronte nga ky status. Megjithëkëtë, përderisa nuk kishte një koncept të qartë të transformimit, botimet e ndërmarrjes "Nova Makedonija" vazhduan të kenë një monopol duke u përkrahur nga Qeveria 7–8 vitet e ardhshme derisa nuk u paraqitën gazetat private, gjersa nuk filloi transformimi i tyre në shoqëri aksionare. Para fillimit të transformimit, gjegjësisht privatizimit, pati një bredhje "pa kompas" dhe humbje kohe të çmueshme për mungesë vizioni e koncepti se si të shkohet më tutje. Pati me të drejtë shumë pretendime nga redaksia "Flaka" për një ndarje me një pjesë të ndërtesës nga NGB "Nova Makedonija", por për këtë duhej të kishte përkrahjen e subjekteve politike shqiptare që merrnin pjesë në qeveri, por dhe nga vetë udhëheqësia e "Nova Makedonija–s". Bëhet fjalë jo vetëm për mungesë koncepti e vizioni dhe një konfuzioni për ardhmërinë, por dhe për mungesë vullneti. Privatizimi i mirëfilltë filloi duke ruajtur tërësinë e sistemit, me modelin më të dre–

jtë, por nga ana tjetër, më joefikas, me atë të blerjes së aksio–neve nga ana e të punësuarve. Procesi i blerjes, edhe pse të punësuarit tashmë kishin filluar të paguajnë këstet e para, qe ndërprerë në vitin 1998, me ndërrimin e pushtetit, kur Qe–veria e re dhe udhëheqësia e re e NGB "Nova Makedonija" zgjodhën rrugën e shitjes pjesë – pjesë të ndërmarrjes, duke filluar me shtypshkronjën, që pastaj të sjellin një firmë sllo–vene për t'ia shitur pjesën e gazetave dhe ndërtesës së re, por që statusi i së cilës, sot e kësaj dite ka mbetur i paqartë në ishte firmë fiktive e partisë kryesore në pushtet (VMRO–DPMNE), apo vërtet firmë sllovene e cila pati për qëllim ta mëkëmbë ndërmarrjen dhe të bëjë biznes, siç bie fjala bëri më vonë firma gjermane VAZ me disa gazeta private. Sido që të ketë qenë, në ndërmarrje u shfaq dyshimi dhe me presion të të punësuarve, e pastaj dhe me ndryshimin e sërishëm të pu–shtetit, u dëbuan pronarët sllovenë, me çka u hap procesi i falimentimit dhe nga gjithë ajo që pretendonin se u takon redaksive dhe njësive tjera punuese, u mbeti vetëm emri! Di–ku në vitin 2003 praktikisht u nxorën në shitje emrat (mo–dernçe: brendet) e gazetave, dhe ato u shitën për një grusht të vogël eurosh. "Flaka", bie fjala, u shit në përpjekjen e dytë, me dallim nga gazetat "Veçer" dhe "Nova Makedonija".

Pra, në përpjekjen e dytë, diku kah fillimi i vitit 2004, për më pak se 3000 euro u shit edhe brendi "Flaka". Vetë fakti se me çfarë çmimi u shit brendi, flet se në rrethana të reja, kur të gji–tha redaksitë humbën pronën e pretenduar, ato nuk e kishim më vlerën e tregut për të tërhequr investitorë. Por, megjithatë,

pronari formal, firma “Ital ice” dhe menaxhuesit e rinj, ndër–tuan një koncept për mëkëmbjen e “Flakës”, për herë të parë si gazetë private, për herë të parë pa kurrëfarë mbështetje nga shteti dhe në sprovën më serioze të mbijetesës në tregun e lirë, ku tashme kishte edhe një gazetë konkurrente. Meqë në këtë periudhë të re më ra hise të jem kryeredaktor i saj, mund të them se rikthimi i “Flakës” ishte shumë i suksesshëm, dhe sipas informatave të menaxhmentit, për gjashtë muaj sa doli nga maji deri në nëntor, pati një tirazh diku rreth 4000–6500 copësh, që ishte dhe ka mbetur mjaft respektabil krahasuar me të gjitha tirazhet që ka pasur “Flaka” më parë por dhe gazetat tjera në gjuhën shqipe, si dhe shumica e atyre në gjuhën maqedonase. Mirëpo, ajo që i mungoi ato gjashtë muaj gazetës, ishte një mbështetje financiare të cilën me gjasë as pronari i ri e as su–bjekti politik i cili në atë kohë i qëndronte mbrapa, nuk qenë në gjendje, apo nuk ditën ta sigurojnë. Nga këndvështrimi i sotëm, duket qesharake të mbyllet një gazetë që ishte në rritje të vazhdueshme, për një borxh jo shumë më të madh se 10 mijë eurosh (sipas pohimeve të Vait Ajros, menaxher), sa i ki–shte “Flaka” shtypshkronjës, duke pasur parasysh shumat mi–lionëshe që qeveria e sotme ndan për shumë media. Problemi kyç si duket qe realizimi i të hyrave, sepse gjersa “Flaka” i ki–shte borxh shtypshkronjës aq sa i kishte, por në të njëjtën kohë “Flaka” kishte trefish më shumë kërkesa nga subjekte të ndryshme. Ja të dhënat me të cilat disponon menaxheri i “Fla–kës”, Vait Ajro, për funksionimin e gazetës “Flaka” gjatë pe–riudhës maj–nëntor 2004:

"Gazeta Flaka u transformua me shitje të brendit në muajin shkurt të vitit 2004. Përgatitjet për riorganizimin e "Flakës" kanë filluar menjëherë pas ditës së blerjes dhe privatizimit të gazetës. Koha e nevojshme në dispozicion për riorganizim të gazetës nuk ishte e mjaftueshme për një biznes të kësaj natyre, megjithatë muaji në muajin maj 2004 doli numri i radhës dhe gazeta kishte ndryshuar në disa drejtime dhe atë:

−Logoja me disenj të ri;

−Formati dhe numri i faqeve i ndryshuar tërësisht;

−Tirazhi fillestar i shtypur dhe i shpërndarë deri në 10.000 copë;

−Shitja e konsiderueshme e gazetës, me tirazh mesatar për periudhën e muajit maj−nëntor prej 5.400 copë në ditë;

−Hapësirat e redaksisë me një format të ri;

−Shpenzimet ditore për një tirazh mesatar në periudhën e gjashtë muajve arriti deri ne 3.000 euro;

−Të hyrat nga shitja me një ritëm të ngadalësuar në fillim dhe gjatë muajve në vijim kishte përmirësim dhe arrinte deri në 35 % të shitjes;

−Stafi redaktorial, gazetarët dhe të punësuarit e tjerë kanë qenë të angazhuar me kontratë në vepër. Pagat mujore kapnin vlerën mesatare prej 7.500 eurosh në muaj;

−Shpenzimet mesatare të shtypshkronjës për një ditë arrinin vlerën prej 1.500 euro;

Rezultati financiar për periudhën maj−nëntor 2004 për nga efikasiteti i qarkullimit financiar ka rezultuar me humbje prej 12.000 eurosh, por sipas Projekt−Planit të biznesit i cili u

hartua nga një organizatë e huaj me seli në Shkup, rezultonte se fundin e vitit të tretë dhe fillimi i vitit të katërt gazeta do kishte përmirësime në punën financiare me fitim prej 15.000 euro në muaj. Megjithatë gazeta dhe veprimtaria e marketingut arriti të sigurojë qëndrueshmëri financiare gjatë kësaj periudhe të shkurtër gjashtëmujore, duke pasur parasysh investimin që duhej të bëhej me sëpaku 20.000 eurosh në muaj. Sipas dinamikës së investimeve kishte nevojë për mbështetje financiare vjetore prej 150.000 deri 200.000 eurosh për periudhën e ardhshme. Institucionet publike dhe kompanitë që kanë reklamuar dhe kanë shpallur njoftime në gazetë gjatë periudhës sa ajo doli në treg kanë ngelur pa i paguar shërbimin e gazetës me vlerë prej 30.000 euro. Kurse gazeta ka pasur një borxh prej 12.000 euro në shtypshkronjën e atëhershme të "Nova Makedonija–s". Pra bilanci financiar me mjetet e parealizuara rezulton me një fitim minimal. Megjithatë joefikasiteti financiar i gazetës detyroi stafin menaxhues të ndërpresë botimin me të vetmen arsye të mungesës finaciare për ta tejkaluar periudhën e rimëkëmbjes gjatë vitit të parë dhe vitit të dytë".

Siç shihet nga kjo pasqyrë e shkurtër nga Vait Ajro, duket se pati një mosgjeturi në rrethana të reja edhe për vetë subjektin politik që hynte në qeveri për herë të parë, ndoshta dhe një moskoordinim midis stafit menaxhues, por dhe një shpërputhje të ambicieve se për një kohë të shkurtër mund të kthehej investimi.

Ajo që i shkon si përgjegjësi e pafalshme partisë shqiptare në pushtet (BDI–së) është mos shfrytëzimi i një pike të Marrë–

veshjes Kornizë të Ohrit (2001), në të cilën parashikohej mbështetje financiare për mediat në gjuhën shqipe. Të kishte qenë kjo parti më këmbëngulëse në këtë drejtim, "Flaka" do të ishte sot e kësaj dite një gazetë për shembull, sepse ndërtoi një fizionomi tërheqëse, udhëhiqte një politikë të hapur redaktuese, kishte një koncept të larmishëm rubrikash, kishte ambicie që t'i mbulojë ngjarjet dhe zhvillimet aktuale nga të gjitha trevat shqiptare në Ballkan. Për fat të keq, ajo nuk e pati sigurinë financiare për të paktën një vit gjersa të konsolidohej e gjithë shema e hyrje–daljeve, shitjes dhe shpërndarjes së tirazhit, të hyrat e reklamave dhe sponsorimeve.

A KA GJASA PËR RINGJALLJE?

Është një dështim i dhimbëshëm, sepse për një shumë qesharake borxhi, u ndërpre, iu ndal hovi një ngritjeje solide të gazetës, e cila mund të vinte në gjendje që nga tirazhi dhe të hyrat e marketingut të mbijetonte pa problem. Shumë lexues me kompetencë, madje dhe gazetarë të mediave konkurrente sot e kësaj dite vënë në dukje se koncepti që pati gazeta në këtë periudhë, me një laryshi përmbajtësore për shijen e çdo le lexuesi, me qasjen e guximshme të temave, me informimin objektiv, por dhe qasjen kritike ndaj fenomeneve të ndryshme, ishte një koncept që lexuesit e kishin pritur kaherë. Por dhe duhet thënë se imazhi i një gazete të pavarur bashkë me traditën e ndritur që kishte pas vete, e bënin atë gazetë në nivel të lakmueshëm profesional.

Këtu diku dhe është përgjigja për atë që organizatorët e shë–nimit të këtij përvjetori e kanë lënë si pikë të fundit. A mund të ringjallet "Flaka"? – "Flaka" nuk mund të ringjallet vetëm me entuziazëm! Nuk përmenda këtu, se para se të shitej brendi i "Flakës", të nxitur nga entuaziazmi, me disa kolegë të tjerë, pa asnjë denarë investim, deshëm ta ngjallim. Mirë që nuk na ra në dorë neve, se me entuziazëm do ta kishim nxjerrë vetëm një numër me veresi! Pra, "Flakën" mund ta ngjallë ndonjë grup entuziastësh vetëm me mbështetje të fortë financiare të ndonjë firme të suksesshme që ka vizion për bi–znes. Sigurisht se ka dhjetëra firma të suksesshme shqiptare që do t'u levërdiste përmes "Flakës" jo vetëm të shtojnë reputa–cionin e tyre, por dhe të kenë levërdi biznesi.
Për periudhën që bëra fjalë më lartë u pa se lexuesit nuk e harrojnë faktin që "Flaka" ka qenë dhe ka mbetur sinonim i emancipimit kombëtar, ka qenë dritare për informimin e gje–neratave, ka qene prodhuesja më e madhe e librave, tubuese e ajkës intelektuale dhe për këtë gëzon respekt, dhe digë ndaj presioneve që i ka pasë vazhdimisht. Një "Flakë" të tillë ia vlen ta ringjallësh, edhe pse dhjetë vjet pas shuarjes, shumëçka ka ndryshuar në fushën e zhvillimeve tekniko–teknologjike, ku gazetat ngapak janë të rrezikuara nga shpërthimi masiv i faqeve elektronike, ku profesionale e ku gjysmë profesionale.

(Autori ka qenë ushtrues detyre i kryeredaktorit, e pastaj zëvendës–kryeredaktor i "Flakës së vëllazërimit" në periudhën 1993–1998, dhe kryeredaktor në periudhën e "Flakës" së privatizuar maj–nëntor 2004)

Mixhait Pollozhani
Ish–korrespondent nga Struga

– NGA NOTESI I NJË KORRESPONDENTI – KRONIKË STRUGANE DHE GJURMË KOHËSH

Të jesh gazetar në provincë nuk është fare punë e lehtë. Atje të gjithë të njohin dhe është e vështirë që të ndërtosh relacione profesionale me lexuesin. Pra, të jesh korrespondent do të thotë se, njëkohësisht je edhe gazetar edhe redaktor. Pjesën më të madhe të temave i zgjedh vetë. Por varet se çka.

Megjithatë, puna e gazetarisë është një përvojë shumë interesante. Përjeton ngjarje dhe takon njerëz me fate të ndryshëm. Sigurisht që ata lënë gjurmë të cilat të përcjellin gjatë tërë jetës. Por duhet theksuar se puna ime në gazetën "Flaka e vëllazërimit", dhe pastaj "Flaka", lidhet me dy momente shumë domethënëse. Njëra me faktin që unë fillova punën në të në kushte të pluralizmit demokratik. Dhe tjetra, që vetëm pas tre vitesh që kisha filluar, ajo u bë gazetë e përditshme.

Ka edhe shumë gjera tjera që vlejnë të përmendën. Atë ditë të qershorit kur unë mora vendimin e punësimit në gazetën "Flaka" ndodhi "rrethimi i Ladorishtit" nga forcat policore maqedonase. Me rëndësi të madhe për mua është edhe prania ime si gazetar në Konferencën Paqësore me karakter ndërkombëtar e cila u mbajt në vitin 1992 në Ohër, atyre ditëve kur edhe ndodhën ngjarjet e përgjakshme të Bit Pazarit. Si

korrespondent po ashtu pata rastin që t'i përcjellë bisedimet që përfunduan me nënshkrimin e Marrëveshjes së Ohrit dhe ndërprerjen e luftimeve ndërmjet Ushtrisë Çlirimtare Kombëtare dhe Forcave të Armatosura të Maqedonisë.

Gjithashtu, pata rastin që të jem pjesëmarrës dhe për të shkruar për vendimin e themelimit të Festivalit "Këngë Jeho" të Strugës. Ta njoh, të bashkëbisedoj dhe të shkruaj për njeriun (Remzi Qokun), i cili i kishte lexuar të gjithë numrat e "Flakës", pra, që nga numri i parë dhe deri sa ishte i gjallë. Shkrova për njeriun (nga fshati Bogovicë) që kishte shërbyer si bari (në fshatin Jabllanicë), i cili, ndonëse vetëm pesë – gjashtë kilometra në vijë ajrore largësi, megjithatë, për më shumë se 60 vjet nuk kishte shkelur në vendlindjen e tij. E paharruar më ka mbetur vizita në shtëpinë "ku mbretëronte heshtja", për çka edhe botova reportazhin kushtuar çiftit familjar nga fshati Tatesh i Poshtëm, e cila nga pesë fëmijët, katër prej tyre kishin probleme me dëgjimin dhe të folurin. Shënimi për zhdukjen e dy vajzave nga Ladorishti të cilat nuk u gjetën kurrë, vrasjen enigmatike të veprimtarit të shquar, Naser Hani (nga Veleshta) në qendër të Strugës që ende nuk është zbuluar.

Ka edhe shumë gjera më kanë mbetur në kujtesë nga përvoja ime pothuajse 15 vjeçare e korrespondentit të "Flakës" nga Struga. Por, unë do të veçoja edhe dy përjetime, të cilat sigurisht që kanë domethënie për mua si gazetar, por edhe për të pasqyruar pozitën dhe rolin e të vetmes gazetë në gjuhën shqipe që asokohe dilte në Maqedoni.

Njëra ka të bëjë me lajmin tim të parë të botuar në gazetën "Flaka", për të cilin mendoja se askush tjetër nuk di të shkruajë më mirë se unë. Kuptohet, që ajo ishte hipokrizia ime më e marrë, që vinte si rezultat i mosdijes dhe mungesës së modestisë. Pastaj, tjetra ka të bëjë me një batutë (e cila u bë pjesë e një shënimi të atëhershëm në gazetë), e cila kishte simbolikën e saj. Sa herë që unë shkruaja për qytetin apo vendbanimet tjera, veleshtarët (kuptohet jo të gjithë) reagonin menjëherë pse nuk shkruaja për Veleshtën. Kur një ditë një lexues i rregullt më bënte vërejtje pse nuk kisha shkruar për diçka që kishte të bëjë pikërisht me Veleshtën, një shoqëruesi i tij në mënyrë sarkastike ia priti: "Gazetari nuk ka shkruar sepse i është thyer maja e bukës së lapsit!".

Dhe sot nga kjo distancë kohore, unë mendoj se ai lexues (të cilin e kam dhe të afërm dhe rri me të), ka pasur plotësisht të drejtë me atë thumbimin e tij. Sigurisht, që nuk është i vogël numri shkrimeve të mija, por ama duhet pranuar se, sa e sa tema që thuajse kalonin para syve të mi, unë nuk i shikoja dhe nuk i shkruaja dot. Por, ndonjërën besoj se edhe ia qëlloja. Të themi siç është jetëshkrimi në vijim kushtuar Strugës, qytetit me bukurinë më përrallore që ia ka falur Zoti, por që struga–nët këtë nuk dinë ta çmojnë!

⋆ ⋆ ⋆

"Që kur se këtu ka filluar jeta, që atëherë e këndej, si ka ra ndërmend kujt se ky qytet do të zhvillohet si nevojë e përdi–

tshmërisë së zakonshme, kurse jeta në të do të sjellë edhe mjaft të papritura tjera".

Nëse ndonjëherë të bije ndërmend Struga, ose po të shkruash për të, gjithmonë para syve të dalin: liqeni, lumi, plazhi, hotelet, trofta, ngjala, mbrëmjet e poezisë, festivali i këngës shqipe, kurbetçinjtë. Këto janë atributet të cilat e bëjnë të pakapërcyeshëm imazhin e qytetit të bukur dhe piktoresk. Të qytetit i cili laget nga brigjet e Liqenit të Ohrit dhe shtrihet gjerë e gjatë buzë brigjeve të Drinit të Zi, ku jeta vazhdoi të rrjedh këtu e pesë mijë vjet me radhë. Dhe cilit do që njëherë i ka rastisur të ketë qëndruar, ose të ketë kaluar këtu, nuk ka se si të mos i ketë ngelur një mbresë në kujtesën e tij. Prandaj do të ishte i drejtë vlerësimi modest se, gërshetimi i dhuntive natyrore dhe specifikave tjera e bëjnë të veçantë qytetin.

Ndërkohë që një vlerësim tjetër do të ndikonte pak sa më paradoksal. Në këtë mjedis të përkatësive të ndryshme nacionale, fetare dhe kulturore, nuk u përkasin të gjithëve një lloj dhuntitë dhe të mirat tjera natyrore. Diçka sikur nuk shkon! Uji i kthjelltë, ajri i pastër dhe hapësira e gjerë sikur nuk mjaftojnë për të gjithë. Mbase janë pasojë e defekteve të "mekanizmit të natyrës" ose po defekte të "mekanizmit shoqëror". Ndoshta po janë pasojë e paaftësisë për të bashkëjetuar me të tjerët si nevojë dhe detyrim i "fateve historike".

⋆ ⋆ ⋆

Dihet se edhe Struga ka të kaluarën e saj sa të njohur aq edhe misterioze. Nga një vendbanim i dikurshëm i vogël i rrethuar

me moçale, sot ka marrë pamjen e një qyteti të njëmendtë. Me rregullim urbanistik dhe infrastrukturë të kënaqshme, të nevojshme dhe të pranueshme për një qytet turistik. Përja–shtim bëjnë vetëm disa lagje, kryesisht ato ku me shumicë janë shqiptarët. Një nga atë është "Tingërr–mahalla", e cila të përkujton pamjen e viteve dyzeta.

Pra, kthimi kah e kaluara të detyron ti kërkosh gjurmët. Gjurmët nëpër kohë që shënjuan lindjen, mbijetesën dhe lu–lëzimin e kulturave të atyre që jetuan në këtë nën–qiell. Atë të kaluar që është shndërruar në legjendë. Njëra ndër legjen–dat më interesante është ajo e "Kadmit dhe Harmonisë", të cilëve banorët e hershëm të këtij vendbanimi i kanë kushtuar edhe një vend kulti, mu aty ku Drini del nga liqeni. Fjala ë–shtë për kishën e vogël "...". Legjenda thotë se "Kadmi dhe Harmonia" pasi u vendosën në këto toka lindën një djalë të cilin e quajtën Ilir. Nga Iliri pastaj lindi Enkelue dhe Dasara. Pra nga Enkeljtë lindën Dasaretët.

E kaluara ruhet sa nën thellësitë e tokës po aq edhe mbi te. Vendbanimi i dikurshëm i tipit "palafit" sot është zëvendësuar me shumë objekte të reja. Arkitektura tradicionale me vlera monumentale e ka humb pamjen autentike. Punëtoritë e di–kurshme të zejtarëve përgjatë rrugës kryesore, e popullarizuar dekadave të fundit si "korzo" e qytetit janë zëvendësuar me dyqane të reja tregtie. Aty këtu edhe mund të ruhet ndonjë "relikt" që të përkujton kohën e dikurshme. Nga e kaluara më e afërt diçka më shumë ruhet në kujtesën e më të mo–shuarve. Dëshmitarët e gjallë kujtojnë se te sheshi i qytetit, aty

ku sot ndodhet “Monumenti i Revolucionit” kah vitet e dyzeta, qëndronte lapidari me shqiponjën dykrenore ku kanë qen të shkruar emrat e të rënëve në Betejën e Petrinjës në vitin 1913, që ka ndodhur në kuadër të Kryengritjes Shqiptare të Shatorit.

Këtu edhe e ka zanafillën paradoksi i kohës sonë, që vështirë ia gjen dot shpjegimin. Pasi që, kur nuk pranohet ballafaqimi i fakteve të një realiteti, krijon shqetësime. Shqetësime që ngacmojnë ndërgjegjen e kërkimit të vetvetes.

Në këtë “kasaba” sado e vogël që ka qenë, udhëpërshkruesi Evlia Çelebiu dhe shënimet e defterëve të kadastrave, na mësojnë se gjithmonë me shumicë kanë jetuar shqiptarët. Aty ka jetuar dhe sunduar familja e njohur Gropaj. Por sot ndryshon gjendja demografike. Nga rreth 63 mijë banorë të komunës (Struga me gjithë rrethinë) sipas të dhënave të fundit zyrtare rreth 18 mijë banorë jetojnë në qytet. Ndërkaq, shqiptarët që përbëjnë afro gjysmën e numrit të përgjithshëm të popullatës së Komunës së Strugës, mbi 80 % e tyre jetojnë në fshat. Këto të dhëna flasin më së miri për politikën restriktive dhe diskriminuese demografike ndaj shqiptarëve.

Për punësimin e shqiptarëve, qoftë në administratën komunale apo edhe në atë shtetërore as që mund të bëhet fjalë. Ky numër është tejet simbolik. Të shtyrë nga papunësia, shqiptarët moti janë detyruar të marrin rrugën e kurbetit. Kështu për dekada me radhë vazhdon në pafundësi “odiseada” e fatit të tyre. Askush nuk e dinë saktësisht se sa janë shpërngulur për ekzistencë në dhe të huaj. Por me siguri që është tejet i madh

ky numër. Dhe refreni shumë i përsëritur na është bërë për–ditshmëri: "...e lëshuam vendin", pas të cilat pastaj pason për–gjigja: "s'ke çka i bënë, të detyron nevoja!!!???".

⋆ ⋆ ⋆

Jeta edhe pse e këtillë, megjithatë, ajo vazhdon. Ndonëse qyteti poezisë, jeta këtu nuk tingëllon edhe aq poetike! Ndo–nëse, më shumë se tridhjetë vite këtu tubohen poetë nga gji–thë bota, me gjuhë dhe kultura të ndryshme, kuptohen dhe gjejnë mirëkuptim midis tyre. Ndërkohë që shqipja, për të mos thënë fare, shumë pak përfillet. Pos ndonjë mbishkrimi në gjuhën shqipe nëpër dyqane, të shkruara me vetë dëshirën e pronarëve të tyre, nëpër institucionet e komunës nuk e gjen dot një gjë të këtillë. Arsyetim i është se kjo nuk është rre–gulluar me ligj.

Nevoja për ekzistencë, viteve të fundit qytetin e ka kthyer në një qendër të kaosit tregtar. Edhe pse me disa qendra tregtare, siç janë "Bezistani", "Tregu i Qytetit", dyqanet e rinj, kafe–teritë dhe restorantet mbijnë si kërpudhat. Dikur paguhej e–dhe deri në tre ose katër mijë marka gjermane për metër ka–trorë të një dyqani, dhe shumë vështirë mund ta gjeje. Kohë të fundit gjendja sikur po ndryshon, sepse njerëzit filluan të mësohen. U pa se sa është kapaciteti i aftësive tregtare në Strugë. Me një fjalë ligjet dhe logjika e përgjithshme e tregtisë po depërton edhe në mentalitetin e tregtarëve. Tregu është përplot, mallrat vijnë prej kah mos. Por, kuptohet, se domi–

nojnë mallrat nga Turqia, "mallra të mirë dhe të lirë" siç do të thonin tregtarët.
Megjithatë, kriza ekonomike e bënë të veten. Dita ditës është më i madh numri i shtresës që e ka të rrezikuar ekzistencën minimale. Për katandisje në këtë gjendje, më shpesh fajësohet politika, sidomos udhëheqësit politik. Por, sidoqoftë, në këto kohë të trazuara politike, shumica e struganëve me padurim e presin stinën e verës. Turizmi, me gjasë është segmenti mjaft i rëndësishëm për ekonominë së Strugës. Presin me shpresë që të fitojnë diçka gjatë këtij sezoni. Mirëpo e keqja është se sezoni turistik zgjat shumë shkurt, vetëm dy muaj dhe ata jo të plotë. Sidoqoftë, shpresohet për më mirë!

★ ★ ★

Përditshmëria strugane, në këto kohë të pakohë, siç do ta quante shumëkush, ka edhe anën tjetër të monedhës. Atë që në emër të nevojës për të mbijetuar e që fshihen prapa perdes, gjë që për çdo ditë është më e pranishme në mjedisin tonë. I kushtëzuar nga misteri dhe stihia e kohës, po merr hov formësimi i një pseudo–botëkuptimi që për kriter vlerësimi ka moralin e rrejshëm. Bota për këta kuptohet vetëm si "përputhje interesash për përfitime personale". Të këtillët nuk zgjedhin mënyra dhe mjete për t'i shfrytëzuar situatat e krijuara. Ka të dhëna se shitblerja e drogës bëhet me të madhe, kurse numri i atyre që e konsumojnë atë, sidomos te moshat e reja, fatkeqësisht është në rritje e sipër. Kuptohet që edhe shqiptarët janë viktima të këtij fenomeni morbid. Por, fatkeqësisht,

për këtë "murtajë" bashkëkohore askush nuk kujdeset dhe as që merren masa.
Ndërkaq, qytetari i rëndomtë, i pafuqishëm të ndryshojë diç–ka, mbetet vetëm dëshmitar i kohës. Në këto të ashtuquajtura "mendje kohësh" nuk ka se kah t'ia mbajë, është gjetur në hall, këndej–lartë, andej–poshtë. Të vështirë e ka që t'u për–ballojë atyre që shtirën se pretendojnë për një botë më të mirë dhe më të drejtë, por në fakt sillen krejt ndryshe.

⋆ ⋆ ⋆

Sigurisht, që ka edhe këndvështrime tjera për t'iu qasur të ka–luarës dhe të sotmes së Strugës. Megjithatë, gjurmët të rilexuara si fakte, janë ato që shërbejnë për të shkruar edhe një kronikë të këtillë. Kronikë kjo që vjen me rastin e jubileut të madh të "Flakës". Jubile me të cilin jetojnë edhe struganët, që për pe–sëdhjetë vjet me radhë përjetuan shumëçka të përbashkët.
Përndryshe, Strugën e presin edhe përkujtime tjera nga e ka–luara. Në prag janë dy përvjetorët, të lindjes dhe vdekjes së veprimtarit të shquar Ibrahim Temo, i cili edhe pse i lindur në këtë qytet, jetoi, veproi dhe vdiq larg vendlindjes. Është koha që kësaj figure, që së paku në mënyrë simbolike, t'i bëhet rikthimi në vendlindje.

⋆ ⋆ ⋆

Dhe si përfundim, do të përkujtoja edhe atë se pse është e vështirë të jesh korrespondent në qytet të vogël? Është e vë–shtirë sepse një ditë të hidhërohet gjysma e qyteti, ditën tjetër

gjysma tjetër, të tretën nuk të flet askush, dhe tek ditën e katërt i ke punët mirë me të gjithë. Prandaj ua qaj hallin gazetarëve, sidomos, korrespondentëve.

Mbase rastësisht, por megjithatë i bije sikur unë e zbatova thënien e famshme të Winston Çerçil, që, *"Gazetaria është një profesion shumë i mirë, por duhet lëshuar me kohë".* Megjithatë, edhe përkrah kësaj thënie, dhe atyre vështirësive që përjetova, të them të drejtën, më mungon gazetaria!

PAMJE
NGA TRIBUNA DHE EKSPOZITA

Pamje nga zhvillimi i punimeve të debatit

Këshilli organizativ – *nga e djathta*: Sefer Tahiri, Skender Asani, Naser Selmani dhe Sevdail Demiri

Abdylhadi Zylfiqari, Faik Mustafa, Enver Shala, Abdurrahman Kurtishi…

Nga e djathta: Zeqirja Rexhepi, Tahir Zajazi...

Nga e djathta: Petro Janura (i riu), Xoxi Janura, Haki Selimi dhe të tjerë

Nga e majta: Azam Dauti, Avzi Mustafa, Mixhait Pollozhani, Halil Zendeli, Fadil Curri, Rexhep Bajrami

Gazeta "FLAKA e Vëllazërimit" - 70 vjetori

1.464.1.167/386

„Flaka e Vllaznimit"
ETORE E PËRJAVËSHME SHQIPE
№ 26
19-Juni-1945
SHKUP

ДРЖАВЕН АРХИВ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА СКОПЈЕ

Do

GLAVNIOT ODBOR NA E.N.O.F. NA MAKEDONIJA

T u k a

Vi saopštavame da našiot vesnik "FLAKA E VLLAZNIMIT",ne izleguva redovno,eden pat nedelno, kako što e rešeno,za krivicata na štamparijata, koja, i ako ima vozmožnost da gi stavi vo rabota četiri rabotnici,kolko sa i potrebni,za redovno izleguenje na našiot vesnik,taja upotrebuje samo dve rabotnici.

Četvrti broj na vesnikot izleze na 25-Maj, Materjalot na petija broj go ispratimve vo štamparija na 8 - Juni - 1945 god.; so se toa ovaj broj ošte ne izlegov.

Molime da se intervenira, pri štamparijata " Goce Delcev " za da pobrzat rabotite na štampanjeto,po nezi moralno se oštetujemo,kogaj Albanskata čitalna masa čeka bes sterpenije izlezuenjeto na vesnikot.-

SMRT NA FAŠIZAMOT - SLOBODA NA NARODOT !

D i r e k t o r i j a

„FLAKA E VLLAZNIMIT" Direktoria SHKUP

P. Janura

• Ankesë e drejtorit P.Janura, për vonesën e shtypit të Flakës. Dokument i Arkivit të RM-së •

Gazeta "FLAKA e Vëllazërimit" - 70 vjetori

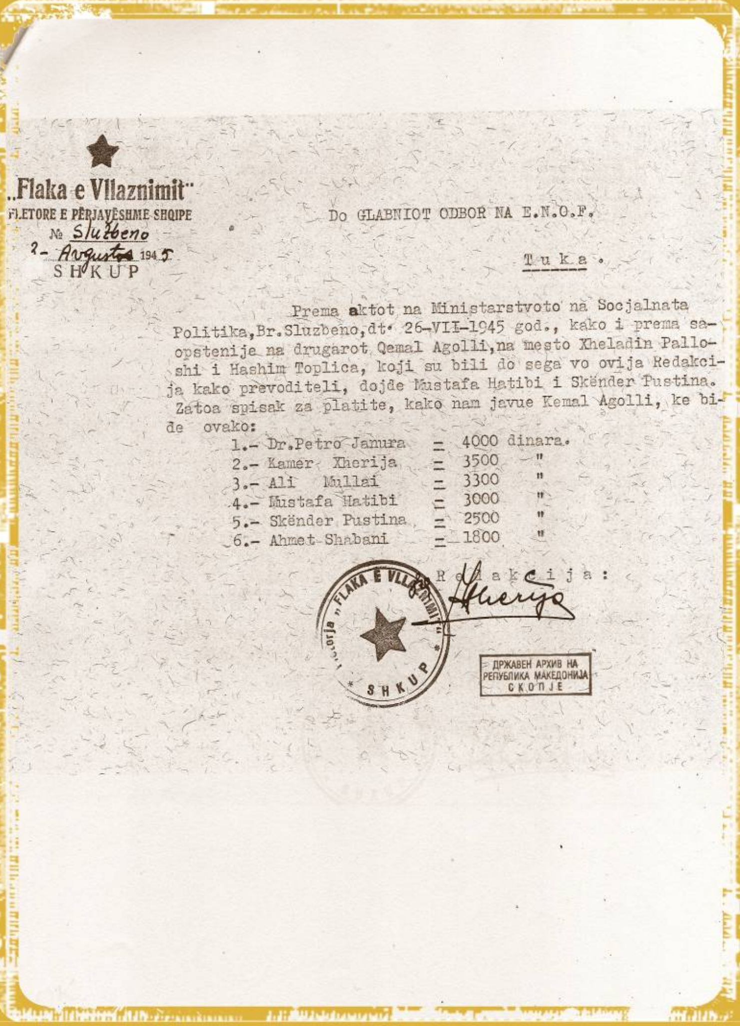

„Flaka e Vllaznimit"
FLETORE E PËRJAVËSHME SHQIPE
№ Sluzbeno
2- Avgustos 1945
SHKUP

Do GLABNIOT ODBOR NA E.N.O.F.

Tuka.

Prema aktot na Ministarstvoto na Socjalnata Politika, Br. Sluzbeno, dt. 26-VII-1945 god., kako i prema saopstenije na drugarot Qemal Agolli, na mesto Xheladin Palloshi i Hashim Toplica, koji su bili do sega vo ovija Redakcija kako prevoditeli, dojde Mustafa Hatibi i Skënder Pustina. Zatoa spisak za platite, kako nam javue Kemal Agolli, ke bide ovako:

1.- Dr. Petro Janura = 4000 dinara.
2.- Kamer Xherija = 3500 "
3.- Ali Mullai = 3300 "
4.- Mustafa Hatibi = 3000 "
5.- Skënder Pustina = 2500 "
6.- Ahmet Shabani = 1800 "

Redakcija:
Xherija

• Kuadrot e para të Flakës në regjistrin e pagesës. Dokument i Arkivit të RM-së. •

Gazeta "FLAKA e Vëllazërimit" - 70 vjetori

"FLAKA E VLLAZNIMIT" do 9-6 broj

Flaka e Vlaznimit započnala da ispadja na 4 april 1945 god.
so tiraž od 2400 komada.Ovaj tiraž dostigna sumata od 7.000 komada,a dene-
šniot tiraž e 4.000 parčinja.Umanjuvanjeto na tiražot se dolži na tova šo
licata koji go rasturuvaet našiot vesnik ne ni ispratile nikogaš točno ko-
lku vesnici možat da se prodadat,ma dase od niv tova baralo na nekolku pa-
ti,tuku nakon nekolku meseci kako odgovor na našeto baranje tija ni ispra-
tie edna golema količina na neprodadeni vesnici.

Eden drug faktor na tova e nestaranjeto na učitelite koji s
dobrovoljno go zedoe na sebe rasturuvanjeto na vesnicite.Ovija učiteli vo
početakot pobarae šo poće brojevi od vesnikot so nadež deka će možat da gi
prodadat,i za nekolku brojevi na vesnikot tiražot od 7.000 komada beše nu-
žen sprema baranjeto na ovija učitelji i čitalaci.Na osnovu na ovo baranje
se ugolemi tiražot,ali posle izvesno vreme tie ne obavestie da ne se pro-
dava vesnikot.Taka nastana so Debar koji vo početakot baraše 250 komadaa
a deneska ne troši-vo isključenije na pretplatnicite poće od 25 komada.Ki-
čevo vo početakot zemaše 200 komada a deneska ne zima nitu eden.Struga od
100 komada deneska zima 75 komada.Seloto Gorno Nerezi Skopje zimaše 30 ko-
mada a deneska ne zima nitu eden.Gostivar vo početakot zimaše 700 komada
a deneska troši samo 300 komada i ovaj broj ne e točen a ovo proisteknuva
od nestaranjeto na nagrbeniot za rasturuvanjeto na vesnikot,koji ot koga
mu se reče da e odgovoren da podmiri dugovite i da go rastura vesnikot.o-
dbi da si go zima vesnikot,prečeći go i eden drug drugar koj vo poslednoto
vreme go vršeše negovata dolžnost.Skopje koje zimaše porano 240 komada ve-
snici denes zima samo 20 komada sem pretplatnicite.Kumanovo zimaše 400 ko-
mada za da dostigni da zima xxgx sano 100 komada do pre izvesno vreme duri
sega go ima prekinato zimanjeto na vesnikot.Radostuše koje zimaše 40 koma-
da sega ne zima poće od 25 komada.Bitolja porano zimaše 150 komada a de-
neska zima samo 75 komada. Resan koji trošeše 100 komada od 19 juni odbi da
go zima našiot vesnik.

Centralniot Komitet na Kosmet za šiptarite ponapred zemaše
po 1000 komada,a od 1(broj na vesnikot odbi da go zima poradi tova što
toj pomišlal da tije 1000 broja na vesnikot mu se praćaet pesplatno vo pro
pagandel cel od strana na NF za Makedonija.Denes vo Kosmet se praćaet pre-
ko Mensite Komiteti ili knjižari samo 530 komada.

Eden drug faktor na smanuenjeto na tiražot e i nepraćanjet
na vesnikot na razni xkxxxxxk diviziji kade što ima šiptari,od razlog šo
se barae da im se ispraćat bezplatno.Albanskata VII udarna brigada zimaše
700 komada ali pošto ovaja brigada deneska ne postoji(se rasformira)ne se
praća poće.V i VI albanska divizija koji bea vo Jugoslavija zimae isto ta-
ka vesnikot no so otiduenjeto im se prekrati ispratuenjeto poradi tova šo
se rasformirani.

Sem gornite razlozi e eden i toj šo učiteljite sega se na-
vodjaet na otpuska ili na pedagoškiot kurs i poradi tova šo ne se postarae
da go ispraćaet vesnikot preko nekogo i zatova šo selanite sega se naodja-
et vo rabota.

So otvaranjeto na škollite i so približuenjeto na zimoto
se predviduva da tiražot na vesnikot dostigni brojot maksimum do 5500 ko-
mada vesnici.

Sega za sega vesnikot se praća na ovaj način:

Tetovo	7oo	komada	S.Studenican	15 komada
Gostivar	3oo	komada	Morana	7
Radostuše	25	komada	Bojana	6
Bitolja	75		Preševo	100
Resen	3o		Gilane	1o
Kičevo	5o		Prizren	2oo
Struga	75		Priština	5o
Dračevo	35		Peć	5o
G.Petrov	35		Podujevo	5o
Madžare	5o		Vučitrni	5o
Debar	75	pretplati	Rahovec	3o
Bitolj	2o	-"-	Istok	3o
Skopje	22o	-:-	Suharek	3o
Kumanovo	9	-"-	Dragaš	3o
Okol.-"-	348	-"-	Drenice	3o
ok.Skopje	71		Vekes	16
			Čemajl Agolli	1o

• Shpërndarja e numrave të parë të gazetës. Tirazhi 2400 copë, dhe gjendja financiare. Dokument i Arikivit të RM-së •

Gazeta "FLAKA e Vëllazërimit" - 70 vjetori

1.427.44.34/161-165

– Флака е Влазэими –

А Н А Л И З А

~~За содржајот на весникот~~ "Фљака е Влазними" од бр. 150 – 165 ~~односно од 30 ноември 1949 год.~~ до 8 април ~~1950 год.~~

Во текот на анализниот период весникот е редовно излегувал еднаш неделно. Истиот прашањата ги третирал на следниот начин:

I. ПОЛИТИЧКА РУБРИКА

ДРЖАВЕН АРХИВ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА СКОПЈЕ

Оваа рубрика најповеќе е застапена во сите броеви на весникот. Таа завзема скоро половина од целокупните прашања кој се третираат во весникот. На пример достатачно е писано за шпиунскиот судски процес против Сади Лисин и другите бандити; за предизборната кампања за народните одбори и за кандидатите на народната скупштина на ФНРЈ. Исто така има доста статии за расклинкавањето на злочинечката информбировска кампања раководена од СКП(б) и останалите раководства со земјите со народна демократија. Изнесен е говорот на другарот Тито одржан во Титово-Ужице. Покрај това изнесени се и одбележени и важните политички собитија во врска со разни прослави (Прослава на Ј.А., 29 ноември, 8 март и др.). Сите овие статии имаат тон на пишување од општи карактер.

Карактеристично е това што сите политички статии се преведувани од "Борба" и "Нова Македонија" и многу ретко има оригинални, како единствени оригинални политички статии се статиите од малцинските раководители во врска со предизборната кампања.

Важно е да се нагласи за општите политички собитија не секога се поврзувале со животот и проблемите на шиптарското малцинство да това често пати на весникот му дава изглед да нема карактер на малцински лист.

Во десниот агал на насловната страна во сите броеви се повторува следната политичка парола: "ВИСТИНАТА Е НА НАШАТА СТРАНА И НИЕ СМЕ ПОЈАКИ ОД НАШИТЕ КЛИТИЧАРИ, ТОЛКУ-КОЛКУ Е ПОЈАКА ВИСТИНАТА ОД НЕСТИНАТА"

~~На мнение сум дека~~ сега оваа парола не е актуелна да се ставува ве секој број и да му дава карактер на некое си програмско политичко начело, ~~оти по мое мнение~~ веќе е заминат периодот кога информбировците имаа карактер на така наречани клитичари. Од друга страна е неправилно да се во секој број на весникот ставува една иста парола, но во колку се ставува требе да биде различит изборот на политичките пароли. Исто така при преводот често пати неодговорно се однесуваат редакцијата и прави груби грешки во смисол да го правилно пренесе оригиналниот текст. Така

• 1 •

• Analizë politike e gazetës nga ana e KQ të PKM-së. Dokument i Arkivit të RM-së. •

Gazeta "FLAKA e Vëllazërimit" - 70 vjetori

VDEKJE FASHIZMIT

LIRI POPULLIT

Flaka e Vllaznimit

ORGAN I F. N.-ÇL. MAQ. PËR SHQIPTARËT E MAQEDHONISË

Vjeti I — № 3 | Shkup, e Hane, 7 - maj - 1945 | Nji numer 2 dinare

Berlini, kryeqyteti Gjermanis ra

TRIESTI U LIRUE PREJ ARMATES JUGOSLLAVE

Deklarata e Qeverise Kolishevski e masa Shqiptare e Maqedhonise

Urdhën i posaçëm i mareshallit Stalin mbi ramjen e Berlinit

Telegrami i kryetarit te Qeveris Shqiptare, Enver Hoxhes, drejtuem kryetarit te konferencës se San Franciskos

U-çlirue Trieste, Gorica dhe Trzhica

**• Numri i tretë i gazetës
Flaka e Vellazërimit, 7 maj 1945 •**

Gazeta "FLAKA e Vëllazërimit" - 70 vjetori

MIT — LIRI POPULLIT

Flaka e Vllaznimit

ORGAN I FRONTIT POPULLUER TE MAQEDONISË

Populli t'one, Shqiptar dhe Jugosllave kane vendosun te hecin drejt rruges qe kane zgjedhun vete

Enver

Viti IV-te Nr. 76

Shkup, E Merkure 28 Kallnuer 1948

Çmimi 2 Dinare copa

Fjalimi i Mareshallit Tito ne Kongresin e dyte te Frontit antifashist te grues Jugosllave

Mareshalli i Jugosllavis Josip Broz Tito e pershendeti Kongresin e dyte te Frontit antifashist te Grues Jugosllave me nji fjalim te gjate. ... Mareshalli Tito tha keshtu:

Te dashtuna shoqe!

Me lejoni qe edhe un te pershendesi kete kongres ... dhe n'emen te qeveris se R.P.J. dhe te Frontit Popullor te Jugosllavis te ju uroj ... keni sukses ne punen ... dhe ne plotsimin e detyrave t'ueja te randa.

Kongresi juej i dyte mbahet ne kulmin e punes krijuese per ndertimin e vendit, ... te punes per krijimin e kushteve te lumtun dhe te mira te popujvet t'one dhe realizimin e socjalizmit ne vendin t'one. Ne ket Kongres ... do te mundeni te vertetoni sukseset e ... qe kane arritun popujt e ... t'one gjate kohes nder kongresit te pare dhe ... kongresi dhe me ... mund te thoni se grue... Jugosllave ka dhanun nji shume te madhe ... ktyne sukseseve gravet t'ona. Tashti perfitoj nga rasti te vej ne dukje rrolin e math te gravet t'ona ne ndertimin e vendit, te vej ne dukje ndihmen e çmueshme qe jap'n grate e Jugosllavis per plotsimin e planit t'one pes-vjeçar. Me kete due te them se ne sukseset e arrituna deri tashti ne ndertimin e vendit t'one te shkatarruem, grate kane dhanun ndihmen e tyne te madhe edhe ne ndertimin e vendit ato jane tregue ne naltesin e duhun.

Per cilat mendoj un kur them grate progresive te Jugosllavis? Un mendoj per grate ... te cilat me pushke ne dore kane luftue per lirin e popujvet t'one gjate ... sa ma teper prodhim jo vetem per hesapet e veta, por per te miren e pergjitheshme. Un mendoj per te githa ato nana, motra dha gra, te cilat ne luften çlirimtare kane dhanun njerzit e tyne ma te dashtun, bijt dhe bijat e tyne, burrat dhe vllaznit e vet dhe qe nuk ankohen per kto humbje te medha, por perkundrazi krenohen per ata. Un mendoj per te githa ato gra te cilat apin ndihmen e tyne per te miren e pergjitheshme te shoqnis t'one, por jo vetem per vedi tue punue qofte neper zyra, neper shkolla ase ne ndonji pune tjeter. Un mendoj per te gjitha ato gra, te cilat e duen Jugosllavine e Re dhe qe dashunine e tyne e shprehin ne pune te dobishme per te miren e popujvet t'one. Kto jane grate progresive, ne vepra antifashiste, te cilat jane te vetedijshme per prat e tyne te randesishme ne shoqnine t'one, qe jane te vetedijshme per detyrat dhe pergjegjsine ndaj shoqnis se popujvet t'one.

Ja, te gjitha ktyne grave un e quej per detyre t'i ...

Ç'ka asht dhe ç'do me thane Tito per Shqipnine

ARTIKULLI I GJENERAL KOLONEL ENVER HOXHES I BOTUEM NE REVISTEN SHQIPNIJA–JUGOSLLAVIJA

Ne fund te vjetit 1947 Shoqnije – Jugosllavija ndermuer botimin e revistes „Shqipnija – Jugosllavija" e cila ne fillim asht periodike dhe ma vone do te dali çdo muej.

Ne numurin e pare revista si kryartikull boton nji artikull te ma h te Gjeneral Kolonel Enver Hoxhes. Artikulli titull bet kesh tu: „Ç'ka d... me thane Tito dhe ç'ka asht ka bamun direkt ose indirekt per luften nacjonal çlirimtare te Shqipnis dhe dom thanja e Tij sot per ndertimin dhe mbrojtjen e pamvarsis Shqiptare". Ne kete artikull Gjeneral-Kolonel Enver Hoxha ban nji pershkrim te shkurten te luftes nacjonal çlirimtare kundra okupatorit fashist dhe ven ne dukje ndihmen qe populli Shqiptar ... prej ditevet te para t'okupacionit te Shqipnis, ka pasun prej popujvet te Jugosllavis ... ma te madhe te artikullit Gjeneral-Kolonel Enver Hoxha ...

Shovenistat dhe Shqip... ...

Ballina e gazetës Flaka, 28 janar 1948

Gazeta "FLAKA e Vëllazërimit" - 70 vjetori

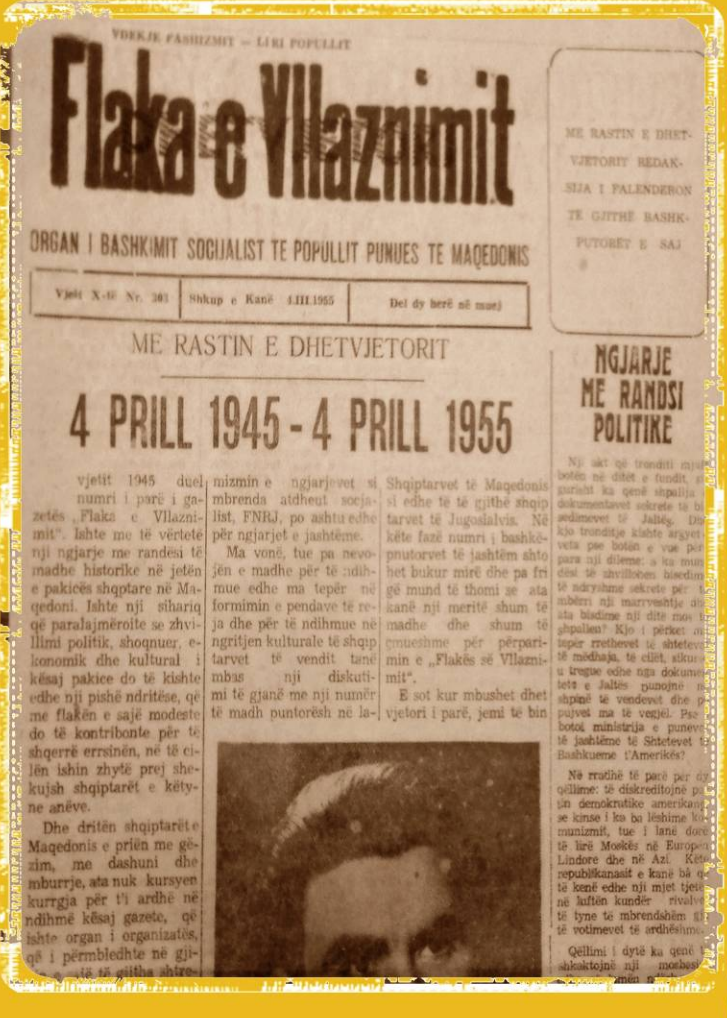

VDEKJE FASHIZMIT — LIRI POPULLIT

Flaka e Vllaznimit

ORGAN I BASHKIMIT SOCIJALIST TE POPULLIT PUNUES TE MAQEDONIS

Vjeti X-të Nr. 301	Shkup e Kanë 4.III.1955	Del dy herë në muej

ME RASTIN E DHETVJETORIT REDAKSIJA I FALENDERON TE GJITHË BASHKPUTORËT E SAJ

ME RASTIN E DHETVJETORIT

4 PRILL 1945 - 4 PRILL 1955

vjetit 1945 duel numri i parë i gazetës „Flaka e Vllaznimit". Ishte me të vërtetë nji ngjarje me randësi të madhe historike në jetën e pakicës shqptare në Maqedoni. Ishte nji sihariq që paralajmëroite se zhvillimi politik, shoqnuer, ekonomik dhe kultural i kësaj pakice do të kishte edhe nji pishë ndritëse, që me flakën e sajë modeste do të kontribonte për të shqerrë errsinën, në të cilën ishin zhytë prej shekujsh shqiptarët e këtyne anëve.

Dhe dritën shqiptarët e Maqedonis e priën me gëzim, me dashuni dhe mburrje, ata nuk kursyen kurrgja për t'i ardhë në ndihmë kësaj gazete, që ishte organ i organizatës, që i përmbledhte në gji- ... e sajë të gjitha shtre-

mizmin e ngjarjevet si mbrenda atdheut socjalist, FNRJ, po ashtu edhe për ngjarjet e jashtëme.

Ma vonë, tue pa nevojën e madhe për të ndihmue edhe ma tepër në formimin e pendave të reja dhe për të ndihmue në ngritjen kulturale të shqiptarvet të vendit tanë mbas nji diskutimi të gjanë me nji numër të madh puntorësh në la-

Shqiptarvet të Maqedonis si edhe të të gjithë shqiptarvet të Jugoslalvis. Në këte fazë numri i bashkëpnutorvet të jashtëm shtohet bukur mirë dhe pa fri gë mund të thomi se ata kanë nji meritë shum të madhe dhe shum të çmueshme për përparimin e „Flakës së Vllaznimit".

E sot kur mbushet dhetvjetori i parë, jemi të bin

NGJARJE ME RANDSI POLITIKE

Nji akt që trondit mju... botën në ditët e fundit, s... gurisht ka qenë shpallja ... dokumentavet sekrete të bi... sedimevet të Jaltës. Di... kjo tronditje kishte argyet... veta pse botën e vue per... para nji dileme: a ka mun... dësi të zhvillohen bisedim... të ndryshme sekrete për t... mbërri nji marrveshtje d... ata bisdime nji ditë mos t... shpallen? Kjo i përket m... tepër rrethevet të shtetev... të mëdhaja, të cilët, siku... u tregue edhe nga dokume... tet e Jaltës punojnë n... shpinë të vendevet dhe p... pujvet ma të vegjël. Pse... botoi ministrija e punev... të jashtëme të Shtetevet t... Bashkueme t'Amerikës?

Në rradhë të parë për dy... qëllime: të diskreditojnë p... tin demokratike amerikan... se kinse i ka ba lëshime ko... munizmit, tue i lanë dorë... të lirë Moskës në Europën... Lindore dhe në Azi. Këte... republikanasit e kanë bâ q... të kenë edhe nji mjet tjet... në luftën kundër rivalv... të tyne të mbrendshëm gj... të votimevet të ardhëshme.

Qëllimi i dytë ka qenë t... shkaktojnë nji mosbesi...

• Ballina e gazetës Flaka në dhjetëvjetorin e themelimit, 4 mars 1955 •

Gazeta "FLAKA e Vëllazërimit" - 70 vjetori

Faqe 2 FLAKA E VLLAZNIMIT 4 Prill 1955

KUJTIME RRETH DITEVE TE PARA TE »FLAKES VLLAZNIMIT«

Dr. Petro Janura

• Kryeredaktori i parë, Petro Janura,
kujtohet për ditët e para të gazetës, 4 prill 1955 •

Gazeta "FLAKA e Vëllazërimit" - 70 vjetori

10 — FLAKA E VËLLAZNIMIT

Reparti „Detska Radost" dhe veprimtaria e tij

Numrat e parë mbas tërmetit u nisën nëpër shkolla

Kryeredaktori i repartit »Detska Radost« shtëpi që para pak kohësh integroi me Shtëpinë botuese »Nova Makedonija«, tue iu përgjegjë pyetejs tonë për gjendjen dhe normalizimin e punës në këtë repart tha se veprimtaria e kësaj njisie ekonomike ka fillue menjiherë mbas tërmetit, pothuejse me të gjitha botimet e veta.

Reparti i botimeve për fëmijë »Detska Radost« boton gazetat »Nash svet«, si fletore të përjavshme, »Razvigorin«, revistën letrare për fëmijë, »Drugarçen«, fletushkë për ma të vegjlit (që të trija në gjuhën maqedonishte). Mandej »Gëzimin« dhe »Fatosin« në shqip dhe »Sevinçin« e »Tumurxhuku« në turqisht. Gadi të gjitha këto revista janë tue u botue pothuej ashtu sikurse vjetin e kaluem.

Kushtet e reja teknike hëpërhë na kanë detyrue me dalë me nji ngjyrë ma pak. Nga mueji nandor besojmë se edhe ky problem do të zgjidhet.

Në lidhje me tirazhin e fletushkave në fjalë, shoku Mehmet na tha se nuk ka ndonji ndryshim të madh prej atyne të vjetit të kaluem dhe shtoi se me hapjen e shkollave në Shkup edhe lexuesit e këtij qyteti sigurisht do të përfshihen si ma parë. Kurse nëpër Maqedoni tirazhi asht shtue, në të cilën gjithashtu ka ndikue edhe numri i nxanësve të evakuem në qytetet e ndryshme të Maqedonisë — të cilët ishin lexuesit e vegjël të Shkupit.

Sivjet — shtoi shoku Mehmet, reparti i ynë ka pasë në plan të botoi tre biblioteka me nga dhjetë titujë — në maqedonisht dhe nga nji bibliotekë në shqip dhe turqisht. Shpresojmë se ne gjuhën shqipe dhe turqishte sivjet do të botohen nga pesë tituj deri në fund të këtij vjeti.

— »Nash svet« botohet nji herë në javë me nji tirazh prej 25.000 copë në fillim, them në filim të vjetit shkollor mbasi tirazhet tona rriten menjiherë mbas numrave të para.

»Razvigori« botohet në 35.000-40.000 copë.

»Gëzimi« 7-9.000 copë.

»Sevinç« rreth 6.000 copë.

»Fatosi« rreth 3.000 copë dhe »Tumurxhuku« rreth 2.000 copë.

I pyetun për shfrytëzimin e këtyne fletushkave prej nxanësve ai u përgjegj se në përgjithësi rezultatet janë të mira atje ku arësimtarët këto revista i përdorin si lektyrë plotësuese. Nxanësit ka në interesim të madh, por mbasi revistat shpërdahen nëpërmjet të arësimtarëve ata janë edhe agituesit dhe shpërndamësit e dorës së parë. Ne nuk kemi dashtë të dalim në shitje të lirë, si revistat tjera federative, vetëm e vetëm që të përfshihen sa ma tepër lexuesa. Diku suksesi asht i shkelqyshëm. Por kemi edhe vende ku arësimtarët nuk tregojnë ndonji interesim të duhun. Kur e kemi fjalën këtu due të theksoj se ma së shumti sukses kemi në Tetovë, Gostivar, Manastir, Strugë dhe Prilep; kurse suksesi çalon sidomos në Kumanovë, Ohër dhe Kërçovë.

Mehmet Ali Hoxha

Në lidhje me shpërndamjen e fletushkave nëpërmjet të arësimtarëve shoku Mehmet tha se me këtë mënyrë kemi dy qëllime: në rend të parë që të kemi ma shumë lexues dhe jo vetëm konsumues të revistës dhe, nga ana tjetër, arësimtarët tue përfshi sa ma shumë lexues e nxisin veprimtarinë dhe aktivitetin e fëmijëve në fushën letrare. Prandaj, prej lexuesave të vegjël kemi shumë bashkëpunëtorë të zellshëm.

Relacioni i ynë asht arësimtari — lexuesi dhe mandej ata të bahen bashkëpunëtorët tanë.

Gadi të gjitha numrat e para të fletushkave që i boton reparti i ynë përsëri u botuen dhe u nisën nëpër shkolla të mbarë Republikës sonë — përfundoi shoku Mehmet.

T. A.

Fillimi i vjetit shkollor

Edhepse në tre turne-pune e suksesshme

Dihet se të gjitha shkollat në rrethin e Shkupit kanë fillue nësimin e rregullit më dy shtator. Tueqenëse koha vazhdimisht asht e mirë edhe në shkollat e damtueme nuk asht pengue fillimi i procesit, mbasi mësimi zhvillohet në natyrë. Ndërsa në Shkup, siç asht e njoftun mësimi do

Ndër tridhjetedy paralelet e përmenduna, sa do të punoj në gjatë këtij vjeti shkollor në shkollën »Vëllaznimi« të Nerezit, shtatë janë me nxanës që mësimi zhvillohet në gjuhën shqipe. Edhepse numri i nxanësve në këto klasa sivjet asht rritë, ashtu si u informuem prej dreitorisë ka

• Mehmedali Hoxha, rreth botimeve për fëmijë
pas tërmetit të Shkupt, gusht 1963 •

Gazeta "FLAKA e Vëllazërimit" - 70 vjetori

Flaka e vëllazërimit 18-9
1 MAJ 1968

PER NJE KOMB - NJE GJUHE LETRARE - NJE DREJTSHKRIM

Kjo moto mbizotëroi në konsultën, që u mbajt më 22 e 23 prill në Prishtinë, organizuar prej Institutit albanologjik dhe Katedrës së gjuhës shqipe pranë Fakultetit filozofik të Prishtinës. Në praninë e punëtorëve shkencorë e arsimorë nga Kosova, RS e Maqedonisë, RS e Malit të Zi dhe Beogradi njëzëri u aprovuan konkluzat, me të cilat, mendoj më, se u krye një akt i rëndësishëm historik, një akt që ka të bëjë me kulturën tonë kombëtare.

Tradita jonë letrare bukur e pasur dhe për kah koha mjaft e lashtë flet qartë për përpjekjet e të gjithë atyreve, që me pendë, e shpesh edhe me pushkë, janë përpjekur për sendërtimin e idealit më të lartë, për fitimin e lirisë, e cila do të mundësonte të ndërtohet e të zhvillohet në baza të shëndosha ajo, që do të ishte ushqim i domosdoshëm shpirtëror e që ne e quajmë kulturë kombëtare.

Kontributi i klasikëve tanë dhe edhe më tepër i rilindasve tanë në këtë drejtim qe jashtëzakonisht i madh. Ata, edhepse shkruan kryesisht në dy kryedialekte, edhepse në veprat e disave prej sish hasim tiparet, ndoshta, edhe të një folmeje nëndialektore, qëllimi i të gjithëve ka qenë të jenë sa më afër leksikut, sa më afër shprehjeve të gjëra popullore, pse që të gjithë janë prirur prej idealeve të njëjta. »...en së dashunit së botës sanë«, siç thotë Buzuku. Këtu qëndron edhe karakteri popullor, karakteri kombëtar i panës, i veprave të të gjithë shkrimtarëve tanë. Prandaj thuaja të gjitha pendat tona, e së kaluarës më të largët ose më të afërt, i kanë ndërtuar vehtes pomendore. Ne sot para këtyre pomendoreve kalojmë me respektin më të madh.

Kjo konsultë e Prishtinës, për ndryshim prej atyreve të mëparshmeve, të cilat kanë bërë hapa bukur të konsiderueshëm në drejtim të unjësimit të shqipes sonë letrare, u kurorëzua me aprovimin e Projektit të rregullave të drejtshkrimit të shqipes letrare, hartuar prej Komisionit të Institutit të historisë e gjuhësisë të Universitetit shtetëror të Tiranës: Androkli Kostallari, Eqrem Çabej dhe Mahir Domi, komision ky i përbërë prej gjuhëtarëve më eminentë në lëmën e shkencës albanologjike.

Kështu u krye një akt që ka qenë dëshirë e kahmotshme e të gjithë neve, u krye një obligim i brezit tonë ndaj brezave të ardhshëm. Me aprovimin e gjendjes së tanishme të gjuhës së përbashkët letrare dhe Projektin e rregullave të drejtshkrimit të shqipes ne manifestuam edhe një solemnitet, aq më tepër kur ky rast historik u përputh edhe me kremtimin e 500 — vjetorit të vdekjes së heroit tonë kombëtar — Skënderbeu dhe me 60 — vjetorin e alfabetit tonë të përbashkët.

Xhevat GEGA

VEHAP SHITA

Pa pretendime të marr edhe unë një duartrokitje frenetike, që këtij tubimi tonë historik po i jep nga ...

PRISHTINA

• Një tekst kushtrimor i autorit Xhevat Gega, 1 maj 1968 •

Gazeta "FLAKA e Vëllazërimit" - 70 vjetori

VITI XXIV
№ - 889
27 QERSHOR
1968

Flaka e vëllazërimit

ORGAN I LIDHJES SOCIALISTE TË POPULLIT PUNONJËS TË MAQEDONISË

Kryeredaktor dhe redaktor përgje-
gjës LUTFI RUSI. Redaksia dhe ad-
ministrata: Shtypshkronja »Nova Ma-
kedonija« — Shkup.
Gazeta del një herë në javë. Parap-
gimi për gjashtë muaj 25 din. të rinj.
Për një vit 50 din. të rinj. Përjash-
shtetit dyfish. Numri i llogarisë rrje-
dhëse: 401-1-11. Fahu postal 5...
Bulevar JNA 68 — Shkup.
Çmimi: 1 din. të rinj.

GJERGJ KASTRIOTI–SKENDERBEU NGELI PERGJITHENJE FYTYRE LEGJENDARE JO VETEM E BALLKANIT POR EDHE E EUROPES

...theksua ne ...demine sole- ... qendrore ...publikane qe u ...ajt ne Shkup.

...24 të këtij muaji në ... e Teatrit të Kombë- ... të Shkup u mbajt aka- ... solemne me rastin e ...jetorit të vdekjes së ... legjendar kombë- ...shqiptar Gjergj Kastri- ... Skënderbeu dhe 60 ...it të alfabetit shqip. ...këte akademi solem- ...rën pjesë punëtorë ...rore-politikë e kultu- ... Shkupit e ndër ta ...udhëheqësit e lartë të ... shoqërore-politike të ... shokët: Hyzbet Ra- ...i, nënkryetar i Ku- ... të RSM, Osman Myf... ...ryetar i Gjyqit Su- ...rem të RSM, Hysen Ra- ...dani, anëtar i Komite- ...Ekzekutiv të KQ të ... dhe Matea Matevski, ...ar i KQ të LKM, Dragi ...a, kryetar i Dhomës ...arësimore të RSM, ...r Zhuta, anëtar i Kë- ... Ekzekutiv të RSM, ...Nikollovski, sekretar ...ferencës Republikane ...PPM, etj.

...rezistencën e shqip- ...ndaj sundimit të ...nlinjve dhe fytyrën ...dare të Skenderbeut ...

NDERMARRJA
„AGROREMONT"
Tetove

bën shitjen e mekanizmit të përdoru... gjendje të mirë dhe atë:
— TRAKTORË FE—35,
— KOMBAJNË DRITHI 780 ZMAJ
me çmime të përshtatshme.
Informata në „Agroremont" — Te... shërbimi komercial, tel. 20-308 dhe 2...

EDHE NJE NOVITE... NE BANKEN INVEST... ONO-KOMERCIALE ... SHKUP
BANKA E RRITI ... LLEN E KAMATES ... SHUMAT E KURSYE... AFAT PREJ 7 — ...

Biljana

• Ballina e gazetës që i kushtohet përvjetorit të Skenderbeut, 27 qershor 1968 •

Gazeta "FLAKA e Vëllazërimit" - 70 vjetori

SHKOLLARI FLAKA për fëmijë

Feste e kenges se femijeve

Ekspozita e Dorlir Behlulit

— VIZITUESIT TE MAHNITUR ME PUNE FIGURATIVE TE NXENESIT TETEVJEÇAR

Loja shperblyese...

SI E DINI EDHE JU VETE, ERDHI FUNDI I LOJES SONE SHPERBLYESE NE TEMEN: SI I KENI MENDUAR FEMIJET NE LUFTE. SHUME PUNIME NA KANE MBERRIJTUR NE REDAKSI NGA LEXUESIT TANE. E DIME EDHE ATE SE ME PADURIM E PRITNI EDHE NDARJEN E SHPERBLIMEVE. E PRITNI EDHE FITUESIN, ATE QE KA MUNDUR ME MIRE T'I PARAQESE PIONERET TANE NE DITET E LUFTES.

GJITHA KETO DILEMA DO TE SQAROHEN NE NUMRIN E ARDHSHEM TE SHKOLLARIT. PRA, EDHE KESAJ JAVE MUND TE PARAQITET AI QE KA MBETUR PAK ME VONESE. NDERSA, TE DIELEN E ARDHSHME NE SHKOLLARIN TUAJ LEXONI TRE ME TE MIRET.

FLAKA E VELLAZERIMIT — 6 JANAR 1974

• Rubrika Shkollari në gazetën Flaka, 6 janar 1974 •

Gazeta "FLAKA e Vëllazërimit" - 70 vjetori

30 vjet — Flaka e vëllazërimit

Takimet tona

M'i gezofsh 25 pranverat, „Gezimi" jone!

★ BISEDE ME SHKRIMTARIN FEJZI BOJKU, REDAKTOR PERGJEGJES I REVISTES »GEZIMI«

Shkrimtari Fejzi Bojku

Sot koleksioni i [illegible] »Flaka e vëllazërimit« kremton tre jubileje 30-vjetorin e gazetës »Flaka«, 25-vjetorin e »Gëzimit« dhe 20-vjetorin e »Fatosit«. Është kjo një kremtë e madhe për të gjithë ne, pasi nëpërmes tyre jemi informuar, jemi ushtruar ta shkruajmë fjalën e bukur artistike, ose ta shijojmë atë. Kremtimi ka rëndësi edhe aqë më të madhe kur dihet se këto kanë qenë revistat e para për fëmijë në gjuhën shqipe në Maqedoni dhe shkolla të vërteta për farkimin dhe afirmimin e pendave artistike. Me këtë rast [illegible] rrugën 25-vjeçare të »Gëzimit«, rezultatet dhe kontributin e tij në zhvillimin e letërsisë shqipe për fëmijë, [illegible] të na flasë shkrimtari Fejzi Bojku, redaktor përgjegjës i revistës. Është e udhës, që me këtë rast, të theksojmë edhe kontributin e tij, jo vetëm në redaktimin e revistës por edhe në pasurimin e kopit letrar për fëmijët tanë me pesë vepra të bukura letrare: **Lulet e [illegible] (1966), Zilet Shkollore (1971), [illegible] e shkronjave (1972, bashkë me poetin e mirënjohur Ali Horgu[illegible]), Shtatori i një fëmijënie (1973)** dhe **Hyri vallja në shtëpi (1974).**

— Shoku redaktor, në fillim të bisedës, na thoni diçka rreth lindjes së »Gëzimit« dhe rritjes së tij të mëvonshme?

— Gëzimi lindi në një ditë janari të vitit 1950 pra pas tetë — nëntë [illegible] mbushen plot 25 vjet që nga lindja e tij Lindi pas viteve të vështira të robërisë, urisë dhe luftës për liri, bukë e dritë. Meqë lindi pas një pritje të gjatë, si lajmëtar i së resë, u prit me gëzim, si nga fëmijët, ashtu edhe nga të rriturit, pasi që të gjithë kishin nevojë për të. Vitin e parë mbante emrin »Gazeta e pionerëve«, e më vonë këtë që e ka sot. Ajo në fillim i njohtonte fëmijët me fjalën artistike dhe me ngjarjet nëpër shkollat tona. Kaluan që atëherë plot 25 vjet, e ne që atëherë ishim lexuesit e saj të parë, tani u bëmë bashkëpunëtorë të tij, prindër të lexuesve të tij të tanishëm. Rruga e zhvillimit të »Gëzimit« shënon një rritje të vazhdueshme të pasurimit, zhvillimit dhe begatimit të shoqërisë sonë dhe posaçërisht të letërsisë sonë, në përgjithësi, e të asaj për fëmijë në veçanti.

— Revistat »Gëzimi« dhe »Fatosi« gjenden në duart e dy të tretave të nxënësve shqiptarë në Maqedoni. Si arrini ta mbani këtë interesim kaq të madh të lexuesve të vegjël?

— Tirazhi i »Gëzimit«, dhe vëllaut të tij »Fatosit«, i cili kremton 20-vjetorin e ekzistimit të tij, për mendimin tim është nëse relativisht i mirë. Nga afro 65.000 nxënës shqiptarë në shkollat fillore të Maqedonisë, kemi 41.000 lexues të revistave tona. Të jemi më të saktë: »Gëzimi« ka 16.000 e »Fatosi« 25.000 lexues të rregullt. Gjithsesi kjo është arritje e madhe e realizuar me përpjekje të konsiderueshme për ngritjen e kualitetit të revistës dhe me zgjerimin e rrjetës së bashkëpunëtorëve. Veçanërisht këto dy vitet e fundit është arritur mjaft në rritjen e tirazhit, pasi para pesë vjetësh e tutje nuk kemi qenë në gjendje të lakmueshme. Ky tirazh flet edhe për interesimin e shtuar të lexuesve për leximin e revistave letrare dhe të vetë librave letrare. Të theksojmë edhe atë se, që të dyja revistat, kanë tendenca të shtimit të tirazhit. Ndoshta këtu ka ndikuar nevoja për lektyrë shkollore, pregatitja e bukur teknike, ose rritja e dukshme e punimeve origjinale. Mendoj se nuk janë të rëndësishme shkaqet, por është i rëndësishëm fakti.

— Ç'do të na thoni, shoku redaktor, për vendin e »Gëzimit« në letërsinë për fëmijë?

— Të gjitha revistat tona për fëmijë, si dhe faqet e gazetave për fëmijë, kanë vend të rëndësishëm në zhvillimin e letërsisë për fëmijë. Gati të gjithë shkrimtarët, që tani më kanë pasuruar letërsinë tonë me nga një e deri me 15 vepra letrare, e që nuk janë pak në numër (nja 50 shkrimtarë) kanë bërë hapat e tyre të parë me vjershat dhe tregimet pikërisht në revistat për fëmijë, pra edhe në »Gëzimi« e »Fatosi«. Revistat për fëmijë janë një fushë ku shkrimtarët bëjnë ushtrime për të ngritur më lart nivelin e shprehjes letrare. Në rendin e atyre që shkruajnë nëpër revista kemi shkrimtarë të dalluar, të rinj që i kanë hyrë kësaj rruge me vullnet të mirë dhe nxënës — lexues të pasionuar me dëshirë dhe talent shkrimi.

— Sa jeni të informuar se si përdoret »Gëzimi« nëpër shkolla, dhe çfarë ndikimi ushtron në punën e grupeve letrare?

— Në kohën kur na mungonin me të madhe veprat letrare dhe tekstet në përgjithësi, revistat letrare luanin rol me rëndësi. S'është e thënë që anëtarët të përkufizohen vetëm në tekstet e leximit. Për fat të mirë [illegible]

[illegible] pujve të Jugosllavisë dhe asaj botërore, dhe anasjelltas?

— Çdo numër të revistës unë e konsideroj si një zgjedhje të mirë të asaj që është më e bukur në letërsitë tjera. Përparësi i japim zgjedhjes së fjalës së bukur në gjuhën shqipe, por nga ana tjetër çdo fjalë e bukur dhe humane dobishme nuk është e huaj dhe e largët. Popujt jetojnë pranë njëri-tjetrit, ndihmohen, mësojnë prej njëri tjetrit për të krijuar diçka të bukur, të përbashkët. Për këtë qëllim në çdo numër të Gëzimit sjellim vjersha, tregime, apo përralla nga letërsitë e popujve të Jugosllavisë e të botës. Besoj se mund të përpilohen disa antologji me krijime të bukura letrare nga letërsitë tjera që janë botuar herë pas here në faqet e revistës. E ndjejmë për obligim që t'i njohtojmë lexuesit dhe krijuesit tanë me të arriturat në fushën e letërsisë të popujve me të cilët bashkëjetojmë. Është fakt, se pjesërisht, ose me vepër të plotë i kemi prezantuar në gjuhën shqipe gati të gjithë krijuesit e letërsisë maqedonase për fëmijë. Duhet të them se, vetëm në kuadrin e bibliotekës së Gëzimit dhe Fatosit, për katër vjet, i kemi prezentuar një 25 tituj të kësaj letërsie. Sa i përket pjesës së dytë të pyetjes, puna qëndron ndryshe: mund të haset ndonjë prezentim i rrallë i rastit, por duhet thënë se dyert janë të çelura gjithmonë, mirëpo vështirë sigurohen përkthyes. Që të shkojë puna më mirë edhe në këtë drejtim, duhet financuar dhe pregatitur kuadër përkthyes.

— Në fund, shoku redaktor, na thoni diçka edhe rreth ndikimit që ka ushtruar, apo ushtron »Gëzimi« në mësimin e gjuhës letrare shqipe?

[illegible]jakome Skoti

• Shkrimtari Fejzi Bojku në përvjetorin e Gëzimit, prill 1975 •

Gazeta "FLAKA e Vëllazërimit" - 70 vjetori

35-VJETORI I GAZETES „FLAKA E VELLAZERIMIT"

FLAKA E VELLAZERIMIT

Momenti nga mbledhja solemne e këshillit të punëtorëve

★ Në solemnitetin e rastit morën pjesë një numër i madh punëtorësh shoqërorо-politikë e kulturorë të Republikës dhe të komunave

★ Referat për zhvillimin e gazetës »Flaka« dhe të revistave për fëmijë »Fatosi« dhe »Gëzimi« paraqiti Rexhep Zllatku

★ Nga ky solemnitet iu dërguar letër përshëndetjeje shokut Tito

REFERATI I KRYEREDAKTORIT REXHEP ZLLATKU

Këshilli i punëtorëve i Organizatës bazë të punës së bashkuar »Flaka e vëllazërimit« në mbledhjen e mbajtur më 6 mars të këtij viti, solli këto.

VENDIME

1. Për kontribut të rëndësishëm shoqërоro-politik dhe kulturoro-edukativ, me rastin e 30-vjetorit, respektivisht 25-vjetorit, propozohen për dekorim revistat për fëmijë »Gëzimi« dhe »Fatosi«.

2. Për konribut të posaçëm shumëvjeçar dhe angazhim shoqërоro-politik në redaksi e jashtë saj propozohen për dekorim 7 anëtarë të redaksisë.

3. Me rastin e 35-vjetorit të »Flakës së vëllazërimit« plaketa u ndahen ish — kryeredaktorëve të gazetës, drejtorit të përgjithshëm të OP NGB »Nova Makedonija«, kryetarëve të deritashëm të Këshillit botues të gazetës »Flaka e vëllazërimit« dhe 11 punëtorëve të brendshëm.

4. Për punë të suksesshme dhe angazhim në përhapjen e gazetës dhe të revistave për fëmijë si dhe për bashkëpunim me redaksinë, mirënjohje u ndahen 12 anëtarëve të redaksisë, të gjitha organizatave bazë të punës së bashkuar pranë OP NGB »Nova Makedonija« dhe shumë bashkëpunëtorëve të jashtëm.

5. Anëtarëve të redaksisë që kanë më shumë se 10 vjet stazh pune në redaksi dhe në OP NGB »Nova Makedonija« dhe bashkëpunëtorëve më të vjetër e vazhdimisht aktivë të gazetës dhe të revistave për fëmijë u ndahen orë dore.

6

FLAKA E VELLAZERIMIT ★ 13 PRILL 1980

• Shënimi i 25 vjetorit të gazetës, 13 prill 1980 •

Gazeta "FLAKA e Vëllazërimit" - 70 vjetori

25 vjet të »Fatosit«

Kaluan 25 vjet qëkur po dritë fletushka »Fatosi«. Me përmbajtje të pasur, sidomos kur filloi të dalë dy herë në muaj nga 32 faqe, »Fatosi« u afirmua dhe arriti të bëhet lektyrë e përditshme e voccrakëve shqiptarë. Me konceptet e veta letrare, pedagogjike, shoqërore, »Fatosi« u bë fletushkë që jo vetëm argëton, por edhe mëson. U bë tryezë e hapur jo vetëm për ata lexues të vegjël që e duan letërsinë për ta lexuar, por edhe për ata që e duan për ta shkruar, për ta krijuar. »Fatosi« tashmë është një nga revistat më të lexuara për moshën e ciklit të ulët, jo vetëm këtu në RS të Maqedonisë, por edhe në Kosovë, Mal të Zi...

Revista ka pasur dhe ka qëllim të jetë e lexueshme dhe e mirëseardhur për fëmijët e ciklit të ulët. Në faqet e veta ajo shtron materiale që, përpos vlerave letrare kanë edhe vlera shoqërore e shkencore. Ajo në të njëjtën kohë është dhe do të jetë galeri e artit aplikativ plot e përplot realizime pikturale, kreacione të drejtpërdrejta të bashkëpunëtorëve të saj dhe riprodukcione të pikturave të botuara të piktorëve të mëdhenj botërorë. Por edhe vlerat letrare për fëmijë gjejnë vazhdimisht vend në faqet e kësaj fletushke, qoftë të shkrimtarëve tashmë të afirmuar, qoftë ato punime që shkruhen nga vetë nxënësit dhe fëmijët. Kështu duke filluar që nga autorët shqiptarë e deri te ata të të gjitha kombeve e kombësive të Jugosllavisë, mandej edhe të mbarë botës, »Fatosi« është një enciklopedi e letërsisë së bukur për fëmijë.

Fletushka »Fatosi« ka qëllim t'u vehet në ndihmë proceseve mësimore brenda dhe jashtë orëve të mësimit, të jetë një doracak i këndshëm me ndihmën e të cilit kuptohen vlerat e gjuhës amtare dhe vlerat estetike e ideore të veprave letrare. Fletushka është edhe udhërrëfyes i jetës së organizuar në veprimet e organizatës së pionerëve që kanë ideal vëllazërimin dhe bashkimin e kombeve dhe të kombësive tona që nga ditët e Luftës Nacionalçlirimtare.

FATOSI I NGJYRERAVE

Kush i sheh i pari fatosat e »Fatosit«? Djejtë faqekuq, e vashat buzëburbuqe? Kushë i pari i thurr ato gërsheta të bukura me kordhele, kush ua mbath këpucët me kopça fëmijëve që posa janë ngritur nga shtrati. Prej nga i kanë sytë kaq të kaltër e kaq të zi fëmijët që i kemi shokë e shoqe, e me të cilët jemi njohur në faqet e »Fatosit«? Eh, he! Ku ta dini ju! E di unë dhe në daça, ju tregoj cili është ky mjeshtër. Ky është Xha Sandreja. Sandre Kuzmanovski. Rri e i mbyll qerpikët e syve, buza i shkon në gaz dhe përfytyron e përfytyron: është i pari që e sheh peizazhin e qartë të tregimit, lumin e thellë e të kthjelltë të vjershës, është i pari që e pret Agimin tek pragu i shkollës. Rri kështu, xha Sandreja dhe përfytyron, përfytyron: a ishte i gjatë e i hollë heroi i tregimit, apo i trashë e i shkurtër. Dhe di kur e gjen, e sheh, e zbulon dhe fët — fët me brushë, i del buzëqeshja e tij në letër. Pastaj në »Fatos« na njohton edhe neve me të. Por ai është i pari që e njohu.

Qindra letra merr »Fatosi«

I dashuri Shok...
Buzëqeshja jotë ës...
kënga më e bukur...
-Ajo ma mbush ze...
gëzim dhe dashu...
dua, të dua, pors...
e ballit. Kthehu ...
shpejt. zemra më ...
prej mallit për ty...
shiroj shërim të ...
dhe jetë të gjatë ...
tosh sa malet dh...
yt kurrë mos të n...
Ernest Ferizi...
Sh.f. Hasan Prisht...

• Shënimi i përvjetorit të Fatosit, 1980 •

LOG E PA LOG NAPËR POLLOG

»Barkin grep, po, »Flakën« n'xhep...«!

Niherë moti, kishin shkue nja di gazetarë t'»Flakës s'vëllazërimit« me ni kataund t'malsajës kurse t'çesën dëni havadis n'gazetë, e. ku t'shkojnë ma përpara çi kurse ma kollaj t'vajn te njerzit e te muhabeti, drejt e te mcusi i shkollës!

Hijnë mbrenda n'shkollë e konashtajsen e kadalë-kadale, ja najsin ene muhabetit: ma përpara për shkollën, mbrapa ene për kataundin e për katundarët, e kur t'shofësh, muhabeti najsi majrt e majt...

Sa kishin shkel n'prag t'shkollës, bon vaki xhimca e kataundit kishin marrë vesht se kanë ardhë nja di gazetarë, e se kataundi, sot ja nesër dë dale n'gazetë...!

Nauk shkoj ni copë her, e kur çe, tak-tak-tak dera. Kur hini njoni me ni temsojë pete t'ngroft ene me ni vorbë kos dhensh...

— E kom praue për miçët ton, për shokët gazetarë, shoku mcus, — tha Mustafa kur hijti n'zirën e shkollës. Na kallxauën caullët se na kanë ardh kto miç n'kataund. e thash. ta bojm adetin pak sa mos ina t'unët...

— Nauk a dasht, be Mustafë, po nejse, aferim, e ke bo si burrat! — foli mcusi, e u bo sikur nauk di kurnise, a haberin. Mustafës ja çoj mcusi te e dijt se Mustafa kët punë e bon ene pa i thon kush, bile, sa t'ma-re vesht...!

— E paski kullaue me tlyën — thanë gazetarët Mustafës, po, nauk a dasht t'bom telashe e ta mundoni zofën e shpajës. Va dimëmë për nder...

— Kjo s'osht kurxho, — tha Mustafa, ni petë bohet sa çel e mshel sajt, e kosin e kimi ataj... Po, xhit mundem t'boj dënise qetër për ju?

— Shokët e kërkojn pqakin e kataundit, e kërkojn Hamitin — tha mcusi. Si t'i ipshim ni haber çi t'vaje? — Gazetarët duhet t'shkraujn n'gazetë për kataundin, po duhet t'merren vesht ene me at si krajepqak i kataundit...

Mustafa nauk prajti çi ta zngjatin ma tiqe, u ngrojt e drejt e te shpaja e Hamitit. Mbas ni copë here Mustafa me Hamitin ene me disa qer mbrojtën n'zirën e shkollës...

Mcusi u grojt t'u boje vend, e kur Hamiti me katundarët qer mori çi t'konashtajset me gazetarët, mcusi foli:

— Shokët jon gazetarë t'»Flakës së vëllazërimit« çi del n'Prishtajn. Kanë ardhë t'shkraujn për kataundin ton, me ni fjal të na çesën n'gazetë...!

— Na falni shoku mcus, u rrshiti pak gjoja: that ni Prishtajne, po, kjo gazetë del n'Shkup e jo n'Prishtajn!

Mcusi u skuç e s'dinte si t'ja lidhje krajet ktaj gabimi ene s'dinte ku t'i lishoje sajt: te katundarët çi e din se mcusi s'ka send çi sdi, a te gazetarët çi e panë se mcusi nauk e ditke se ku del »Flaka«.

U skuç ene Mustafa çi kur merrte t'këndoje dëni gazetë, ja dëni libër, i ngatrrojte harfat, ene tha n'vijti: »De bgjij ç'at gazetë, po ta dij se nauk dë shtaj troh buke n'gjoj!

— Kshtau ene u bo, — thot Mustafa, çe nizet vjet, ene barkin kur e kisha grep, »Flakën« e kishëm n'xhep...

N'fund prapë nauk e mora vesht: gazetarët a shkruajtën për kataundin, a për mcusin...?!

Shkrauën e përpush,
Puça Lush

FLAKA E VELLAZËRIMIT ★ 3 PRILL 1985 19

• Satirë në gazetën Flaka, 13 prill 1985 •

Gazeta "FLAKA e Vëllazërimit" - 70 vjetori

GJURMË NË KOHË

RAFA OSE HISTORIA E PLUMBTE E »FLAKES«

Rafael Kajtazi, apo siç e quanin shkurt shokët, Rafa, ishtë histori e gjallë e »Flakës«. Historí e plumbtë e saj. Ishte ende fëmijë (si kësaj plot pesëmbëdhjetë vjeç) kur filloi t'i radhitë shkronjat e metalta, njëherë me dorë, pastaj edhe me linotip.

Tani dy vjet ka që është në pension, por kujtimet e ka të kthjellëta. I kujtohen fare mirë [illegible].

— Ishte njëmijëenëntëqindedyzetegjashta, thotë Rafaeli, sa e kisha mbaruar gjimnazin [illegible] klasat e fundit të [illegible] kur një shok Kolë erdhi e më mori në »Flakë«. Ashtu fillova. Ishin kohë [illegible] për linotipistin, unë isha i ri e [illegible] i radhitsnim me dorë shkronjat e plumbta. Më kujtohet fare mirë edhe sot, atëherë s'kishim as cicerometër. Kur bëhej faqja e gazetës, Pesa (kryeredaktor i atëhershëm i »Flakës«) matjen e bënte me një konop, [illegible] të cilit edhe ne në shtypshkronjë orientoheshim: Sa ishte i gjatë konopi, aq material duhej radhitur.

Ashtu punohej atëherë. Po, më vonë? Si punohej më vonë?

Rafa ka përgjigje. Kurgjë. s'ka harruar. Ai është kronikë e vërtetë gati dyzetvjeçare e »Flakës«. E plumbtë. Gjatë karrierës së tij si linotipist ka pasur shumë raste kur e kanë zgjuar në mesnatë nga gjumi. E ai s'pritonte. »Jo«-ja s'ekzistonte për të. Ka përjetuar edhe shumë vjet gëzimesh ai në lokalin gjysmë të errët të shtypshkronjës.

— Më kujtohet, — thotë ai, — në njëmijënëntëqindepesëdhjetën i sollëm makinat e para të linotipit. Gëzimi ynë s'kishte fund: Flaka për herë të parë do të dilte në rotacion.

Rafa shpejt e mësoi zanatin. Si kalonin vitet ai bëhej gjithnjë e më i miri. Ndër më të mirët. Më i miri. Bile edhe novator.

S'flet ai. Flasin të tjerët.

Rafa ishte ai, thonë, që e zgjodhi problemin e shkronjave karakteristike të turqishtes. Në linotip s'ishte paraparë kanal për këto shkronja. Rafa e formoi këtë. Po s'punonte ai vetëm në shqipe. Punonte edhe në turqishte, frëngjishte, anglishte dhe në çdo gjuhë tjetër që përdorte alfabetin latin.

S'gabonte kurrë. Ashtu thonë ata që kanë punuar me të. Kur filloi të zbatohet letrarishtja, Rafa shpesh me materiale në dorë paraqitej në redaksi: »Shokë këtë fjalë më parë e shkruanim kështu, me të renë tjetërsoj, e këtu në tekst është krejt ndryshe. Mos është fjala për ndonjë gabim?« Ashtu bënte. Gjente edhe gabime. Thonë, edhe korrektorëve »ua hante punën«.

I kujtohet Rafës edhe shtatëdhjetëenjëshi. Atëherë kur flaka filloi të dalë tri herë në javë.

Rafael Kajtazi

Me këtë rast ai formon një ekip të mirë, i cili do të kujdesej që »Flaka« të dalë në kohën e caktuar dhe pa kurrfarë problemi.

Çdo fitore e »Flakës«, ishte gëzim i tij.

Për punën e tij të palodhshme u dekorua edhe me Urdhërin e Punës me Rreze të Argjendta. Për tridhjetëvjetorin e gazetës mori edhe orë dore... Megjithatë në shpirtin e tij ka një zbrazëti e vogël: »S'e përjetova »Flakën« si të përditshme gjatë karrierës sime«, thotë »Rafa — flaka« (edhe kështu qe popullarizuar në shtypshkronjë).

H. SHAQIRI

7

• Gjurmë në kohët e Flakës, 15 mars 1985 •

NJEHERE TIRAZH DHE REKLAME, PASTAJ ARTIKULL

Talat Avçe është ndër gazetarët e parë të »Flakës së vëllazërimit«, prandaj edhe ka ç'të flasë për »gazetën e tij« të dikurshme.

U kujtohen shumë gjëra atij sot, kur bisedojmë në lokalet e Radio-Shkupit, ku punon si këshilltar. Mban mend ai nga ajo kohë shumë ndodhi. Bile interesante. Por më së shumti mban mend si bëhej gazeta »atëherë«, si luftohej për tirazh dhe një entuziazëm të pashoq.

Shoqërimin me »Flakën«, Talati e fillon që në vitin një mijë e nëntëqind e dyzet e gjashtë, vetëm një vit më vonë nga themelimi i vetë gazetës. Njëherë si korrespondent nga Gostivari ku punonte edhe si arsimtar, por pastaj, në njëmijëenëntëqindedyzetenëntë, edhe si gazetar i rregullt në redaksi.

Flet për fillimin Talati.

— Atëherë ishim të rinj,fillestarë, thotë ai sot, gazeta dilte njëherë në dy javë, njëherë në dhjetë ditë, apo njëherë në javë varësisht nga nevoja. E vetë procesi i botimit të gazetës ishte i thjeshtë dhe primitiv.

Insistoj të kujtojë ndonjë moment interesant nga »ajo kohë«.

Nuk i duhet shumë të mendojë.

— Moment interesant... Po ja: Më kujtohet shumë mirë edhe tani se aso kohe më shumë kujdes i kushtonim tirazhit edhe vetë daljes në kohë të gazetës se sa shkrimeve të gazetarëve. Kur shkonim ne atëherë në terren, thotë Talati, kishim për detyrë njëherë të realizonim reklama dhe tirazh, e pastaj të »mblidhnim« ndonjë material gazetar, ndonjë artikull. Kur ktheheshim nga rruga, kryeredaktori s'na pyeste se ç'materiale sollëm nga terreni, por sa reklama bëmë dhe sa tirazh realizuam. Kështu, këtë rast ende e kam të freskët në kujtesë, njëherë kur u ktheva nga tereni kryeredaktori menjëherë më priti me atë pyetjen e tij të zakonshme »sa gazeta abonove?«, e kur i fshasha se shtatëqind, u gëzua pa masë, për materialet gazetare as që më pyeti diçka.

S'ka dyshim atëherë punohej me entuziazëm dhe me shumë vullnet.

Këtë na e thotë edhe Talati.

esit që patëm deri më tani.

Këtë na thotë edhe Talati.

Jep edhe shembull-konkret.

— Njëherë na u prish makina e cila »kishte për detyrë« ta palojë gazetën. E ne,

Talat Avçe

pamë s'pamë, u mblodhëm e tërë redaksia dhe paloinim gazetën. Por kjo, më kujtohet fare mirë, nuk ishte punë sa për të punuar, punohej me dëshirë dhe vullnet të madh, bile edhe këndonim duke punuar-të gjithë së bashku.

Prej pesëdhjetëeshtatës e deri më gjashtëdhjetegjashtën, kur edhe shkon nga »Flaka«, Talat Avçe ushtron detyrën e redaktorit të rubrikës së kulturës. Flet edhe për këtë periudhë. Kur »Flaka« fillon të dalë çdo javë dhe në kohë të caktuar. Kur rubrikat e ndryshme fillojnë të zënë vend të përhershëm në gazetë, kur gazeta fiton fizionominë e vet origjinale-si »Flakë« dhe kur tirazhi i gazetës shënon rritje gjithnjë e më të madhe.

H. SHAQIRI

7

• Gjurmë në kohën e Flakës, 20 mars 1985 •

Gazeta "FLAKA e Vëllazërimit" - 70 vjetori

Urdhri Bashkim-vëllazërim me Kurorë të Argjendtë, me të cilin kryetari Tito e dekoroi „Flakën e vëllazërimit" në 25-vjetorin e saj

Flaka e vëllazërimit

ORGAN I LIDHJES SOCIALISTE TË POPULLIT PUNUES TË MAQEDONISË

SHKUP VITI XLV NR. 4009 E DIEL, 1. PRILL 1990 ÇMIMI 3 DINARË

Në vend të mbledhjes së KQ të LKJ-së – takim konsultativ

Shkatërrim definitiv i LKJ-së

● Në mbledhje nuk morën pjesë anëtarët e KQ të LKJ-së nga LKM-ja, nga Sllovenia, nga Kroacia dhe nga Bosnjë e Hercegovina. – Reagime ndaj fjalës së sekretarit të ri Petar Shkundriq. – Nga mbledhja u larguan Lubomir Varashlia, Nijaz Durakoviqi, Ivan Brigiqi dhe Uglesha Uzellaci

Beograd, 31 mars

Dy muaj e 10 ditë pas ndërprerjes së Kongresit XIV të jashtëzakonshëm në LKJ-së, pardje në Beograd duhej të mbahet mbledhja e 31-të e KQ të LK-së. Në vend të mbledhjes së paralajmëruar dhe të pritur me interesim në opinion, u mbajt takim konsulltativ. Ky takim përfundoi me deklaratën me të cilën u drejtohet delegatëve të Kongresit XIV të jashtëzakonshëm të LKJ-së e me të cilën thirren për vazhdimin e Kongresit. 1877/90

Qe planifikuar të diskutohet lidhur me çështjet dhe propozimet rreth ndërprerjes dhe vazhdimit të punës së Kongresit XIV të jashtëzakonshëm. Edhe pse u konstatua se në sallën e madhe të Kunvedit të RSFJ-së ishin prezentë vetëm 87 anëtarë të LK-së, që nuk mjafton, që KQ I LKJ-së të punojë në mënyrë statutare (nevojitet prezenca e 110 anëtarëve), Petar Shkundriqi, sekretari i ri i zgjedhur i Kryesisë së KQ të LKJ-së dhe kryesues i parë i mbledhjes propozoi që të mbahet mbledhje, duke u thirrun në frymën e statutit, e jo në dispozitat e tij sepse, siç tha, situata për shumçëçka është jashtë normave statutare. Shkundriqi informoi se në mbledhje nuk merr pjesë asnjë anëtar nga LK e Sllovenisë, se është prezent një nga LK e Kroacisë, tre nga LK e Maqedonisë dhe 12 nga LK e BeH-së. Konstatimet, të cilat i nxori në këtë propozim, si për shembull se të gjithë ata të cilët sot nuk marrin pjesë në mbledhje janë kundër Jugosllavisë dhe sillen në mënyrë separatiste, shkaktuan reagime të vrullshme te disa anëtarë të LKJ-së. Ashpër reaguan anëtarët e Kryesisë së KQ të LKJ-së nga LK e BeH-së Nijaz Durakoviqi dhe Ivan Brigiqi dhe anëtari i KQ të LKJ-së nga LK e Kroacisë Borisllav Mikeliqi, të cilët i kontestuan

Skena politika e Bashkimit Sovjetik

Estonia shpalli pavarësi

– Mbledhje dramatike e Parlamentit në të cilën vendimi u mor pothuajse njëzëri – me vetëm tri vota të përmbajtura

Moskë, 31 mars (Tamjug)

Republika pranëbaltike sovjetike e Estonisë e shpalli mbrëmë pavarësinë nga Bashkimi Sovjetik në mbledhjen – sipas të gjitha gjasave – dramatike të Parlamentit të Republikës.

Siç u kumtua mbrëmë në Moskë, Parlamentit i Estonisë së pari miratoi deklaratë për statusin shtetëror të kësaj republike, në mënyrë që më vonë, pas më shumë ndërprerjeve, pa vota kundër dhe vetëm me tri të përmbajtura – solli vendim për pavarësi.

Ajo që është esenca e saj, është fakti se Parlamenti i Estonisë, edhe pse fjala është për vetëm 73 deputetë „për" dhe tretë përmbajtur – nuk e pranon ligjshmërinë e pushtetit të Bashkimit Sovjetik në Estoni, qysh nga çasti kur ky pushtet është vendosur (e kjo ishte para diç më pak se pesëdhjetë vjet). Parlamenti, në vend të këtij pushteti, shpalli dje themelimin e republikës së Estonisë dhe e caktoi periudhën kalimtare e cila do të përfundojë atëherë kur do të formohen organet kushtetuese të pushtetit shtetëror të kësaj republike, përkatësisht shtetit të pavarur.

Po ashtu thuhet se „përpunohet kalimi i përkohshëm në periudhë kalimatare në të cilën do të sigurohen garancitë ligjore për te gjithë qytetarët e Estonisë, pa marrë parasysh përkatësin e tyre kombëtare".

Interesant është se parlamenti i Estonisë solli vendim me njëzëshmëri të këtillë, përkundër faktit se në këtë Republikë pranëbaltike nuk ka shumë më shumë se gjysma e estonasve, ndërsa të tjerët janë para së gjithash rusë ose pjesëtarë të nacionalitateve të tjera.

Vendimi i këtillë i Parlamentit të Estonisë mbrëmë u prit në Moskë me njëfarë befasie, edhe pse nuk llogaritej se do të jetë në favor të mbetjes së Estonisë në përbërjen e Bashkimit Sovjetik. Mendohej se, siç paralajmërohej, do të mangej „varianti lituanas", por u tregua se ky është vetëm qendrim diç më i zbutur i vendimit të cilin më 11 mars solli Parlamenti në Vilnus.

Nga konferenca për shtyp në KQ të LKM-së

Munguan kushtet minimale për pjesëmarrje në mbledhje

● Pse delegacioni i KQ të LKM-së nuk mori pjesë në mbledhjen e KQ të LKJ-së? – Reprizë e skenarit të Kongresit të ndëprerë. – Me mbivotime s'ka politikë të përbashkët

CJ. IV 226/1990-II

Në mbledhjen e Komitetit qendror të LKJ – së (të parën pas ndëprerjes së Kongresit të 14-të të jashtëzakonshëm të LKJ-së) delegacioni i LKM-së nuk mori pjesë. Shkaqet për mospjesëmarrje janë të shumta, ndërsa deklaratës dhe vendimit, se nuk ka vazhdim të mbledhjeve të KQ të LKJ-së dhe vazhdim të Kongresit pa pjesëmarrjen e cilësdo pjesë përbërëse të LKJ-së, edhe më tej i mbetemi konsekuent.

Me këto fjalë,pardje fillio Konferenca për shtyp në KQ të LKM-së, në të cilën kryetari i KQ të LKM-së Petar Goshevi dhe anëtarët e Krvesisë së KQ të LKM-së gazetarët e redaksive të republikës dhe vendit, i njohtuan me shkaqet e mospjesëmarrjes së delegacionit të LKM-së në mbledhjen e KQ të LKJ-së, që u mbajt të premten në Beograd.

Shkaku i parë për marrjen e e një vendimi të këtillë sipas fjalëve të Goshevit ishte fakti se komitetet qendrore të LK të Sllovenisë dhe LK të Kroacisë me shkrim e patën njohtuar Kryesinë e KQ të LKM-së për mospjesëmarrjen e tyre në këtë mbledhje. Ndërsa mungesa e cilitdo delegacion në mbledhje të KQ të LKJ-së shkakton çrregullime të atilla që ua humbun legjitimitetin dhe kredibilitetin jo vetëm vendimeve eventuale që do të merren në këtë mbledhje, por edhe vetë përbërjes së tij. Pra kushtet formale dhe statutare për mbajtjen e një mbledhjeje të këtillë, nuk ishin plotësuar.

Shkaku i dytë ishte si s mbledhja nuk ishte e repgad tur sa dhe si duhet. Prandaj, ajo si e tillë që përpara ishte gjykur për dështim. Asnjë m rëveshtje lidhur me fatin e m tejmë të rezultateve qe do t dilnin nga kjo mbledhje n ekzistont. Kjo don të thotë s mbledhja e KQ të LKJ-së tëm do të thellonte edhe më përçarjet dhe konfliktet e ashtu të pranishme. Qëndri yni është qe LKM-ja në mënyrë të mos japë kontri të mëtejmë i cili dotë th vetëm thellim i përçarjeve

(Vazhdon në faq

PAS SKANDALIT POLITIK NË GJERMANINË LINDORE

Shefat e partive nuk ishin bash këpunëtorë policorë

Meziori, Romeja dhe Gizi i liruan nga a

• Ballina e gazetës, 1 prill 1990 •

Gazeta "FLAKA e Vëllazërimit" - 70 vjetori

45 vjet me „Flakën e vëllazërimit"

Flaka e Vllaznimit

ORGAN I FRONTIT N.-ÇL. PËR SHQIPTARËT E MAQEDHONISË

RRUGË E NDRITSHME

Flaka e vëllazërimit

FLAKA E VLLAZNIMIT

Flaka e Vllaznimit

ORGAN I FRONTIT POPULLOR TË MAQEDONISË

Flaka e vëllaznimit

Pergatiti: Sh. Halimi

8 E mërkurë, 4. IV. 1990 Flaka e vëllazërimit

• Përvjetori i 45-të i Flakës, 4 prill 1990 •

Gazeta "FLAKA e Vëllazërimit" - 70 vjetori

6 4 mars, 17 janar 1995 | *Përvjetor* | FLAKA e vëllazërimit

SHËNIMET PËR NJË JUBILE: 50 VJET TË „FLAKËS"

Më 4 prill të këtij viti, siç e dimë, gazeta jonë i rrumbullakëson 50 vjet pune dhe veprimtarie. 50 vjet ose gjysmë shekulli të paktën si zgjatje apo vazhdim kohor nuk janë pakë dhe për një gazetë shënojnë një jubile të madh ose si thuhet ndryshe-një jubile të artë.

Çdo udhëtim dhe zhvillim ka rëniet dhe ngritjet e veta, apo si u tha baticat dhe zbaticat e veta, kurse fillimi, dihet, gjithnjë është i vështirë. Po përsërisim edhe një herë se „Flaka" ndau fatin e kohës dhe proceseve shoqërore, të cilave herë u priu herë vetëm i regjistroi, dhe të popullatës shqiptare së cilës i dedikohej.

Nëpër jetën e „Flakës" dhe flakën e jetës

(Në vend të hyrjes)

Gjatë 50 vjetëve të kaluara, ndërkaq, është fare e sigurtë dhe e qartë se „Flaka" la gjurmë në jetë kurse jeta la gjurmët e pashlyera në „Flakë". Dëshmi më e mirë për këtë janë edhe një grumbull i madh i kompleteve të gazetave të 50 vjetëve të kaluara.

50 vjetë jete dhe veprimtarie të panderprer të një gazete tonë, pa marrë parasysh zik-zaket e udhëtimit, paraqesin një jubile që duhet të shënohet. Sepse, e lindur dhe e rritur në rrethana të posaçme dhe të jashtëzakonshme „Flaka" ishte dhe mbeti edhe histori, kronikë, abetare, lekturë dhe libër shkollor për ne shqitparët e Maqedonisë e diç më gjerë.

Më në fund këtë jubile duhet dhe do ta shënojmë si i ka hije sepse gazeta jonë, qoftë si **„Flaka e vëllaznimit"** e lindur me vështirësitë e lindjes dhe e rritur me hallet dhe zavallet e fëmijërisë deri nga fillimet e viteve gjashtëdhjetë, (apo socialist, komunist, administrativ, vetëqeverisës etj), ose sot si **„Flaka e vëllazërimit"** (e vëllazërimit me shkronja të vogla dhe nën flakën e madhe) dhe nesër ndoshta si vetëm **FLAKA** ose disi ndryshe, qoftë si fjalë dhe si simbol, njëkohësisht ka bërë dritë duke ndritur e shkëlqyer; ka ngrohur duke nxehur e djegur, është rrahur e luhatur nga erërat dhe acari, por përpos të gjithave dhe fatmirësisht, kurrë nuk është shuar dhe-si e përditshme, më në fund, nga 26 maj 1994, ndriçon rrugë tëreja për ecje më të shpejtë.

Lidhur me shënimet për jubileun

Të bësh seri shkrimesh, apo fejton të mirëfilltë për rrugën 50 vjeçare të një gazete nga viti 1945 e deri më sot, është një punë tejet e madhe dhe e vështirë dhe kjo mund të jetë çështje preokupimi për një studiues të gazetarisë ose të historisë. Nga ana tjetër, njeriu sot, si edhe lexuesi i „Flakës", është i preokupuar dhe i lodhur nga shumë probleme egzistenciale dhe druajmë se është i disponuar për një kthim të tillë në të kaluarën e cila në çdo formë e ka shqetësuar e lodhur dhe vazhdon ta mundojë e dhe sot e gjithë ditën. Mbase lexuesi i moshuar të kaluarën e ka në vetëdije dhe „mbi kurriz", kurse i riu vështirë se ka kohë dhe dëshirë t'i kuptojë do ngjarje nga gjysmë shekulli i kaluar, të cilat mund t'i duken absurde dhe anakronike.

Shënimet për kronologjinë e rritës së „Flakës", ngërkaq, i kemi nëpër duar. Janë aq shumë sa edhe një shfletim i tyre thuaj edhe mekanik njeriut do t'i merrte shumë kohë. Për 50 vjet janë grumbulluar afër një njëqind komplete të mëdha e të trashë dhe edhe si peshë mjaft të rëndë. Nga ana tjetër, autori që don t'i kontribuojë shënimit të këtij jubileu në vitin e daljes së „Flakës së Vllaznimit" ka qenë fëmijë, nxënës i klasës së parë... Është e vërtetë se ai kaloi një periudhë mjaft të gjatë, sido të thoshim NË DHE PRANË DHE ME FLAKËN, por kjo i takon kohës nga viti 1960 deri më 1992.

Gjatë përsiatjes sime se si do të duhej shënuar ky përvjetor i madh i „Flakës" m'u kujtua vlerësimi i një intelektualit tonë të njohur udhëheqës shumëvjeçar gjatë sistemit monist, kurse tani deputet i Parlamentit të Maqedonisë. Tha atëherë se „Flaka" ishte pozitive dhe pasive dhe si vlerësim për ato vite të kaluara duket se qëlloi në shenjë.

Kronologjija e rritës së „Flakës" mbështetet në përparësinë e fjalës së shkruar, pra fati që ajo është ruajtur në kompletet e saj. Katër kryeredaktorët e saj të parë, shumë redaktorë e gazetarë, bashkëpunëtorë dhe bashkëkohanik të tyre që kanë bërë historinë nuk janë më në mesin e atyre me të cilët do të bisedonim për „Flakën" deri në vitet e gjashtëdhjeta. Të tjerët që kanë fatin dhe nderin besoj se me paraqitjet e tyre, qoftë edhe si evokim kujtimesh, e kanë obligim t'i bashkohen shënimit të këtij jubileu tonë të përbashkët.

Mbështetja jonë kryesore gjendet pra në vetë kompletet e gazetës. Duke shënuar sipas viteve ngjarjet kryesore, shkrimet karakteristike të gazetarëve dhe bashkëpunëtorëve, ndonjëherë vetem titujt dhe emrat e atyre që kanë shkruar, do të kuptohet dhe roli i tyre dhe i gazetës për emancipimin e popullatës shqiptare, angazhimi për gazetë më të mirë.

Shpeshherë ky qëllim do të arrihet duke dhënë citate, pjesë dhe fragmente ose shkrime të gjinive të ndryshme gazetareske nga kompletet e viteve të kaluara. Ndërhyrjet tona mendojmë të jenë më të pakta ose aqë sa është e nevojshme.

Sa i përket evokimit të kujtimeve të atyre që ishin e janë lidhur me „Flakën" Redaksia, si gjithmonë, i ka patur dhe do t'i ketë dyerët (më mirë fletët) të hapura për të gjithë. autori i këtyre shkrimeve bashkë me bashkëkohanikët, dhe ish-kolegët e vet, kujtimet mund t'i lidhin me vitet e gjashtëdhjeta prej kur u rrit numri i të punësuarve dhe gazeta (qëndrim subjektiv!) nisi të dalë me brumë më të ardhur dhe me peshë të ri.

Fejzi BOJKU

• Seri shkrimesh e Fejzi Bojkut në 50 vjetorin e Flakës, 17 janar 1995 •

Gazeta "FLAKA e Vëllazërimit" - 70 vjetori

Zbutje lineare e dënimeve në „aferën e armëve"

● Gjyqi i Shkallës së dytë ka intervenuar vetëm në pjesën e dënimeve. Kështu Mithat Emini dhe Hasan Agushi dënohen me 6 vjet, Resmi Ejupi, Selam Elmazi dhe Shenasi Rexhepi nga 5, Hysen Haskaj, Akif Demiri, Abdiselam Arsllani nga 4, ndërsa Burim Murtezani dhe Eugen Cami nga 3 vjet burg

(Fq. 2)

1945 FLAKA 50 1995

Reiseburo Inh. Lazim Destani
SHARR TURIST
Organizon udhëtime me autobus...
QENDRA NË GJERMANI: DUSSELDORF - Friedrich str.119 Tel.0211/ 31 30 71
QENDRA NË MAQEDONI: TETOVË -Kinemaja e Qytetit Tel.094/ 20 401;31 148 dhe fax.094/20 338

Viti L
Nr. 4887
Shkup
E enjte
16 shkurt 1995
Çmimi 20 denarë
E përditshme informative politike kulturore

FLAKA e vëllazërimit

Moti

Nga Enti hidro-meteorologjik i republikës njoftojnë se, gjatë ditës së sotme, moti do të jetë i qetë dhe me diell. Temperaturat e mëngjesit do të sillen prej −2 deri në 6 gradë, ndërsa ato të ditës prej 12 deri më 20 gradë. Në Shkup e rrethinë po ashtu do të mbajë mot i ngrohtë, me temperaturë maksimale deri më 17 gradë celsius.

NË REÇICËN E VOGËL TË TETOVËS FILLOI VITI AKADEMIK 1994/95 I UNIVERSITETIT TË TETOVËS

NISMË MADHËSHTORE E NJË TEMPULLI ARSIMOR

● *Në prani të më shumë se 10 mijë qytetarëve, ndër të cilët ishin të gjithë kryetarët e partive politike shqiptare në Maqedoni, deputetë të Parlamentit Republikan, kryetarë të komunave të Tetovës, Gostivarit dhe Dibrës, si dhe ish kongresisti amerikan me prejardhje shqiptare Xhozef Diogardi, vitin e parë akademik të UT e shpalli të hapur rektori dr. Fadil Sulejmani. ● Gjithë manifestimi kaloi pa asnjëfarë ekscesi, ndërsa policia bëri vetëm kontrollime rutinore në hyrje të qytetit. – Konferencë për shtyp, radio dhe TV e dr. Fadil Sulejmanit dhe Xhozef Diogardit në selinë e PDP-së*

Tetovë, 15 shkurt

Ashtu siç ishte paralajmëruar, vitin e parë akademik mësimor të Universitetit të Tetovës në Reçicën e Vogël e shpalli të hapur rektori i parë i këtij tempulli arsimor të shkollimit të lartë shqiptar, prof. dr. Fadil Sulejmani. Në këtë akt solemn, ku ishin të pranishëm mbi 10 mijë qytetarë të të gjitha anëve të Maqedonisë perëndimore, morën pjesë brucoshët e parë të këtij Universiteti, profesorët, kryetari i PPD-së Abdurrahman Haliti, kryetari i PDP-së Iljaz Halimi, kryetari i fraksionit të PPD-së Arben Xhaferi, kryetari i Partisë Liberale-Lidhja Shqiptare, Xhemil Idrizi, kryetar i i PPD–Partia për Unitet Kombëtar Nevzat Halili, kryetari i UNIKOMB-it në Maqedoni z. Zaim Zeqiri, deputetët shqiptarë në Parlamentin e

(Vazhdon në fq. 4)

MAT Macedonian Airlines

RENDI I FLUTURIMEVE PER PERIUDHËN NGA 06.02.95' DERI MË 25.03.95'

NGA SHKUPI FROM	NISJA DEPARTURES		MBERRITJA ARRIVAL
ZYRICH	- 3 - - - - -	10:15	12:25
	- - - - - - 7	18:10	20:20
	- - - - - 6 -	19:15	21:30
DYSSELDORF	- 2 - - - - -	17:45	20:15
	- - - - - 6 -	07:40	10:10
HAMBURG	- - - - 5 - -	10:00	12:50
BERLIN (Schoenefeld)	- - - - 5 - -	11:00	14:30
LUBJANË	- - 3 - - - -	12:30	15:00
	- - - 4 - - -	17:00	18:30
	- - - - - 6 -	14:30	16:00

NGA SHKUPI FROM	NISJA DEPARTURES		MBERRITJA ARRIVAL
ZYRICH	1 - - - - 6 -	18:15	12:25
	- - 3 - - - -	18:10	20:30
	- - - - - - 7	14:30	16:40
DUSSELDORF	- - 3 - - - -	10:15	15:45
	- - - - - 6 -	11:00	13:30
HAMBURG	- - - - 5 - -	13:40	16:30
BERLIN (Schoenefeld)	- - - - - 6 -	13:40 via FRA	16:30
LUBJANË	- - 3 - 5 - -	07:30	09:00
	- - - - - 6 -	19:30	21:30
	- - - - - 6 -	16:50	19:30

91000 Shkup • Bul. Aradhat partizane 17a • tel.: +389 91 / 116 333

KONFERENCË PËR SHTYP E ZËDHËNËSIT TË QEVERISË SË MAQEDONISË LIDHUR ME HAPJEN E UNIVERSITETIT TË TETOVËS

Universiteti – jolegal!!!

● Qeveria mbetet në qëndrimin e mëparshëm sipas të cilit hapja e Universitetit të Tetovës është joligjore dhe jokushtetuese ● Diogardi në Tetovë ka qenë në vizitë private ● Vizita e Arensit e rëndomtë

Qeveria e Maqedonisë nëpërmjet zëdhënësit të vet dje edhe një herë u deklarua lidhur me të drejtën e shqiptarëve për të pasur Universitetin në gjuhën e tyre amtare. Në konferencën për shtyp që u mbajt në orën 18,00 zëdhënësi i Qeverisë, Gyner Ismail, në të vërtetë nuk tha asgjë të re lidhur me hapjen e Universitetit të Tetovës, përveç se përsëriti qëndrimin e Qeverisë të shprehur gjatë muajit dhjetor të vitit të kaluar, sipas të cilit Universiteti i Tetovës vlerësohet si jolegal, respektivisht joligjor

(Vazhdon në fq. 2)

• Ballina e Flakës, 16 shkurt 1995 •

Gazeta "FLAKA e Vëllazërimit" - 70 vjetori

2 E martë, 4 prill 1995 — 50 vjet Flaka — FLAKA e vëllazërimit

FJALA E KRYEREDAKTORIT NË AKADEMINË SOLEMNE

Artikulluese e interesave dhe aspiratave të shqiptarëve

Në Akademinë solemne me rastin e Jubileut – 50-vjetorit të gazetës në gjuhën shqipe në Republikën e Maqedonisë „Flaka e vëllazërimit", fjalë rasti do të paraqesë kryeredaktori dhe redaktor përgjegjës, Abdylhadi Zylfiqari. Në të thuhet:

„Më 4 prill të vitit 1945, në kohën kur ende nuk kishte përfunduar lufta, një grup intelektualësh shqiptarë, në kushte tejet të vështira, me një vullnet dhe entuziazëm të pashoq, nxorën në dritë gazetën e parë në gjuhën shqipe në Maqedoni. Botuan „Flakën e vëllazërimit", e cila në realizimin e misionit të saj të shenjtë, në rrugën plot gjemba, u bëri ballë stuhive të shumta që ishin shoqëruese të saj të pandashme pothuaj deri në ditët e sotme.

Zhvillimi gjysmëshekullor i „Flakës", edhe pse jo gjithnjë në pajtim me nevojat dhe aspiratat e popullit që i takon, sidomos në disa periudha nga e kaluara, paraqet grafikonin shpirtëror të arritjeve tona të pakontestueshme.

Flaka kultivoi dhe afirmoi gjuhën shqipe, kontribuoi në arsimimin dhe emancipimin e përgjithshëm të shqiptarëve, angazhohej për zhvillimin dhe përhapjen e kulturës dhe krijimtarisë në të gjitha fushat. Nga gjiri i saj doli një plejadë intelektualësh të profileve të ndryshme. Ishte dëshmitare e transformimeve të mëdha shoqërore, e sukseseve dhe dështimeve, e gëzimeve dhe dëshpërimeve të Republikës në përgjithësi e veçanërisht shënonte përparimin dhe arritjet e shqiptarëve.

Flakadani i „Flakës" ndriçoi me tërë fuqinë e vet, në kohën e ndryshimeve shoqërore, gjegjësisht me aplikimin e sistemit pluralist politik në Maqedoni dhe me fillimin e proceseve demokratike. Tani për herë të parë jehoi fjala e lirë. Shpërtheu si erupcion tërë ajo që ishte mbledhur, mbyllur, ishte frenuar apo ndaluar gjatë periudhës së kaluar. Filloi artikulimi i njëmendtë i interesave dhe aspiratave të shqiptarëve. „Flaka" u shndërrua në zëdhënëse të dëshirave dhe kërkesave të popullit duke pushtuar hapësira të reja në sferën e informimit. U vunë bazat e gazetarisë së lirë dhe të pavarur. Erdhi koha e gazetarisë kreative dhe analitike, kohë e qëndrimeve dhe përcaktimeve të drejta.

Më 26 maj të vitit 1994 kronisti do të shënojë: „Flaka" – e përditshme. Falë mirëkuptimit dhe përkrahjes së ndërmarrjes „Nova Makedonija", angazhimit të subjekteve politikë si dhe asociacioneve në vend, u realizua dëshira dhe nevoja e kahershme për gazetë të përditshme. Ishte kjo ditëlindja e saj e dytë. Ishte kjo deri më sot fitorja më e madhe e gazetarisë shqiptare në Maqedoni. U krijuan kushte për informim në kohë dhe më cilësor të lexuesve për ngjarjet në vend dhe në botë. Por, ishte ky edhe një obligim dhe përgjegjësi e madhe për kolektivin e cili duhej të mobilizonte tërë potencialin e vet modest për ta kryer me sukses këtë detyrë kaq të rëndësishme. Për daljen e „Flakës" së përditshme u angazhuan edhe gjeneratat e mëparshme, të cilat nuk e patën fatin tonë. Prandaj, kjo fitore është kontribut edhe i tyre.

Me politikën e saj të pavarur redaktuese, duke e pasur kriter, para së gjithash, objektivitetin, „Flaka" angazhohet dhe kontribuon për një demokraci të mirëfilltë që është alternativa e vetme e një shoqërie pluraliste multietnike ku barazia nacionale është perspektiva e saj. Duke parapëlqyer dialogun dhe tolerancën ndëretnike, ajo në mënyrë permanente angazhohet për barazi të plotë të qytetarëve të Republikës së Maqedonisë, barazi kjo që do të siguronte marrëdhënie stabile ndërnacionale në këto kohë iracionale. Parimet mbi të cilat bazohet veprimi i „Flakës", kontribuojnë në stabilitetin e Republikës së Maqedonisë si shtet edhe i shqiptarëve.

Duhet thksuar se në realizimin e misionit, „Flaka" dhe gazetarët e saj u ekspozohen presioneve dhe sulmeve të pabaza. Individë, politikanë apo subjekte të tjera, dështimet e veta tentojnë t'ia veshin gazetës duke e akuzuar atë në mënyrë paushale e tendencioze. Kjo nuk na brengos aq shumë pasi jemi të vetëdijshëm se këto dukuri janë të përkohshme dhe se me kalimin e fazës së tranzicionit, do të mësohemi t'i respektojmë parimet e demokracisë dhe të shtypit të lirë. Aq më tepër kur „Flaka" ka potencial t'u kundërvihet me sukses tendencave që kanë për qëllim vënien e kontrollit mbi mjetet e informimit. Gazeta nuk i takon asnjë partie politike dhe as ndonjë subjekti tjetër, ashtu që të drejtën e vlerësimit të politikës redaktuese e kanë vetëm lexuesit e saj. Pikërisht këtu qëndron edhe përgjegjësia e madhe e gazetarit, pavarësia e të cilit duhet të jetë në funksion të konceptit të politikës redaktuese. Vetëm kështu do të mund të krijojmë opinion dhe gazeta të jetë e kërkuar dhe e çmuar nga të gjithë.

Nuk ushqejmë iluzione se ne nuk kemi dobësi, por, sulmet, ndonjëherë edhe mjaft të vrazhda, nuk janë rruga e drejtë për tejkalimin e problemeve me të cilat ballafaqohemi. Synimet

tona mund të arrihen dhe dobësitë të eliminohen vetëm përmes kritikës konstruktive dhe qëllimirë. Faqet e „Flakës" janë të hapura për cilindo, pavarësisht nga përkatësia partiake, bindjet politike, fetare apo filozofike.

Në gjirin e „Flakës", përveç gazetës, botohen edhe dy revista për fëmijë, „Gëzimi" dhe „Fatosi", revista për shkencë, kulturë dhe letërsi „Jehona", mjaft aktiv është edhe edicioni i librave me afro 20 tituj në vit.

Gazeta jonë, sot, me përmbajtjet e pasura nga lëmenj të ndryshëm – politike, ekonomike, kulturore, sportive – dhe me gjinitë gazetareske që i kultivon, gjithnjë e më tepër po u afrohet standardeve bashkëkohore. Për realizimin e këtij procesi kujdesen afro 60 të punësuar me kualifikime të larta profesionale. Redaksia ka rrjet të gjerë korrespondentësh dhe bashkëpunëtorësh në të gjitha komunat e Maqedonisë Perëndimore, në Shqipëri, Kosovë, Greqi, Zvicër dhe Gjermani. Me siguri se ky është numër i vogël për një gazetë të përditshme, prandaj edhe preokupim kryesor dhe permanent i Redaksisë është zgjerimi i kuadrit gazetaresk. Me rritjen e numrit të gazetarëve dhe me shtimin e faqeve të gazetës do të realizohet tirazh më i madh i cili aktualisht është nën atë që duhet të jetë. Shpresojmë se për arritjen e këtij qëllimi do ta kemi përkrahjen financiare të organeve përkatëse.

Interesimi për „Flakën" është i madh dhe në disa vende të Evropës Perëndimore ku jeton dhe punon një numër i madh i njerëzve tanë. Meqë Redaksia e ka për borxh që bashkatdhetarëve t'u sigurojë informim të drejtpërdrejtë për aktualitetet në vendlindje, bëhen përpjekje që gazeta të gjendet edhe në duart e tyre. Kjo iniciativë pritet të realizohet së shpejti me kompletimin e sistemit kompjuterik të Redaksisë.

Sukseset e Flakës janë rezultat i angazhimit të të gjitha forcave përparimtare dhe ne edhe më tutje e mirëpresim bashkëpunimin e tyre, nisur nga qëllimi fisnik e njerëzor për ta bërë gazetën tonë një bashkëbiseduese të singertë, të urtë e dinjitoze, për të gjitha problemet që na shqetësojnë, për gjithçka të bukur që bashkon forcat demokratike drejt një ardhmërie më të lumtur".

KRYETARI KIRO GLIGOROV PËRGËZOI REDAKSINË E „FLAKËS SË VËLLAZËRIMIT"

„Flaka" – bërthamë kulturore dhe intelektuale e shqiptarëve

Kryetari i Republikës së Maqedonisë, Kiro Gligorov, me rastin e 50-vjetorit të daljes, Redaksisë „Flaka e vëllazërimit" i dërgoi urim, në të cilin thuhet:

„Përzemërsisht dhe ngrohtësisht Jua uroj jubileun – 50-vjetorin e daljes së gazetës „Flaka e vëllazërimit" – gazetë pa ekzistimin, zhvillimin dhe ardhmërinë e së cilës nuk mund të paramendohet hapësira informative dhe kulturore e Republikës së Maqedonisë.

Në vitin e largët 1945, dalja e numrit të parë të kësaj gazete e lutboi bërthamën intelektuale dhe kulturore të shqiptarëve në Republikën e Maqedonisë, me misionin fisnik që të informojë, të jetë dëshmitare e kohës dhe ngjarjeve, të flasë për kulturën, ndryshimet shoqërore dhe nevojat e nacionalitetit shqiptar në Republikën e Maqedonisë. Kjo gazetë ishte edhe embrioni i zhvillimit të veprimtarisë botuese në gjuhën shqipe, e stimulonte dhe nxiste letërsinë dhe krijimtarinë në gjuhën amtare dhe i prezentonte veprat botërore dhe maqedonase.

Sot, gazeta „Flaka e vëllazërimit" është e përditshme, si rezultat i nevojave të shtuara informative, kulturore dhe shoqërore në vend. Roli i saj në kushte të pluralizmit, në përforcimin e besimit të ndërsjellë, tolerancës dhe bashkëjetesës në Republikën e Maqedonisë është me rëndësi të jashtëzakonshme. Andaj, me kënaqësi e shënojmë jubileun e saj me dëshira të singerta për sukseset të reja dhe jetë të gjatë", thuhet në urimet e Kiro Gligorovit, kryetar i Republikës së Maqedonisë.

FLAKA e vëllazërimit

Boton dhe shtyp OP GBG „Nova Makedonija". Drejtor Pande Kolemishevski. Redakton Kolegjiumi i Redaksisë. Kryeredaktor e redaktor përgjegjës: Abdylhadi Zylfiqari. Administrata NJ.P. Redaksia „Flaka e vëllazërimit" Rr. „Mito Haxhivasilev Jasmin" p.n. – Shkup. Tel: Kryeredaktori dhe redaktori përgjegjës 228-632 Sekretari dhe përgjegjësi i Marketingut të Flakës 112-025 Telefaksi: 224-829 Centrali: 116-366. Zëvendëskryeredaktori: 276. Rubrika e brendshme dhe DESK-u 277. Rubrika e kulturës dhe Shkollari 292. Botimet dhe „Jehona": 279 dhe Rubrika e sportit: 279. Faku postal 516. Gazeta del çdo ditë përveç të dielave. Parapagimi për 1 muaj 468,00 për 3 muaj 1.404,00 për 6 muaj 2.808,00 për 1 vit 5.616,00 denarë. Për në Evropë parapagimi për 6 muaj është 220 marka gjermane, ose 200 franka zvicerane, kurse për në SHBA-të 205,00 dollarë amerikanë. Shpenzimet e transportit me aeroplan paguhen veçmas. Pagesa bëhet në llogarinë rrjedhëse: 40100-603-13890 – NGB „Nova Makedonija" – NJ.P. Marketing Rr. „Mito Haxhivasilev – Jasmin" p.n. – Shkup. Llogaria rrjedhëse në devizа për parapagim në botë: 40100-620-16-2373100-142. Komercijalna banka A.D. Shkup. Gazeta mbyllet në orën 18.30.

● Numri i parë i „Flakës" doli më 4 prill 1945 ●

● Tri herë në javë filloi të shtypet në vitin 1971 ●

● Prej 26 majit 1994 „Flaka" e përditshme ●

• Në 50 vjetorin e gazetës, kryeredaktori A.Zylfiqari, 4 prill 1995 •

Gazeta "FLAKA e Vëllazërimit" - 70 vjetori

Viti L
Nr. 4928
Shkup
E enjte
6 prill 1995

Çmimi 20 denarë

E përditshme informative politike kulturore

FLAKA
e vëllazërimit

MOTI

Sot në mbarë Republikën do të mbajë mot me diell, me vranësira lokale. Temperatura do të lëvizë prej 18 deri 25 gradë.

Mot i ngjashëm do të mbajë edhe në Shkup me rrethinë, ku temperatura do të arrijë deri më 24 gradë.

Nga akademia solemne

Kremtim madhështor i 50-vjetorit të „Flakës"

● Abdylhadi Zulfiqari: „Flaka" – zëdhënëse e dëshirave dhe kërkesave të popullit të cilit i takon ● Politikë e pavarur redaktuese ● Sulme të pabaza ndaj gazetës dhe gazetarëve ● Akademia solemne jubilare me program të nivelit jashtëzakonisht të lartë artistik ● Plaketa të arta për anëtarët e Redaksisë së vitit 1945 dhe mirnjohje për gazetarët më të suksesshëm ● Mysafirë në Akademinë solemne udhëheqësit më të lartë shtetërorë dhe partiakë, diplomatët e jashtëm të akredituar në Republikë dhe mbarë establishmenti politik dhe publik i Maqedonisë, përfaqësues të asociacioneve shqiptare, intelektualë, ish-të punësuar dhe bashkëpunëtorë...

Me leximin e kryeartikullit të numrit të parë të „Flakës" nga 4 prili 1945, „Qëllimi i fitores s'onë", të cilin e shikoi, në Shtëpinë e ARM-së në Shkup, ... manifestimi qendror i shënimit të jubileut – 50-vjetorit të „Flakës së vëlla-

lën e rastit, kryeredaktori dhe redaktor përgjegjës i „Flakës", Abdylhadi Zulfiqari, foli për zhvillimin gjysmëshekullor të „Flakës", i cili, siç theksoi, në disa periudha nga e kaluara jo gjithnjë ka qenë në pajtim me nevojat dhe aspiratat e po-

rësuar si grafikon shpirtëror të arritjeve tona të pakontestueshme.

Për demokraci, barazi nacionale, tolerancë

„Flakadani i 'Flakës'", tha në vazhdim z. Zulfiqari,

MBLEDHJA E GJASHTËMBËDHJETË E KUVENDIT TË MAQEDONISË

U miratua vendimi për zgjedhjen e gjyqtarëve suprem

● Në mbledhjen e djeshme të Kuvendit të RM-së, deputetët shtruan një numër të madh pyetjesh ● Ata gjithashtu nxorën disa ligje dhe morën më shumë vendime ● Kuvendi dje shkarkoi Petar Najdanovin dhe Darinka Stojanovsk nga posti anëtarë të Gjyqit Suprem ● U formua komision për shënimin e 50-vjetorit të Organizatës së Kombeve të Bashkuara ● Deputetët e PDP-së dhe deputetët e pavarur nuk morën pjesë edhe në këtë mbledhje

Deputetët e Kuvendit të R.M-së, në mbledhjen e djeshme, të 16-të me radhë, qenë mjaft produktive. Në seancën e paraditës ata duke shfrytëzuar të drejtën e institucionit „pyetje deputetësh n

(Vazhdon në fq. 3

MAT
Macedonian Airlines

RENDI I FLUTURIMEVE PËR PERIUDHËN NGA 27.03.95` DERI MË 30.04.95`.

From	Days	Departure	Arrival
ZÜRICH	- 2 - - - - -	10:25	12:45
	- - - 4 - - -	07:25	09:45
	- - - - - 6 -	19:10	21:30
	- - - - - - 7	18:10	20:30
DUSSELDORF	- 2 - - - - -	17:00	19:30
	- - - - - 6 -	07:35	10:05
HAMBURG	- - - - 5 - -	11:20	14:10
BERLIN (Schoenefeld)	- - - - 5 - -	11:20	16:10
LJUBLJANA	1 - - - - - -	11:20	12:50
	- - 3 - - - -	13:30	15:00
	- - - - - 6 -	14:30	16:00

To	Days	Departures	Arrival
ZÜRICH	1 - - - - - -	08:00	10:10
	- 2 - - - - -	13:35	15:45
	- - - 4 - - -	10:35	12:45
	- - - - - - 7	14:00	16:10
DUSSELDORF	- - 3 - - - -	08:10	10:40
	- - - - - 6 -	11:15	13:45
HAMBURG	- - - - 5 - -	15:00	19:10
BERLIN (Schoenefeld)	- - - - 5 - -	17:00	19:10
LJUBLJANA	1 - - - - - -	13:40	15:10
	- - 3 - - - -	15:50	17:20
	- - - - - 6 -	16:50	18:20

From	Days	Departure	Arrival
ZÜRICH	- - - - - - 7	10:50	13:10

To	Days	Departures	Arrival
ZÜRICH	- - - - - - 7	08:00	10:10

• Ballina e gazetës Flaka, 6 prill 1995 •

Gazeta "FLAKA e Vëllazërimit" - 70 vjetori

6 | Jubile

URIME ME RASTIN E 50-VJETORIT TË „FLAKËS SË VËLLAZËRIMIT"

„Flaka" – abetare e dytë për shqiptarët

Me rastin e 50-vjetorit të „Flakës" ministri i Kulturës në Qeverinë e Maqedonisë Eshref Aliu i dërgoi një urim Redaksisë në të cilin thuhet:

„Gjatë 5 dekadave të kaluara, „Flaka e vëllazërimit" luajti një rol shumë të rëndësishëm, duke informuar sa është e mundshme më shpejt dhe më realisht qytetarët – shqiptarë dhe të tjerët që e njohin këtë gjuhë, për arritjet e shoqërisë në të gjitha fushat. Gazeta për shqiptarët ishte abetarja e tyre e dytë në vitet pas luftës, sidomos në aksionin e zhdukjes masive të analfabetizmit".

* * *

„Të nderuar kolegë,

Ne gazetarët dhe punonjësit tjerë të Rilindjes, botimi në Tiranë, ju përgëzojmë me rastin e 50-vjetorit të daljes së numrit të parë të gazetës „Flaka" dhe ju dëshirojmë sukses në punën tuaj të ardhshme dhe në përpjekjet për informim sa më të shpejtë e më të drejtë të opinionit shqiptar mbi rrjedhat aktuale në Maqedoni si dhe në artikullimin sa më frytdhënës të interesave të popullit shqiptar në Maqedoni, thuhet në urimet e Redaksisë së gazetës „Rilindja" botimi në Tiranë.

* * *

„Me rastin e 50-vjetorit të jubileut të gazetës „Flaka e vëllazërimit" Ju dërgoj urime të përzemërta dhe dëshira të sinqerta për rritën e saj të mëtejme duke nënkuptuar me këtë rast edhe pasurimin e bashkëpunimit tonë të ndërsjellë, thuhet në urimin e drejtoreshës së Bibliotekës Popullore – Universitare „Shën Kliment Ohridski", mr. Vera Kalajlievska.

* * *

„Urime të sinqerta dhe dëshira me rastin e jubileut 50-vjeçar të gazetës „Flaka e vëllazërimit" nga të punësuarit e gazetës „Veçer", thuhet në urimet e kryeredaktorit dhe redaktor përgjegjës i gazetës „Veçer" të Shkupit.

* * *

Me rastin e 50-vjetorit të gazetës sonë „Flaka e vëllazërimit" ju urojmë përzemërsisht, duke ju dëshiruar suksese të mëdha në punën tuaj fisnike për zhvillimin e gjithmbarshëm të shqiptarëve të ish-Republikës Jugosllave të Maqedonisë.

Jubileun e kremtimit të 50-vjetorit të „Flakës" ju dëshirojmë që ta kremtoni edhe më të lumtur në 60-vjetorin e „Flakës" me plot sukseses në të gjitha fushat e jetës", thuhet ndër të tjera në urimet e Haxhi Krasniqit dhe Fejzulla Berishës nga Prizreni.

* * *

Me rastin e jubileut 50-vjeçar ...

... gjendeni Ju, juve dhe të punësuarve ju dëshirojmë sukseso të mëtejme në përgatitjen dhe botimin e gazetës.

Ju lutemi që urimet tona t'ua transmetoni të gjithë gazetarëve me dëshirë për angazhimin e tyre të mëtejmë në afirmimin e proceseve demokratike në vendin tonë", thuhet në urimet e Gjoko Popovskit, përgjegjës i Shërbimit për informim të Kuvendit të Maqedonisë.

* * *

„Agjencia e pavarur e lajmeve MAKFAKS u dërgon urime më të përzemërta me rastin e jubileut gjysmëshekullor të gazetës „Flaka e vëllazërimit".

Kolegëve ju dëshirojmë shumë sukses dhe depërtime të reja në gazetari, e shpresojmë se bashkëpunimi ynë do të jetë akoma më i suksesshëm", thuhet në urimet e drejtorit të MAKFAKS-it, Risto Popovski.

Urime kolegjiale: Buqetë lulesh nga Redaksia shqipe e „Zërit të Amerikës", të cilën në solemnitet e solli korespondentja nga Shkupi, Diana Toska.

* * *

I nderuari z. Zulfiqari,

Për shkak të pamundësisë që të marr pjesë në Akademinë tuaj solemne me rastin e Jubileut 50-vjeçar të gazetës, ju dëshiroj punë të suksesshme dhe të frytshme, me dëshirë për bashkëpunim të suksesshëm të mëtejmë të Redaksisë „Flaka e vëllazërimit" dhe Entit të Statistikës të Republikës së Maqedonisë", thuhet në urimet e Svetllana Antonovska, drejtoreshë e Entit Republikan të Statistikës.

* * *

„50-vjet të botimit të „Flakës" dëshmojnë për një traditë pune dhe ekzistence.

Si gazetë e përditshme „Flaka sot mbulon dhe plotëson tërë hapësirën informative dhe kulturore të shqiptarëve në Maqedoni. Ajo tanimë është bërë pjesë e përditshmërisë sonë. Urojmë që „Flaka" të mbijetojë si deri tani dhe të shkojë drejt një gazetarie të pavarur dhe bashkëkohore.

Shpresojmë se bashkëpunimi ...

... ardhmen", thuhet në urimet e ART-kanalit nga Struga.

* * *

„Të punësuarit pranë SHFQ „Bashkim Vëllazërim" – Dibër, me rastin e Jubileut të 50-vjetorit të „Flakës e vëllazërimit" e përgëzojnë dhe dëshirojnë që edhe në të ardhmen të vazhdojë me informimin bashkëkohor, me kusht që të rrisë cilësinë e materialeve të saj të përditshme, për sukses më të mëdha në të gjitha lëmitë e jetës sonë kombëtare", thuhet në urimet e SHFQ „Bashkim Vëllazërim" – Dibër.

* * *

Klubi hendbollistik „Jehona" nga Gostivari, me rastin e 50-vjetorit të daljes të së përditshmes „Flaka", i përgëzon të gjithë të punësuarit e saj duke u dëshiruar sukses në punë, me shpresë se sportit do t'i kushtojë kujdes të duhur", thuhet në urimet e dr. Ejup Limanit, kryetar i Klubit Hendbollistik „Jehona" nga Gostivari.

* * *

„Ju urojmë jubileun – 50-vjetorin e daljes së gazetës „Flaka e vëllazërimit".

Për shkaqe të lidhjeve të dobëta në komunikacion, nuk jemi në gjendje të prezentojmë në Akademinë solemne", thuhet në urimet e Mensur Gjergjizit, kryetar i Bashkësisë shqiptare në Republikën e Kroacisë.

* * *

„Me rastin e 50-vjetorit të gazetës suaj (tonën) ju urojmë përzemërsisht këtë jubile dhe ju dëshirojmë që kjo gazetë të festojë edhe shumë përvjetorë të ngjashëm.

Të besojmë se në të ardhmen do të krijohen kushte që edhe më me ngulm të prezentohet përditshmëria dhe kultura jonë nëpër faqet e gazetës „Flaka". Ju përshëndesim duke shpresuar në një bashkëpunim edhe më të frytshëm ...

... jithshëm", thuhet në urimet e Radio „Arta Orion" të Shkupit.

* * *

Me rastin e 50-vjetorit të „Flakës së vëllazërimit" ju dëshirojmë sukseset më të mëdha në të gjitha lëmit, thuhet në urimet e SH Banka ekonomike – Dibër.

* * *

„Ua urojmë jubileun 50-vjeçar të gazetës suaj „Flaka e vëllazërimit" roli i së cilës në emancipimin e përgjithshëm të popullatës shqiptare në Republikën e Maqedonisë është shumë i madh. „Flaka e vëllazërimit" vepron me sukses në afirmimin dhe kultivimin e gjuhës shqipe dhe është zëdhënëse e interesave të shqiptarëve të Maqedonisë", thuhet në urimet e kryetarit të Sindikatës së Grafikës, Veprimtarisë Informative, Filmike, Botuese e Prodhuese të Letrës në RM, Petre Kiskarov.

* * *

„Uroj përzemërsisht 50-vjetorin e daljes së numrit të parë të gazetës „Flaka e vëllazërimit" dhe përvjetorët e „Jehonës", „Gëzimit" dhe „Fatosit", ndërsa kolektivit të Redaksisë i dëshiroj punë të suksesshme në vazhdimin e traditave të gazetarisë shqiptare në Maqedoni, duke na gëzuar edhe më shumë me materiale cilësore që kanë të bëjnë me jetën dhe punën tonë të përditshme", thuhet në urimet e Ilijaz Sabriut, ministër republikan i Punës dhe Politikës Sociale.

* * *

„Me rastin e përvjetorit të 50-të të botimit tuaj, pranoni përgëzimet e mia më të sinqerta, me dëshirë që në periudhën e ardhshme të arrini sukseset që i kanë gazetat e përditshme me renome më të ndritshme të zhanrit tuaj, në funksion të informimit objektiv", thuhet në urimet e Rufi Osmanit, deputet republikan nga Gostivari.

* * *

I nderuari z. Zulfiqari,

„Me rastin e jubileut të kësaj gazete të rëndësishme në gjuhën shqipe, në emër të Shoqatës së shkrimtarëve të Maqedonisë dhe në emrin tim personal ua uroj këtë jubile të bukur me dëshira të mira për sukseso dhe rezultate të mëtejme krijuese", thuhet në urimet e Jovan Pavllovskit, kryetari i SHSHM.

* * *

Me rastin e shënimit të jubileut 50-vjetorit të numrit të parë të së përditshmes sonë „Flaka e vëllazërimit" duke pasur parasysh kontributin e saj në ngritjen e nivelit të përgjithshëm kulturor dhe informimin e drejtë dhe objektiv të popullatës shqiptare në Maqedoni në 5 dekadat e kaluara, ju dëshirojmë punë të frytshme dhe sukseso të reja në fushën e informimit edhe në të ardhmen, thuhet ...

• Vlerësime për punën e Flakës në 50 vjetorin,
6 prill 1995 •

Gazeta "FLAKA e Vëllazërimit" - 70 vjetori

FLAKA

Viti LVIII
Nr 7631
Shkup,
E premte 23 janar 2004
Çmimi 10 den.

Gazetë e përditshme informative

e-mail: flaka@mol.com.mk
flakanews@hotmail.com

Prononcime lidhur me zyrtarizimin e Universitetit të Tetovës

"Kembrixhin" duhet ngritur në Tetovë

(Fq. 4)

Fatos Nano

"Sfida ime, brenda 9 muajve të plotësojmë paketën Shengen"

(Fq. 7)

Vazhdojnë përplasjet mes UNMIK-ut dhe Qeverisë së Kosovës rreth AKM-së

Anëtarët shqiptarë mbivotohen nga anëtarët ndërkombëtarë të bordit

(Fq. 8)

Më në fund

"Flaka" do të ringjallet si feniksi nga hiri i vet

Blerja e "Flakës" njëherësh është një akt kombëtar, ngaqë u shpëtua nga më e keqja, pra nuk u la të mbyllet njëherë e përgjithmonë, por krijoi mundësinë që edhe më tej kjo gazetë me traditë të mbetet në duart e lexuesve. Shpresojmë se paskëtaj do të vijnë ditë më të mira për këtë gazetë, si dhe për të gjitha botimet e tjera të saj, në radhë të parë duke u konsoliduar në aspektin profesional, por njëkohësisht duke e kthyer edhe dinjitetin gazetaresk i cili gjatë këtyre viteve ishte rrënuar skajshmërisht

Fatosi
Gëzimi 4
FLAKA
Jehona

Pas mbylljes se tenderit të dytë për shitjen e brendeve të NGB "Nova Makedonija", ku bëjnë pjesë edhe botimet në gjuhën shqipe, pra gazeta "Flaka", revistat për fëmijë "Fatosi" dhe "Gëzimi", revista për art, letërsi, shkencë dhe kulturë "Jehona", si dhe veprimtaria botuese, odiseja e kësaj redaksie më të vjetër shqiptare në Maqedoni, mori fund me blerjen e brendit të saj.

Siç u bë e njohur, me hapjen e dokumenteve të konkurimit, për "Flakën" ishin paraqitur katër kërkesa, prej të cilave më së shumti kishte ofruar Veap Ajro, gjithsej 3100 euro. Prandaj, Këshilli i kreditorëve vendosi që e drejta për blerjen e Njësisë Punuese të "Flakës" (me të gjitha botimet e saj) t'i jepet Veap Ajros.

Në këtë mënyrë, pas shumë përpjekjesh e shqetësimesh, kjo redaksi ia doli që më në fund të privatizohet dhe ta ketë pronarin e vet, i cili në të ardhmen do ta udhëheqë me një koncept dhe vizion të ri, duke hapur perspektivë në fushën e informacionit bashkëkohor, që si e si kjo gazetë të jetë në shërbim të informimit të qytetarëve shqiptarë.

Duhet thënë se blerja e "Flakës" njëherësh është një akt kombëtar, ngaqë u shpëtua nga më e keqja, pra nuk u la të mbyllet njëherë e përgjithmonë, por krijoi mundësinë që edhe më tej kjo gazetë me traditë të mbetet në duart e lexuesve. Shpresojmë se paskëtaj do të vijnë ditë më të mira për këtë gazetë, si dhe për të gjitha botimet e tjera të saj, në radhë të parë duke u konsoliduar në aspektin profesional, por njëkohësisht duke e kthyer edhe dinjitetin gazetaresk i cili gjatë këtyre viteve ishte rrënuar skajshmërisht. Pra, tani është momenti që "Flaka" të ringjallet si feniksi nga hiri i vet, duke e rimarrë veten e saj të nëpërkëmbur dhe duke u bërë e denjë para lexuesve të cilët ende janë të etur për informacion të saktë, të shpejtë dhe objektiv.

Redaksia

Me shkas: Universiteti i parë shtetëror në gjuhën shqipe

Dalja nga ilegaliteti, dhjetë vjet pas

-Të shpresojmë se pas 21 janarit do të pushojnë lojërat, ndërkëmbëzat, paragjykimet...T'i jepet shansi që Universiteti i Tetovës t'i arrijë standardet si dy universitet tjera shtetërore që me sukses ta kryejë misionin e vet arsimor. -Një porosi edhe për kryetarin Trajkovski: tash nuk ka nevojë t'i dëgjojë ish-bashkpartiakët, të cilët kërkojnë që me nënshkrimin e tij, ta pengojë jetësimin e ligjit që del nga kapitulli 6 i Marrëveshjes së Ohrit, që edhe ai e ka nënshkruar! Fundja, këtë ua ka borxh votuesve shqiptarë të cilët e zgjodhën kryetar (fq.3)

• Flaka pranë greminës, 23 janar 2004 •

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека
"Св. Климент Охридски", Скопје

070(497.7=18)"1945/2015"

70 vjetori i botimit te gazetes "Flaka e vellazerimit" : (tribune shkencore, 4 prill, 2015) = 70 години од издавањето на весникот "Флака е велазеримит" : (научна трибина, 4.4.2015, Скопје) = The 70th anniversary of publishing the newspaper "Flaka e vellazerimit" : (a scientific tribune, 4.4.2015, Skopje) / [kryeredaktor Zeqirija Ibrahimi]. - Shkup : Instituti i trashegimise shpirterore e kulturore te Shqiptareve, 2015. - 176 стр. : илустр. ; 21 см. - (=Biblioteka =Scupi ; =vellimi =10)

Фусноти кон текстот

ISBN 978-608-4653-26-4

1. Дополн. насл.
а) "Флака е велазеримит" (весник) - 1945-2015
COBISS.MK-ID 99174922